

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

በሶሻል ሳይንስና ሂደምኒቲስ ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋዎች እና ሥነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ኢ-አፍ-ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ

የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ትንተና

በ

ኤፍሬም ሀብቱ

በአማርኛ ቋንቋና ሥነ-ፅሁፍ ትምህርት ክፍል

አማርኛን በማስተማር ለኤም.ኤ. ዲግሪ ከፊል ማሟያነት የቀረበ ጥናታዊ

ፅሁፍ

ሰኔ 2013

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

**በሶሻል ሳይንስና ሂደምኒቲስ ኮሌጅ
የኢትዮጵያ ቋንቋዎች እና ሥነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል
የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር**

**ኢ-አፍ-ፊት መምህራን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ
የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ትንተና**

በ

ኤፍሬም ሀብቱ

ዋና አማካሪ:- ጥበቡ ሸቴ(ዶ/ር)

ረዳት አማካሪ:- ሀብታሙ እንግዳው

**በአማርኛ ቋንቋና ሥነ-ፅሁፍ ትምህርት ክፍል
አማርኛን በማስተማር ለኤም.ኤ. ዲግሪ ከፊል ማሟያነት የቀረበ ጥናታዊ
ፅሁፍ**

ሰኔ 2013

ጅም ዩኒቨርሲቲ

ምስጋና

ውድ ጊዜያቸውን ሰውተው በየጊዜው የማቀርብላቸውን ዕሁፍ ሰለቸኝ ደክመኝ ሳይሉ በጥልቀት በማየት ገንቢ አስተያየታቸውን ለሰጡኝ፤ የጥናታዊ ጽሁፍን ምንነትና የአሰራር ስርዓትን እንድንገነዘብ ለረዱኝ አማካሪዬ ለዶክተር ጥበቡ ሽቴ እና ለመምህር ሀብታሙ እንግዳው ላቅ ያለ ልባዊ ምስጋናዬ ይድረሳቸው፡፡

በጥናቱ አስፈላጊውን ትብብር ሁሉ ላደረጉልኝ የአማርኛ ቋንቋ መምህራንና የአስተዳደር ሰራተኞች ፤ በየትምህርት ቤቱ ሁሉ ስንቀሳቀስ ለተባበሩኝ ርዕሳነ መምህራን የጥበቃ ሰራተኞች እንዲሁም ስማቸውን ላልጠቀስኳቸው በሃሳብ ለረዱኝ ጓደኞቼ ሁሉ ልባዊ ምስጋናዬ ይድረሳቸው፡፡

ቤተሰቦቼ በትምህርት ላይ ባለሁበት ወቅት ሁሉና ይህን ጥናት በማካሂድበት ወቅት ላደረጉልኝ ያልተቆጠበ የሞራልና የቁስ ድጋፍ ከፍ ያለ ምስጋናዬ ይድረሳቸው፡፡

የማረጋገጫና የጥናቱ አጽዳቂዎች ውሳኔ መስጫ ፎርም

የጥናቱ ርዕስ:- ኢ-አፍ-ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ትንተና

ማረጋገጫ:-

እኔ ከዚህ በታች የፈረምኩ ይህ በአማርኛ ቋንቋ ማስተማር የሁለተኛ ዲግሪ ለማግኘት ከሚያስፈልጉ ግዴታዎች ከፊሉን ለማሟላት የቀረበ ጥናት የራሴ የጥናት ውጤት የሆነ፤ ከዚህ ቀደም በየትኛውም ዩኒቨርሲቲ ለመመረቂያ ጽሁፍነት ያልቀረበ፤ በጥናቱ ውስጥ የተካተቱ ምንጮች ሁሉ በተገቢው መንገድ እውቅና ተሰጥቷቸው የቀረቡ ስለመሆናቸው አረጋግጣለሁ፡፡

ኤፍሬም ሀብቱ _____

የጥናቱ አጽዳቂዎች ውሳኔ

የጥናቱ ዋና አማካሪዎች

ጥበቡ ሸቱ (ዶ/ር) _____

ስም

ፊርማ

ቀን

ሀብታሙ እንግዳው _____

ስም

ፊርማ

ቀን

የጥናቱ ገምጋሚዎች

ስም

ፊርማ

ቀን

ስም

ፊርማ

ቀን

ስም

ፊርማ

ቀን

ማውጫ

ርዕስ	ገጽ
ምስጋና.....	i
የማረጋገጫና የጥናቱ አጽዳቂዎች ውሳኔ መስጫ	ii
ማውጫ.....	iii
የሰንጠረዥ ማውጫ.....	iv
አጠቃሎ.....	v
ምዕራፍ አንድ፡ መግቢያ.....	1
1.1 የጥናቱ ዳራ.....	1
1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት.....	4
1.3 የጥናቱ መሰረታዊ ጥያቄዎች.....	5
1.4 የጥናቱ አላማዎች.....	5
1.5 የጥናቱ ጠቀሜታ.....	5
1.6 የጥናቱ ወሰን.....	6
1.7 የቁልፍ ቃላት ትርጓሜ.....	7
1.8 የጥናቱ አደረጃጀት.....	7
ምዕራፍ ሁለት፡ ክለሳ ድርሳናት.....	8
2.1 ንድፈ-ሃሳባዊ ቅኝት	8
2.1.1 የቋንቋ ምንነት.....	8
2.1.2 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ምንነት.....	8
2.1.3 የሁለተኛ ቋንቋ ምንነት.....	9
2.1.4 ሁለተኛ ቋንቋን የማስተማር ተግዳሮቶች.....	9
2.1.4.1 ቃላትን የማስተማር ተግዳሮት.....	10
2.1.4.2 ስዋስውን የማስተማር ተግዳሮት.....	12
2.1.4.3 ክሂሎችን አቀናጅቶ የማስተማር ተግዳሮት.....	13
2.1.5 የኢ-አፍ ፊት መምህራን የቋንቋ አጠቃቀም ተግዳሮቶች መንስኤዎች.....	14
2.1.6 የኢ-አፍ ፊት መምህራን የክፍል ዉስጥ የመማር ማስተማር አተገባበር.....	17

2.1.7 በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች	22
2.1.8 የወጤታማ መምህር የማስተማር ባህርያት.....	25
2.1.9 የቋንቋ ማስተማር ክንዋኔን ውጤታማ ለማድረግ የሚያግዙ ብልሃቶች.....	27
2.1.10 በውጤታማ የመማር ማስተማር ሂደት የመምህሩ ሚናዎች.....	28
2.1.11 ቋንቋን የመማር ማስተማር ብልሃቶች አስፈላጊነት.....	29
2.1.12 በቋንቋ ትምህርት ሂደት አሉታዊ ተፅዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ ሁኔታዎች.....	30
2.1.13 የቀደምት ስራዎች ቅኝት.....	31
ምዕራፍ ሶስት: የጥናቱ ዘዴ እና አካሄድ.....	36
3.1 የጥናቱ ዘዴ.....	36
3.2 የጥናቱ አካላይ.....	36
3.3 የናሙና አመራረጥ ዘዴ.....	36
3.3.1 የትምህርት ቤት ናሙና አመራረጥ.....	36
3.3.2 የመምህራን ናሙና አመራረጥ.....	37
3.4 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳርያዎች.....	37
3.4.1 የክፍል ምልክታ.....	37
3.4.2 የጽሁፍ መጠይቅ.....	39
3.4.3 ቃለመጠይቅ.....	40
3.5 የመረጃ አተናተን ዘዴ.....	40
ምዕራፍ አራት: የመረጃ ትንተናና ውጤት ማብራሪያ.....	42
4.1 የክፍል ምልክታ መረጃዎች ትንተና.....	43
4.2 በጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተና.....	49
4.3 ከቃለ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና.....	59
4.4 የውጤት ማብራሪያ.....	64
ምዕራፍ አምስት: የጥናቱ ማጠቃለያና የመፍትሄ ሃሳቦች ጥቆማ.....	68
5.1 ማጠቃለያ.....	68

5.2 የመፍትሄ ሃሳቦች ጥቆማ.....	72
ዋቢ መጻሕፍት	74
አባሪዎች.....	77

የሰንጠረዥ ማውጫ

የሰንጠረዥ ርእስ

ገጽ

ሠንጠረዥ 1: ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በቃላትና በሰዎሰው ማስተማሪያ አውዶች የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች የመምህራኑ የጽሁፍ መጠይቅ ምላሽ ትንተና 50

ሠንጠረዥ 2: ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሟቸው ችግሮች የመምህራኑ የጽሁፍ መጠይቅ ምላሽ ትንተና ...54

አጠቃሎ

የዚህ ጥናታዊ ፅሁፍ ዋናው አላማ በኢ.ሉ.አባቦር ዞን፣ በቡሬ ወረዳ በተመረጡ ሁለተኛ ደረጃና አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን ምን እንደሆኑ መፈተሽ ነው። የጥናቱን አላማ ከግብ ለማድረስ የተመረጠው የጥናት ንድፍ ገላጭ የምርምር ስልት ሲሆን በተጨማሪም ቅይጥ (አይነታዊ እና መጠናዊ) የምርምር ዘዴን ተግባራዊ ተደርጓል። ይህን ጥናት ለማካሄድ በኦሮሚያ ክልላዊ መንግስት በኢ.ሉ.አባቦር ዞን ካሉ አስራ አራት ወረዳዎች መካከል የቡሬ ወረዳ የተመረጠው አመቺ የንሞና ዘዴን በመጠቀም ነው። ቀጥሎም በአላማ ተኮር ናሙና ዘዴ የጥናቱ መረጃዎች በወረዳው በሚገኙ ከ5 - 8ኛ ክፍል የሚያስተምሩ አንደኛ ደረጃ እና ከ9 - 12ኛ ክፍል የሚያስተምሩ ሁለተኛ ደረጃ የመንግስት ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚገኙ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ብቻ የጥናቱ ተተኪሪ ተደርገዋል። አጥኚው ለጥናቱ ግባላት መረጃ ይሰጡኛል ብሎ ያመነባቸውን ከ21 ትምህርት ቤቶች በአላማ ተኮር ንሞና ዘዴ የተመረጡ 42 ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን የጥናቱ ተሳታፊዎች አድርጓል። አጥኚው ለምርምሩ በመረጃ መሠብሰቢያ መሳሪያነት የተጠቀመባቸው 3 የመረጃ መሰብሰቢያዎች ሲሆኑ፤ እነሱም የክፍል ምልክታ፣ የጽሁፍ መጠይቅና ቃለ መጠይቅ ናቸው። በሦስቱ መረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች የተሰበሰቡት መረጃዎች እርስ በእርስ ተደጋጋፊ በሆነ መልኩ በቡሬ ወረዳ በሚገኙ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ የመንግስት ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ጉልህነት ለመገንዘብ ተችሏል። የጥናቱ ግኝቶች እንዳመለከቱት በምልክታ ከተሳሰሉት ናሙና ትምህርት ቤቶች መካከል አብዛኛዎቹ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮቶች ጎልተው የሚታዩባቸው በመሆናቸው በመማር ማስተማሩ ሂደት የተቆጣጠሩት፣ የአደራጅነት፣ የአነቃቂነት፣ የመረጃ ምንጭነትና የገምጋሚነት ሚናዎቻቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ ተወጥተዋል ለማለት እንዳልተቻለ ፍተሻው አረጋግጧል። መረጃዎች እንዳመለከቱት ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማር ሂደት ከሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መካከል ዋናዎቹ የአማርኛ ቋንቋ መሰረታዊ እውቀት ውሳኔነት፣ በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት የተመደቡ አንዳንድ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋ መምህር እጥረት ክፍተትን ለመሙላት እንጂ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ የሰለጠኑበት የትምህርት አይነት ባለመሆኑ የተነሳ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋቸው አድርገው ለማስተማር በራስ መተማመን የሚጎድላቸው መሆኑ፣ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የሚችገሩ መምህራን መኖር እንዲሁም የተለያዩ የቋንቋውን ይዘቶችን ለምሳሌ ቃላት፣ ስዋሰው ሲያተምሩ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ መሳብ የመሳሰሉ ተግዳሮቶች ተጠቁመዋል። በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩባቸው መማሪያ ክፍሎች ውስጥ በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ ይረዳቸው ዘንድ የተለያዩ ስልቶችና ብልሃቶችን የመጠቀም ተነሳሽነት በጣም ውሳኔን መሆኑንና የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶች ግንዛቤና ልምድ እጥረት የሚታይባቸው መሆኑን ፍተሻው አረጋግጧል።

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

የሰው ልጅ ለሚያከናውነው ማንኛውም ተግባር ቋንቋ ቁልፍ መሳሪያ ነው። ለእለት ተዕለት ተግባር፣ መልዕክት በመቀበልና በማስተላለፍ ሂደት ቋንቋ ያለው ሚና ከፍተኛ ነው። Byrne(1986:2) እንዳቀረቡት፣ ትምህርት ለአንድ ሀገር ሁለንተናዊ ልማት የሚበጁ ዜጎችን ለማፍራት የሚያስችል እና የህብረተሰቡን አመለካከት ወደሚፈለገው አቅጣጫ ለመለወጥ የሚረዳ፣ ከአዳዲስ ቴክኖሎጂ ውጤቶችና ሳይንሳዊ ግኝቶች ጋር በማስተዋወቅ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ባህላዊ እድገቶችን የሚያፋጥን መሳሪያ ነው። እንደ ትምህርት ሚኒስቴር (1994:6) ገለጻ የመማር መስተማሩን ሂደት ውጤታማነት የሚወስኑ አራት ቁልፍ ጉዳዮች አሉ። እነሱም፡-መምህሩ፣ ተማሪው፣ ጥሩ የክፍል ውስጥ አመራር፣ ተገቢ የሆነ የክፍል ውስጥ መስተጋብር ናቸው። መምህሩ የመማር ማስተማሩን ሂደት በማመቻቸት፣ ምቹ የክፍል ውስጥ አመራር እና ተገቢ የሆነ የክፍል ውስጥ መስተጋብር በመፍጠር የትምህርቱ ግብ እንዲጨበጥ ያለው ቁልፍ ሚና ወሳኝ ነው። ኢ-አፍ ፈት መምህራን ምን ያህል የተማሪዎቻቸውን የመማር ፍላጎት ለማርካት እንደሚሰሩ ለይቶ ማወቅና በኢ-አፍ ፈትነት የተነሳ በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶችን አውቆ መፍትሄ መሻት የዚህ ጥናት ትኩረት ነው።

Phakiti (2006:22) እንደገለጹት፣ ቋንቋን መማር ማስተማር ባለፉት ዘመናት ከፍተኛ ለውጥ የተካሄደበት እና አዳዲስ አስተሳሰቦች የተንፀባረቁበት በየጊዜው የሚለዋወጥ የሚያድግ እና እየዳበረ የሚሄድ ነው። ቋንቋን የመማር ማስተማር እድገት እየዳበረ መምጣት ዋና ምክንያቶች ሰዎች አለምን ለመገንዘብ ራሳቸውን እና አስተሳሰባቸውን ለመግለፅ የሚያስችል ዋና መሳሪያ ስለሆነ ነው። የቋንቋ ትምህርት አጠቃላይ አላማ ተማሪዎች ተማሪዎች ታላሚውን የቋንቋ ስርዓትና አጠቃቀም ግንዛቤን ማዳበርና የቋንቋ መሰረታዊ እውቀትን ማስጨበጥ ነው።

ከዚህ በመነሳት ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ከሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች የቋንቋውን ስርአትና አጠቃቀም በሚገባ በማቅረብ ረገድ የኢ-አፍ ፈትነት ተጽእኖ ምን እንደሚመስል ማወቅ ተገቢ ይሆናል።

መምህሩ ምንም እንኳን ስለሚያስተምረው የትምህርት ይዘት በቂ ግንዛቤ ቢኖረውም የታላሚው ቋንቋ ብቃት ከሌለው የሚያስተምረውን የትምህርት ይዘት በአጥጋቢ ሁኔታ ወደ ተማሪዎቹ ለማድረስ አይችልም። ምክንያቱም ትርጉም ያለው ተግባራትና መስተጋብር መፍጠር የሚቻለው ተገቢው የቋንቋ እውቀት ሲኖር ብቻ ነው። የቋንቋ ትምህርት ዋና ዓላማ ደግሞ የተማሪዎችን የቋንቋ እውቀት፣ ክህሎት፣ ተግባራዊ ስርዓት፣ የመማር ፍላጎት ማሳደግ ነው። ስለዚህ መምህሩም ሆነ ተማሪው በቂ የሆነ የቋንቋ ክህሎት ከሌላቸውና ተገቢው የሆነ የመማር ማስተማር አውድ መፍጠር አይቻልም (Nunan 1996፣ 76)። በመሆኑም ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች መፈተሽ በመማር ማስተማሩ ሂደት ያለባቸው ችግሮች ከኢ-አፍ ፈትነት ጋር ያላቸውን ግንኙነት ለይቶ ለማወቅ አስፈላጊ ይሆናል።

በDuley.et,al (1982) ገለጻ፣ የቋንቋ ትምህርት የራሱ የሆኑ የተለያዩ ዘርፎች አሉት። ከእነዚህም መካከል ዋናዎቹ ቃላት፣ ሰዋስው የመሳሰሉት ይጠቀሳሉ። ቋንቋ ውስብስብና ረቂቅ የሆነ የመግባቢያ መሳሪያ በመሆኑ ይህን ረቂቅና ውስብስብ የመግባቢያ መሳሪያ በቀላሉ ማስተማር ይቻላል ብሎ በደፈናው መገመት የዋህነት ነው። ይህንን ረቂቅና ውስብስብ የመግባቢያ መሳሪያ ተማሪው በአግባቡ እንዲማር፣ መምህሩም በአግባቡ እንዲያስተምር ለማድረግ ውስብስቡን ቋንቋ የመማር ሂደት በጥልቀት ተመርምሮ ለተማሪዎች የመማር ፍላጎትና ችሎታ በሚመጥን ሁኔታ ሊቀርብ በሚችልበት መልኩ ተሸንሽኖ መቀመጥ አለበት።

የቋንቋ ትምህርቱ ዋና ትኩረት በክህሎት ላይ ብቻ ሳይሆን በስርዓት ላይ መሆን አለበት። ምክንያቱም ሁለቱም አንድን ቋንቋ ተማርኩ ከሚል ሰው የሚጠበቁ ችሎታዎች ናቸው። ትክክለኛ የቋንቋ እውቀትና ክህሎት ማስቻልና መግባባት እንዲችሉ ማድረግ ነው። የቋንቋ ችሎታን በማሳደግ ወደተሻለ የብቃት ደረጃ ማድረስ የሚቻለው ጥሩ የሆነ የመማር የማስተማር ስነ ዘዴ በክፍል ውስጥ ሲተገበርና በስራ ላይ ሲውል ነው። ይህንን አላማ ማሳካት የሚቻለው ደግሞ የቋንቋ መምህሩ ታላሚውን ቋንቋ በማመንጨት ወይም በተግባራት ረገድ ከራሱ የሚነሱ ችግሮች የማያጋጥሙት ሲሆን ነው። ይህ እማይሆን ከሆነ ግን የሚፈለገው የቋንቋ እውቀት ለተማሪዎቹ ማስጨበጥ አዳጋች ይሆናል (Phakiti 2006 :23)። በዚህ መሰረት በታላሚው ቋንቋ ትምህርቱ የሚቀርብበት (የሚሰጥበት) መንገድ መፈተሽ ደግሞ በመምህራኑ ዘንድ የሚስተዋሉ ተግዳሮቶችን በመፈተሽ የመፍትሄ አቅጣጫዎችን ለመተለም ወሳኝ ጠቀሜታ ያለው ጉዳይ ነው። ከዚህ አንጻር ኢ-አፍ ፈት

የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የሚያጋጥሟቸው ቃላትን፣ ስዋሰውን፣ ወዘተ የማስተማር ተግዳሮት ለይቶ ማወቅ ትኩረት የሚሻ ጉዳይ ነው።

Norrish (1993:2-16) እንደጠቆሙት፣ በቋንቋ ትምህርት ሂደት ውስጥ የመምህሩ የማስተማር ችሎታ፣ ከሚያካትታቸው መስፈርቶች መካከል የቋንቋ ትምህርት ሳቢ እና ማራኪ አድርጎ ማቅረብና የሚጠቀሙባቸውን የማስተማሪያ ዘዴዎች ውጤታማ ማድረግ፣ የቋንቋውን ሥርዓት ጠንቅቆ ማወቅ፣ በቋንቋ በባህልና በህብረተሰብ ያለውን ግንኙነት ማወቅ፣ ስለቋንቋ ክሂሎች በቂ እውቀትና ችሎታ መያዝና እነዚህን በክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት በአግባቡ መተግበር ተጠቃሽ ናቸው። የመምህሩ የትምህርት አቀራረብ ውጤታማ ካልሆነ ተማሪዎች ለተለያዩ ችግር የመጋለጥ እድላቸው የሰፊ እንደሚሆን Norrish ያስረዳሉ። እንዲሁም የቋንቋ መርህ ትምህርት ይዘት፣ አደረጃጀት እና አቀራረብ የቋንቋን ይዘቶች ሙሉ በሙሉ ማካተት ወይም አለማካተት አንድን ቋንቋ የሚማር ተማሪ ላይ የሚያሳድረው ተፅእኖ ቀላል አይደለም።

መምህሩ ታላሚውን ቋንቋ በትክክል ለተማሪዎች የማያቀርብ (የማይተገብር) ከሆነ ተማሪው በቋንቋው ላይ የተፈለገውን ለውጥ ማምጣት፣ ከሌሎች ተማሪዎች ጋር ተፎካካሪ በመሆን ተግባራት የመፈፀም ብቃቱ አጠያያቂ ይሆናል ሲሉ Cook (1989) እና Hamer (1995) ይገልጻሉ። አንድ ቋንቋ በትምህርት ቤትም ሆነ ከትምህርት ቤት ውጭ ለመገልገል አራቱንም የቋንቋ ክሂሎች በክፍል ውስጥና ከክፍል ውጭ በትክክል መገልገልና መጠቀም ዋነኛው የቋንቋው ማዳበሪያ መንገድ ሲሆን፣ መምህራንም ተገቢ የሆነ የቋንቋ አጠቃቀም ችሎታ እንዲሁም በክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት አተገባበር ስልቶችን መካን ይኖርባቸዋል። በመሆኑም የኢ-አፍ ፊት አማርኛ ቋንቋ መምህራንን የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት አተገባበር ከሚያጋጥሟቸው የኢ-አፍ ፊትነት ችግሮች አንጻር ማጤን ትኩረት የሚሻ ጉዳይ ነው።

የአንድ የቋንቋ መምህር ዋነኛ ትኩረቱ ለሚያስተምራቸው ተማሪዎች በቂ የሆነ የቋንቋ እውቀት ማስጨበጥ ነው። ይኸውም ለቋንቋው መሰረታዊ ግብ ሊጥሉ የሚችሉ መዋቅራዊ ክፍሎች እንዲያውቁ ማድረግ ተገቢ ስልቶችን በመጠቀም ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማድረግ እንደሆነ Byme (1976) ይገልጻሉ። በተጨማሪ መምህራን በቋንቋ ትምህርት በተለይም ሁለተኛ ቋንቋቸውን የሚያስተምሩ ከሆነ ከፍተኛ የሆነ የቃላት ዕውቀት ሊኖራቸው ይገባል። ምክንያቱም በተግባራት ሂደት የሚፈለገውን ድርጊት፣ ሀሳብና

መልዕክት ለተማሪዎቻቸው በተገቢው መንገድ ለማስተላለፍ የሚያስችል ሁነኛ ዘዴ ስለሆነ ነው።

መምህራን ኢ-አፍ ፈት የሆኑበትን ቋንቋ ሲያስተምሩ በቂ የሆነ በሁለተኛ ቋንቋ መልዕክትን ለማስተላለፍና ሓሳብን በትክክል ለመግለፅ የሚያስችል የቋንቋ ዕውቀት ከሌላቸው በተማሪዎቻቸው ውጤት በርካታ ተፅዕኖዎችን እንደሚያሳድሩ የቋንቋ ምሁራን Ellis (1989)፣ Richards (1974)፣ Norish (1983) ይገልጻሉ። እንደ Ellis (1989) ገለጻ፣ ከችግሮቹም ዋናዎና የሚባሉት መምህራን የሚከተሉት የማስተማር ስልት፣ ሀሳብን በትክክል ማደራጀት አለመቻል፣ የቃላት አመራረጥና አጠቃቀም አለማወቅ፣ የቋንቋውን ስዋሰን ህግጋት በተገቢው መንገድ መጠቀም አለመቻል፣ የተግባብታዊ ልምድ ውሳኔነት፣ መሰላቸት፣ በሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ዘንድ ተአማኒነት ማጣት፣ ተማሪዎቹን ከሌሎች መሰሎቻቸው ተማሪዎች ጋር ተፎካካሪ ማድረግ አለመቻል ይጠቀሳሉ። ስለዚህ መምህራን የሚያስተምሩበትን ቋንቋ በቂ በሆነ ወሰን የቃላት ዕውቀት ሊኖራቸው የተገባ ነው። ምክንያቱም የቃላት ዕውቀት ለስኬታማ የመማር ማስተማር ተግባር ዋና መሳሪያ ስለሆነ ነው። ለስነ ትምህርታዊ ብቃትና ለተሳካ ውጤት፣ ለተለያዩ ስራዎችና ሙያዎች የቋንቋ ዕውቀት እጅግ በጣም አስፈላጊና ጠቃሚ ነው (Nunan 1991፣ Ariningsih 2010)።

በአጠቃላይ በመማር ማስተማር ሂደት ኢ-አፍ ፈት መምህራን የማህበራዊና የስነልሰናዊ ክህሎችን ለማዳበር የቋንቋውን መዋቅራዊ ክፍልና ማህበራዊ አጠቃቀም አጣምሮ ለመጠቀም፣ ተማሪዎችም የቋንቋውን ስርዓት ጠብቀው፣ የታላሚው ቋንቋ ተጠቃሚ እንደሚጠቀምበት አድርገው ሀሳባቸውን መግለጽ ብሎም በሚገባ መግባባት እንዲችሉ ለማድረግ እንደሚችሉ የእነ ረሀ ጥናቶች ይጠቁማሉ።

1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

የዚህ ጥናት አነሳሽ ምክንያት የሆነው አጥኚው በክረምቱ መርህ ግብር በጅም ዩኒቨርሲቲ በአማርኛ ቋንቋና ሥነ-ጽሁፍ ትምህርት ክፍል ዉስጥ ለድህረ ምረቃ የተዘጋጁትን ኮርሶች በመወሰድ ላይ እያለ ከተለያዩ የመማር ማስተማር ሂደቶች ጋር በተያያዙ በሚሰጡ የግል እና የቡድን ስራዎች በመሳተፍ በተለይም ከሁለተኛ ቋንቋ ለመዳ፣ ከመርህ ትምህርት ዝግጅትና ትግበራ፣ ስለ ቋንቋ ትምህርት ዝግጅት እና አሰጣጥ ሁኔታ ያገኘው ግንዛቤ ነው። ፣ በሌላ በኩል ደግሞ አጥኚው ባለፉት ሃያ አመታት ባስተማረባቸው ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ-ፈት የቋንቋ መምህራን በሚያስተምሩባቸው ክፍሎች የሚማሩ ተማሪዎች አልፎ አልፎ የመማር ፍላጎትና ተነሳሽነት መጓደል መታየቱን ቃኝቷል።

በመሆኑም ኢ-አፍ-ፊት የቋንቋ መምህራን የሚያስተምሩትን የቋንቋ ትምህርት በክፍል ወስጥ እንዴት እደሚተገብሩ፣ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች በቅርበት መከታተል የትምህርት አሰጣጥ ሂደታቸውን፣ የክፍል አመራር ብቃታቸው፣ መምህራኑ ቋንቋን ለማስተማር ያላቸው ተነሳሽነት ምን እንደሚስል በቅርበት በመመርመር ለችግሩ ተገቢ መፍትሄ መሻት ማስፈለጉ አንዱና ዋናው የዚህ ጥናት አነሳሽ ምክንያት ነው።

የትምህርት ምርምር ችግር ወይም የምርምር ርዕሶች ከየት እንደሚገኙ John Best (2006) “Research in Education” በሚል መጽሐፍ ላይ ሲዘረዘር ከክፍልገለጻ፣ ከኮርስ ትምህርት፣ በክፍል ወስጥ በሚደረግ ወይይት፣ ከስራ ገጠመኝ፣ ከሴሚናር ዘገባ፣ ከክፍል ወጭ በሚደረግ የሀሳብ ልወውጥ፣ ከተማሪዎች ከሚገኝ ግብዓት ከፕሮፌሰሮች ጋር በሚኖር ግንኙነት፣ ከቲዎሪ፣ ከቀደሙ የምርምር ርዕሶች፣ ከግል ምልከታ፣ ከጽሁፍ መጠይቅ፣ ከልምድ ይገኛሉ ይላል። ከዚህ አንጻር በትምህርት የተገኘው መረጃ እና የግል ምልከታ ለአጥኚው የጥናቱ ዋነኛ አነሳሽ ምክንያት ሆኖታል።

1.3 የጥናቱ መሰረታዊ ጥያቄዎች

1. ኢ-አፍ-ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩበት ጊዜ የሚያጋጥሟቸው ዋና ዋና ተግዳሮቶች ምን ምን ናቸው?
2. ኢ-አፍ-ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ለሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መንስኤ ምክንያቶቹ ምን ምን ናቸው?

1.4 የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ ኢ-አፍ ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች መለየትና ለችግሮቹ የመፍትሄ ሀሳብ መጠቀም ነው።

ይህንን ዋና ዓላማ መሰረት በማድረግ ይህ ጥናት የሚከተሉት ዝርዝር ዓላማዎች አሉት።

- ኢ-አፍ-ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ በመማር ማስተማር ሒደት የሚያጋጥሙ ዋነኛ ተግዳሮቶችን መለየት፤
- ኢ-አፍ-ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ለሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መንስኤ ምክንያቶቹ ምን ምን እንደሆኑ መመርመር የሚሉ ናቸው።

1.5 የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት ሲጠናቀቅ የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ሊያስገኝ እንደሚችል ይታመናል።

1. በኢ-አፍ ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋ የመማሪያ ክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት አተገባበር ዙሪያ ስለሚታዩ ተግዳሮቶች ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን እንደ አንድ የምጋቤ-ምላሽ ግብዓት ሆኖ ሊያገለግል ይችላል።

2. ለፖሊሲ አወጫዎች እና/ወይም አስፈጻሚዎች እንዲሁም በየደረጃው ያሉ የትምህርት ስራ ኃላፊዎች ስለአማርኛ ቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ዋነኛ ተግዳሮቶች፣ በተማሪዎች ቋንቋ አጠቃቀም ላይ ሊያስከትሉ ስለሚችሉት ተጽእኖ እና የመፍትሄ ሃሳብ ጥቆማዎችን ያቀርባል።

3. ኢ-አፍ-ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በሚያስተምሩባቸው አውዶች ሊጠቀሙባቸው ስለሚገባቸው ልዩ ልዩ አካላዊ የማስተማሪያ ብልሃቶች ተገቢ ትኩረት በመስጠት ተመራጭ የማስተማሪያ ዘዴዎችን እንዲቀይሱ ለማድረግ የሚያስችል ጥቆማ ያቀርባል።

4. ለወደፊቱ በተመሳሳይ ወይም ተዛማጅ በሆኑ ጉዳዮች ጥናት ለማካሄድ ለሚሹ ተመራማሪዎች እንደ መነሻ ሆኖ ሊያገለግል ይችላል።

1.6 የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት ትኩረት ያደረገው በ2013 ዓ.ም በአሮሚያ ክልላዊ መንግስት በኢሉ አባ ቦራ ዞን ቡሬ ወረዳ በሚገኙ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ላይ ነው። ይህ ጥናት ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማር ሂደት ላይ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮት በመፈተሽ የተወሰነ ነው። ጥናቱ አማርኛ ቋንቋ ኢ-አፍ ፈት ከሆኑ መምህራን በስተቀር የሌሎች ቋንቋዎች ኢ-አፍ ፈቶችን እና/ወይም አማርኛ አፍ ፈት መምህራንን የመማር ማስተማር ሂደት ተግዳሮቶች አላካተተም። በዞኑ ውስጥ ያሉትን ወረዳዎች ለማየት አጥኚው የጊዜ እና የገንዘብ እጥረት ስለገጠመው፣ በዞኑ ውስጥ የሚገኙ የሁሉንም ወረዳ ትምህርት ቤቶችን ማካተት አልቻለም። በመሆኑም ጥናቱ በአመቺ ንግድ በተበየነው በቡሬ ወረዳ በሚገኙ 4 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መምህራንና በ17 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መምህራን ላይ አተኩሯል። ይህ ጥናት በኢሉ አባቦራ ዞን በቡሬ ወረዳ ከሚገኙ የመንግስት ትምህርት ቤቶች ውጪ የግል ትምህርት ቤቶች መምህራንን አላካተተም። በተጨማሪም ጥናቱ በቡሬ ወረዳ ከሚገኙ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የመጀመሪያ ደረጃ ሁለተኛ ሳይክል ደረጃ ባላቸው ትምህርት ቤቶች ላይ ብቻ አተኩሯል።

1.7 የቁልፍ ቃላት ትርጓሜ

ኢ-አፍ-ፊት ተናጋሪ:- አማርኛ ቋንቋን ከአፍ መፍቻው ቋንቋ በተጨማሪነት በትምህርት ወይም በልምድ የሚያወቅ ወይም በተጨማሪነት የሚናገርና አማርኛ ቋንቋን የሚያስተምር መምህርን ያመለክታል።

ሁለተኛ ቋንቋ:- በኢ-አፍ ፊት ግለሰብ የሚነገር ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ቀጥሎ መደበኛ - ስርዓትና እቅድ ባለው መንገድ በትምህርት ቤት - ወይም ኢ-መደበኛ /ከትምህርት ቤት ውጪ በሆነ መልኩ ከማህበራዊ አካባቢ ጋር በሚካሄድ መስተጋብር / የሚለመድ ቋንቋን ይጠቁማል።

ተግዳሮት (Challenge):- ሁለተኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመማር ማስተማር ሂደት ላይ፣ የማስተማር ሂደቱ ስኬታማ እንዳይሆን፣ እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ነገሮች ወይም በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚታዩ ሳንካዎችን ይመለከታል።

1.8 የጥናቱ አደረጃጀት

በአጠቃላይ ጥናቱ አምስት ክፍሎች ያሉት ሲሆን የመጀመሪያው ምዕራፍ ስለ ጥናቱ ዳራ የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት፣ የጥናቱ ዓላማዎችና ጠቀሜታዎችና የጥናቱ ወሰን የቀረበበት ሲሆን፣ ሁለተኛው ምዕራፍ ለጥናቱ ተዛማጅ የሆኑ ክለሳ ድርሳናት የተዳሰሱበት ምእራፍ ነው። ሶስተኛው የጥናቱ ንድፍና የአጠናን ዘዴ፣ የጥናቱ አካላዮች፣ የናሙና ዘዴና መጠን፣ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎችና የአሰባሰቡ ሂደት እንዲሁም የተሰበሰቡበት መረጃዎች የተተነተኑበት ስልት የተገለጹበት ምእራፍ ነው። በአራተኛው ምዕራፍ በተለያዩ መንገዶች የተሰበሰቡበት መረጃዎች ውጤት በመተንተንና የውጤት ማብራሪያ በማቅረብ በጥናቱ ለተነሱት ጌታ መሰረታዊ ጥያቄዎች መልስ የተሰጠበት ሲሆን፣ አምስተኛውና የመጨረሻው ምዕራፍ ደግሞ ከጥናቱ ውጤት በመነሳት ማጠቃለያ እና አስተያየት የቀረበበት ነው።

ምዕራፍ ሁለት ክለሳ ድርሳናት

2.1 ጽንሰ ሃሳባዊ ቅኝቶች

2.1.1 የቋንቋ ምንነት

Bygate (1987:11) ስለ ቋንቋ ምንነት በሰጡት ብያኔ፤ ቋንቋ የሰው ልጅ ስሜቱንና አመለካከቱን ለመሰሎቹ የሚያስተላልፍበት ሀዘንና ደስታውን የሚያካፍልበት የኑሮ ዘይቤውን የሚያደምቅበት የመግባቢያ መሳሪያው ነው። ቋንቋ የአንድን ማህበረሰብ የፈጠራ፣ የኑሮ ዘይቤ፣ የኪነ-ጥበብ፣ የምርምር፣ የስነ-ፈለግ፣ የስነ-ፍጥረት ልህቀቶችን ለመሰሎቹ የሚያካፍልበት፣ በየጊዜው በሚሻሻለ፣ በሚለወጡ የህይወት እምርታዎች የራሱን አሻራ የሚጥልበት የአንድን ማህበረሰብ ወግና ስርአት አስጠብቆ ማቆየት የሚያስችል እሴት ነው ብለዋል።

ቋንቋ ማህበራዊ ክስተት ነው። ቋንቋ የአንድ ማህበረሰብ ባህል ምንነትና የተናጋሪውን ማንነት መግለጫ ነው። ቋንቋ መግባቢያና የአንድ ማህበረሰብ የእውቀት ማስተላለፊያ መሳሪያ ነው። ቋንቋ መምህራንም ይሁኑ ተማሪዎች የተለያዩ መረጃዎችን የሚቀበሉበት፣ ልምዶቻቸውን የሚያስተላልፉበት፣ ሃሳብ የሚለዋወጡበት፣ የተለያዩ ማህበረሰቦችን ማንነት የሚያውቁበትና የሚያሳውቁበት መሳሪያ ነው (ትምህርት ሚኒስቴር፣ 2010:22)።

በዚህ መነሻ ሰው ቋንቋን ከአካባቢው ጋር በሚያካሂደው መስተጋብር ሊለምደው ወይም በትምህርት ሊቀስመውና ሊያዳብረው ይችላል። በተለይ በትምህርት አለም ተማሪዎች የሚማሩት የአፍ መፍቻም ሆነ ሁለተኛ ቋንቋ በሚገባ ይካኑት ዘንድ የስርአተ-ትምህርቱ ንድፍ፣ የማስተማሪያ መጻሕፍት ዝግጅት፣ የመምህራን ስልጠናና ምደባ እንዲሁም የማስተማሪያ ዘዴ ተገቢነት ለትምህርቱ አላማ መሳካት የበኩላቸው ድርሻ አላቸው።

2.1.2 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ምንነት

የአፍ መፍቻ ቋንቋ አንድ ህፃን ከዚህ ቀደም ቋንቋን በተመለከተ ምንም ልምድ ሳይኖረው ገና ለመጀመሪያ ጊዜ የሚለምደው እና ተማሪዎች ወደ ትምህርት ቤት ከመምጣታቸው በፊት የሚያውቁት፣ የሚጀምሩት ከአካባቢያቸው (ከቤተሰባቸው) የሚለምዱት ነው (Wells, 1994:42)።

የአፍ መፍቻ ቋንቋ (የመጀመሪያ ቋንቋ) የእናት ቋንቋ ወይም ጠንካራ ቋንቋ እየተባለ ይጠራል። የአፍ መፍቻ ቋንቋ የመጀመሪያ ቋንቋ፣ የእናት ቋንቋ ወይም ጠንካራ ቋንቋ እየተባለ የሚጠራውም ብዙውን ጊዜ እስከ ህይወት ፍፃሜ ድረስ ሊዘልቅ የሚችልና የሚዳብር በመሆኑ ነው (Ellis 2001)። በመሆኑም የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሰፊ የቋንቋ ተጋልጦ የተገነባ እና ከህጻንነት እድሜ ጀምሮ የሚዳብር በመሆኑ ታላሚውን ቋንቋ መማርም ሆነ ማስተማር ሁለተኛ ቋንቋን ለመማርም ሆነ ለማስተማር ከሚያጋጥሙ መሰናክሎች አንጻር ሲታይ ውስብስብ ሁኔታዎች ያሉበት ነው።

2.1.3 የሁለተኛ ቋንቋ ምንነት

ሁለተኛ ቋንቋ በማንኛውም እድሜ ክልል፣ በተለያዩ አጋጣሚ፣ በተለያዩ ደረጃና ለተለያዩ ዓላማ ሊለመድ ይችላል Richards .T.C (1986)። ሁለተኛ ቋንቋ በአመዛኙ «ደካማ» ቋንቋ ነው የሚባለው ሃሳብን በማስተላለፍና በመግለጽ ረገድ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ የማይመረጥ፣ እስከ ህይወት ፍፃሜ ድረስ ሊዘልቅ የማይችል የቋንቋ አይነት ስለሆነ ነው። ከዚህ በተጨማሪም ሁለተኛ ቋንቋ በአጠቃላይ ሂደት ተናጋሪው እሳሳታለው (ስህተት እፈፅማለሁ) በሚል የሚሳቀቅበት በመሆኑ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ያህል ግን ሲመረጥ አይታይም። ይህ በባህሪው ደካማ ቋንቋ ያሰኘዋል (Bygote and William 1997)።

2.1.4 ሁለተኛ ቋንቋን የማስተማር ተግዳሮቶች

የቋንቋ ተመራማሪዎች አንድን የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርትን እንዴት ማስተማርና መማር እንደሚቻል መምህሩም ሆነ ተማሪው በመማር ማስተማር ሂደት ጊዜ የሚገጥሟቸውን ተግዳሮት ይጠቁማሉ። ተማሪውም ሁለተኛ ቋንቋን በመማር ማስተማር ሂደት የሚጠቀሙባቸውን ብልሃቶችና ቅደም ተከተላዊ ሂደቶችን በተመለከተ መረጃ ለመስጠት ነው። በመርሃ ትምህርት ቀረፃ ላይ ለተሰማሩም ባለሙያዎች እና ለማስተማሪያ መሳሪያዎች ውስጥ ለየትኞቹ ይዘቶች ቅድሚያ እንደሚሰጥም ከፍተኛ ግብዓትና አቅም እንዲፈጠሩ የሚያግዙ ሂደቶችን በመጠቀምና የትኞቹ ተግዳሮቶች ናቸው በስፋት የሚታዩት የሚሉትን ጉዳዮች ይጠቁማሉ (Norish 1992:80)። በተጨማሪም የማስተማሪያ መሳሪያዎች ምርጫ፣ ደካማ የማስተማሪያ ዘዴ፣ ቋንቋውን ለማስተማር የተዘጋጁ (መፃሕፍት፣ መርሃ ትምህርት)፣ ትክክለኛ ይዘቶችን ይዞ አለማቅረብ፣ የቋንቋውን ሂደት ሊመሩና ሊያርሙ የሚያስችሉ ብልሃቶችን አለማወቅ በሁለተኛ ቋንቋ ማስተማር

ተግዳሮትነት ይጠቀሳሉ። ከዚህ በታች የተለያዩ ምሁራን በሁለተኛ ቋንቋ ማስተማር ተግዳሮትነት ያቀረቧቸው ነጥቦች ተቃኝተዋል።

2.1.4.1 ቃላትን የማስተማር ተግዳሮት

በቋንቋ ትምህርት ሂደት የቃላት ትምህርት በቋንቋ ትምህርት በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ውስጥ በጣም አስፈላጊ ጉዳይ ነው። ሁለተኛ ቋንቋ ለማስተማርም ይሁን ለመማር በቅድሚያ ለቃላት ትምህርት ትኩረት መስጠት ይገባል። ምክንያቱም በተግባራት ሂደት ተማሪዎች አላማቸውን፣ ፍላጎቶችን ድርጊታቸውንና ሀሳባቸውን በተመለከተ የታቀደውን መልዕክት በተገቢው መንገድ ለሌሎች ለማስተላለፍም ሆነ ለመቀጠል የቃላት ዕውቀታቸው ቁልፍ ሚና አለው (McCrostle, 2007፣ Read, 2000፣ Nation, 2001)። በሁለተኛ ቋንቋቸው ራሳቸውን ለመግለፅ ፈልገው መግለጫ ቃላት ሲያጡ በተግባራት ሂደት የሚያሳድርባቸው የፍርሃት ስሜት ከፍተኛ መሆኑንና በቋንቋው ላይ አሉታዊ አመለካከት እንደሚያሳድርባቸው Nyikos & Fan (2007) እና Nation (2001) በመጠቀም በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ማስተማር ሂደት የቃላት እውቀት ቁልፍ ሚና እንዳለው አስረድተዋል። ኢ-አፍ ፈት መምህራን በክፍል ውስጥ ቃላትን በማስተማር ሂደት ለተማሪዎቻቸው የተቀናጀ ግልፅና የተቀናጀ የቃላት ማስተማር ብልሃት ማነስ፣ ለቋንቋው ያላቸው ተጋልጦ ዝቅተኛ መሆን፣ ቃላትን ትርጉም ባለው አውድ ማዋል አለመቻል በስፋት እንደሚታይባቸው Ellis (1985) ይጠቅሳሉ።

በቋንቋ ትምህርት ሂደት የቃላት ትምህርት በብዙ መምህራን የተዛባ ግንዛቤ እየተሰጠው ነው። አንዳንድ መምህራን አስፈላጊነቱን ከቁብ ላይስገቡት ይችላሉ። ሌሎች ደግሞ በቋንቋ ውስጥ ያሉትን ቃላት በሙሉ ማስተማር ያስፈልጋል የሚል ዕምነት ያላቸው ይመስላል። ሆኖም ቃላት ከቋንቋ ትምህርት ይዘቶች አንደኛው መሆናቸውንና ሁሉንም ቃላት ማስተማር አስፈላጊ እንዳልሆነ መገንዘብ ያስፈልጋል (Lewis,1990)። ሁሉንም ቃላት ማስተማር አስፈላጊ ካለመሆኑም በተጨማሪ ቢሞክርም በብዙ መልኩ አዳጋች ሊሆን ይችላል። ቃላትን ስናስተምር መነሻ የሚሆኑ ቃላትን ማስተማር፣ ስለቃላት ግንዛቤ ሊያስጨብጡ የሚችሉ ቁልፍ መነሻዎችን ማሳየትና ተማሪዎቹ እንዴት የቃላት ችሎታቸውን መዳበር እንደሚችሉ ማሳወቅና ማለማመድ ያስፈልጋል (Lewis,1990)። ይሁንና ኢ-አፍ ፈት መምህራን በሚያስተምሩት ሁለተኛ ቋንቋ ቃላት በቂ ግንዛቤና

ልምድ ከሌላቸው ተገቢውን የቃላት እውቀት በተገቢ ሁኔታ ላያስጨብጡ ይችላሉ የሚል ስጋት አለ።

በሌላ በኩል የቃላት ትምህርት የመጨረሻ ግብ ተማሪዎች ራሳቸውን ችለው እንዲማሩ ማስቻል ነው። ለዚህም በራስ መተማመናቸውን ማሳደግ ያስፈልጋል። ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ በተሻለ ሁኔታ መጠቀም እንዲችሉ በቂ ልምምድና ዝግጅት ያስፈልጋቸዋል። ቃላት ሁልጊዜም ቢሆን በተናጠል ፈፅሞ አይታሰቡም። ከሌሎች ቃላት ጋር ቅንጅት የሚመሰርቱበት ስርዓት አላቸው (McCrostle, 2007)። ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን ቃላትን በተናጠል ሳይሆን ከሌሎች ቃላት ጋር ባላቸው ተሳሳቢነት እያቀናጁ ለማቅረብና ለማሳየት የአማርኛ ሁለተኛ ቋንቋ ቃላት የቅንጅት ግንዛቤና ልምዳቸው ውሱን ከሆነ ተማሪዎቹ በሚማሩት ቋንቋ በተሻለ ሁኔታ መጠቀም እንዲችሉ በቂ ልምምድ ለማድረግ በቂና ተገቢ ድጋፍ ላያደርጉላቸው ይችላሉ የሚል ስጋትም አለ።

ቃላትን ለመማር ሁለት ደረጃዎችን ማለፍን ይጠይቃል። የመጀመሪያው በቃሉ ቅርፅ፣ አፃፃፍና ንበት እንዲሁም በትርጉሙ መካከል ያለውን ተዛምዶ መገንዘብን ይመለከታል። ሁለተኛው ቃሉን መቼና በየትኞቹ አውዶች መጠቀም እንደሚገባ፣ ቃሉ ከየትኞቹ ቃላት ጋር በቅንጅት የሚገባ መሆኑን እንዲሁም የቃሉን ቀጥተኛ የሆነውንና ያልሆነውን ትርጉሙን ማወቅን የሚመለከት ነው (Read, 2000)። ይሁንና ኢ-አፍ ፈት መምህራን ቃላትን ለመማር ወሳኝ የሆኑትን የደረጃ በደረጃ ብልሃቶች በሚገባ ተገንዝበው ይተገብራሉን? የሚለው ጉዳይም ጥያቄ ያለበት ነው።

ቃላትን ስናስተምር መነሻ የሚሆኑ ቃላትን ማስተማር፣ የቃላትን ጠቀሜታ እንዲያወቁ ለተማሪዎች ግንዛቤ መፍጠር፣ ቃላትን በተሻለ መንገድ መማር እንዳለባቸውና ለተማሪዎች በቂ ምሳሌዎችን እያቀረቡ ማሳየት አስፈላጊ ነው (Lee, 2000)። ኢ አፍ ፈት መምህራን ግን ከላይ የጠቀስናቸውን ክንውኖች በክፍል ውስጥ ለመተግበር የቃላት መድብል ችግር ያጋጥማቸው ይሆን? የሚለው ጉዳይም ያሳስባል።

Harmer (1995:15) እንደገለጹት፣ አንድ መምህር ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ ሀሳባቸውን መግለጽ እንዲችሉ ዘመናዊ በሆነ መንገድ በክፍል ውስጥ ተገቢ የማስተማር ዘዴ በመምረጥ ትምህርት ሊሰጣቸው ይገባል። በዚህም በቋንቋው የመጠቀም ችሎታቸውን ያዳብሩ ዘንድ አስፈላጊውን እገዛ ማድረግ ይኖርበታል። ምክንያቱም ተገቢ ቃላትን

በተገቢው ቦታ መጠቀም እንዲችሉ ማድረግ፣ ቃላትን ከተግባቦታዊ ጠቀሜታቸውና ከአገልግሎታዊ አውዳቸው ጋር አቆራኝቶ ማለማመድ፣ የሚሰጡትን አስተያየት በማስረጃ አስደግፈው ማቅረብ እንዲችሉ መርዳት፣ ሀሳባቸውን በንግግርም ሆነ በጽህፈት ነፃ ሆነው እንዲገልፁ ማስቻል፣ ኢ-መደበኛ የአነጋገር ስልት አስወግደው መደበኛ የአነጋገር ስልት እንዲጠቀሙ ይረዳቸዋል በማለት ይገልጻሉ። ኢ-አፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በማስተማሪያ አውድ የተጠቀሱትን ተግባራትና ልምምዶች በአጥጋቢ ሁኔታ ለመተግበር ሊያጋጥሟቸው የሚችሉ ከሁለተኛ ቋንቋ ማስተማር ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ሊኖሩ እንደሚችሉ ታሳቢ ተደርጓል።

2.1.4.2 ስዋስውን የማስተማር ተግዳሮት

ስዋስውን ማስተማር ስዋስዋዊ ህግጋትንና ተዛማጅ ፅንሰ ሀሳቦችን በአግባቡ በመጠቀም ሀሳብን መግለጽ እንዲችሉ ለማድረግ የሚረዳ ነው። ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲችሉ በእውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት ተቀባይነት ያለው አሰራር ነው። የስዋስው ትምህርት አብይ አላማ ተማሪዎቹ ቋንቋውን በአግባቡ እንዲጠቀሙበት ማስቻል ነው። የሚማሩት የስዋስው ትምህርትም በራስ የመተማማን ችሎታቸውን አሳድገው በሚማሩት ቋንቋ በተገቢ መንገድ መገልገል የሚያስችላቸውን እውቀት ማስጨበጥ ያስፈልጋል። ነገር ግን መምህሩ በቂ የስዋስው እውቀትና ግንዛቤ ከሌለው በተማሪዎቹ የመግባባት ችሎታ ላይ መሰናከል ይፈጥራል (Richards, 1985)።

የተለያዩ የስዋስው ማስተማሪያ ስልቶች አሉ። ከእነዚህ መካከል አንዱ ግልፅ የስዋስው ማስተማሪያ ዘዴ ሲሆን Harmar (1991) እንደሚከተለው ይገልጹታል። ግልፅ የስዋስው ማስተማሪያ ማለት መምህሩ ስዋስዋዊ ህጎችን ለተማሪዎች በሚገባ የሚያስተዋውቅበትና መረጃዎች በግልፅ የሚቀርቡበት ዘዴ ነው። በዚህ መሰረት በግልጽ ስዋስው ማስተማሪያ ዘዴ ቅድሚያ የሚሰጠው የቋንቋ ቅርፅ (form) ሲሆን አብዛኛው የማስተማሩ ሂደት የሚሸፈነው በመምህሩ ይሆናል (Harmar 1991)። ሌላው ድብቅ ወይም ሽፍን ስዋስው ማስተማሪያ ዘዴ ሲሆን በተሸፈነ የስዋስው ማስተማሪያ ዘዴ ስዋስዋዊ ህጎችና ቅርፆች ለተማሪዎች በግልፅ አይቀርቡም። በዚህ ፋንታ አዲሱን ስዋስዋዊ ቅርፅ ወይም ህግ ያካተቱ የተለያዩ ምሳሌዎች በሚነበብ ጽሑፍ (text)፣ በምልልስ (dialogue) እና በንግግር (conversation) መልክ ለተማሪዎች የሚቀርቡ ሲሆን በዚህ ዘዴ ከግልፅ ስዋስው

ማስተማሪያ በተቃራኒ ብዙውን ጊዜ የሚወስዱት ተማሪዎች ናቸው (Richards, 1985):: ሶስተኛው የተቀናጀ ሰዋሰው ማስተማሪያ ዘዴ ሲሆን ሰዋሰው ከመዋቅር፣ ከትርጉምና ከአገልግሎቱ ጋር በመቀናጀት የሚቀርብበት ዘዴ ነው:: ሁሉንም ሰዋሰዋዊ ቅንጣቶች በተመሳሳይ ዘዴ ማስተማር ስለማይቻል የተለያዩ ዘዴዎችን እንዳስፈላጊነታቸው እያቀናጁ ማስተማር ተገቢ ነው (Richards, 1985):: ሆኖም ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ ከላይ ከተገለጹት ሰዋሰው ማስተማሪያ ዘዴዎች የተሻለ ነው የሚባለውን መርጠው ሰዋሰውን በማስተማሪያ አውድ በተገቢ ሁኔታ ተጠቅሞ የማስተማር ዝግጅት፣ ችሎታና ተነሳሽነት ዝቅ ባለበት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የሚፈለገውን ግብ ላይ ላይደርስ፣ ተማሪዎቹም በሰዋሰው ችሎታቸው በቂና ተፎካካሪ ሊሆኑ እንደማይችሉ ማሰብ ተገቢ ይሆናል::

2.1.4.3 ክሂሎችን አቀናጅቶ የማስተማር ተግዳሮት

ክሂሎችን አቀናጅቶ ማስተማር በርከት ያሉ የማህበራዊ፣ የስነልሳናዊ፣ የስነ ልቦናዊ ችሎታዎችን ጥምረትን የግድ ይላል:: ቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት እንዳለው ሁሉ ማህበራዊ (አጠቃቀም) ስርዓትም አለው:: ማህበራዊ ስርዓቱም በመዋቅራዊ ስርዓቱ ላይ ተፅዕኖ ይኖረዋል:: ስለዚህም ኢ-አፍ ፈት መምህራን ተማሪዎችን ቋንቋ ሲያስተምሩ ሁሉንም ስርዓቶች አጣምረው በመተግበር ተማሪዎች የቋንቋውን ስርዓት ጠብቀው ተጠቃሚው እንደሚጠቀምበት አድርገው ሃሳባቸውን መግለፅ ብሎም በሚገባ መግባባት እንዲችሉ ማድረግ ያስፈልጋቸዋል (Browon 1994)::

በሰዎች መካከል የሚደረግ መግባባት በባህሪ ወይም በስነ-ልቦና ተለዋዋጭ ነው:: ይህንን ወይም ሌላ ተግባራዊ ሂደት ተገቢ በሆነ መንገድ በክፍል ወይም ማለማመድ አስፈላጊ ነው:: ይህ ካልሆነ በተማሪዎች የቋንቋ ተግባራዊ ተፎካካሪነት ላይ ተጽእኖ ሊፈጠር እና ተግባራዊ ችሎታቸውም ዝቅተኛ ሊሆን ይችላል (Browon 1994)::

ኢ-አፍ አፍ-ፈት የቋንቋ መምህር በሚያስተምረው ቋንቋ ውስጥ ያሉትን ክሂሎች በክፍል ውስጥ የመማር ማስተማሩን ሂደት በውጤታማ መስተጋብራዊ ግንኙነት ላይ መስርቶ የሚያራምድና ተማሪዎቹ አስተካክለው እንዲናገሩ፣ እንዲጽፉ፣ እንዲያዳምጡ በአጠቃላይ በታላሚው ቋንቋ በቂና ተገቢ መስተጋብር እንዲያካሂዱ እድል የሚሰጥ መሆን ይኖርበታል:: ሁሉን ያማክለ ተነሳሽነት በመማሪያ አውዱ በመፍጠር ተማሪዎቹ በቋንቋው መግባባት መቻላቸውን መከታተል፣ ማበረታታት፣ ተገቢ ምጋቤ-ምላሽ መስጠት በቋንቋው

ሃሳባቸውን የመግለፅ ፍላጎታቸው ማነቃቃትና ለተራክቦ ማነሳሳት ቁልፍ የመማር ማስተማሩ ሂደት ግብአቶች ቢሆኑም ኢ-አፍ አፍ-ፊት የቋንቋ መምህራን እነዚህን መሰረታዊ ጉዳዮች በመማሪያ አውዱ ለማስፈን በቂ ግንዛቤና ተነሳሽነት ይዘው ይገኛሉ ማለት ሁሌ እውነት ላይሆን ይችላል። ይህም በበኩሉ ክሂሎችን አቀናጅቶ በማስተማርና ተማሪዎቹ በአማርኛ ቋንቋ በስርአተ-ትምህርቱ ላይ የተገለጹ ትምህርታዊ ግቦችን እንዲጨብጡ በማድረግ ረገድ አሉታዊ ተጽእኖ እንደሚኖረው አይጠረጠርም።

2.1.5 የኢ_አፍ ፊት መምህራን የቋንቋ አጠቃቀም ተግዳሮቶች መንስኤዎች

የቃላት ትርጉምና አጠቃቀም /ቅርፅና አገባብ/ ለይተው አለማወቅ አንዱ የኢ-አፍ ፊት መምህራን የቋንቋ አጠቃቀም ተግዳሮት መንስኤ ሊሆን ይችላል። ቃላት ከአንድ በላይ ትርጉም አላቸው። ምክንያቱም የቃላት ትርጉም ሊጠብም /ሊሰፋም ይችላል። የቃላት አጠቃቀም፣ ልዩነት በዘይቤ፣ በፈሊጣዊ አነጋገር፣ በጊዜ (ሃላፊ፣ አሁንና ትንበያዊ)፣ የቃላት ትርጉም በጉርብትና /collocation/ ተመስርተው የሚቀርቡ መሆናቸውን ጠንቅቆ ያለማወቅ በመምህራኑ የቋንቋ አጠቃቀም ዙሪያ ገደብ ፈጠር ጉዳዮች ሊሆኑ ይችላሉ። ቃላት በተወሰነ ማህበራዊ አውድ /social and topical contex/ ዙሪያ ያላቸውን ትርጉም ያለማወቅ የቃላትን አጠቃቀም ሊያዛባ ይችላል (Richards, 1985)።

በሌላ በኩል በሰዎች ላይ ባህሪያቸው በተግባራቸው የቃላት አገባብ አለማወቅ ሌላው የችግር መነሻ ነው። ቃላት በሰዎች ላይ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ ሊያመጡ ይችላሉ። ይህም ማለት የተወሰኑ ቃላት ለተወሰኑ ሰዎች ስርዓቶች ተገዢ ይሆናሉ። የቃላትን አጻጻፍ አለማወቅም /how words are spelt/፣ የቃላትን ድምጸት ከፍና ዝቅ ማለት፣ መላላትና መጥበቅ የሰዎች ተግባር ለውጥ ሊያመጣ ይችላል። የቃላትን ቅርፅ ማወቅ ቃላት የሚፃፉበትን፣ የሚነገሩበትንና ቅርፃቸውን የሚለዋውጡባቸውን ሁኔታዎች ለመረዳት አስፈላጊ ነው (Richards, 1985)። በዚህ መሰረት ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በቂ የቃላት እውቂያ ወይም በቂ የቃላት ክምችት ሊኖራቸውና ቃላቱን በተገቢ ቅርጻቸው የመጠቀም እውቀት ይዘው ሊገኙ እንዲሁም የትኞቹ ቃላት ከየትኞቹ ሌሎች ቃላት ጋር አብረው እንደሚሄዱ ግንዛቤ ሊኖራቸው የግድ ነው። ይሁን እንጂ ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሁሌም እነዚህን መሰረታዊ ጉዳዮች ጨብጠው ይገኛሉ ማለት አስቸጋሪ ነው።

የቋንቋውን ሰዎስዎዊ ህግጋት ጠንቅቆ ያለማወቅ ሌላው የኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን ሌላው የችግር መንስኤ ነው። ኢ-አፍ ፈት መምህራን በቁጥር፣ በጾታ፣ በመደብ ስምሙ አረፍተነገሮችን የመመስረት እውቀት ሊኖራቸው ይገባል። ተማሪዎች በማናቸውም ተግባቦታዊ ክንዋኔ የሚፈጽሟቸውን ሰዎስዎዊ ስህተቶች በየጊዜው በምጋቤ-ምላሽ ስልቶች ለማረምና ወይም ለማቃናት የተሟላ የሰዎስዎ ግንዛቤ መሰረታዊ ጉዳይ ነው (Browon 1994)።

አንድ የቋንቋ መምህር የሚያስተምረውን የቋንቋ ሰዎስዎዊ ህግጋት ለተማሪዎች መግለፅና ማብራራት ካልቻለ ተማሪዎቹ በራስ የመተማመን ችሎታቸውን አሳድገው በሚማሩበት ቋንቋ መጠቀም፣ ማዘዝ፣ አዎንታዊና አሉታዊ አረፍተነገሮችን በተሟላ መንገድ ለማመንጨት በራስ መተማመን አይኖራቸውም። ይህም ታላሚውን ቋንቋ በብቃት በመማር ረገድ አሉታዊ ተጽእኖ እንደሚፈጥርባቸው የታወቀ ነው። የቋንቋ መምህሩ የቋንቋውን መዋቅር በጥልቀት መረዳት መቻል አለበት (Browon 1994)።

ተማሪዎችም የሰዎስዎ ማብራሪያ ከመምህሩ ስለሚጠብቁ ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን በታላሚው ቋንቋ ውስጥ ስለ ሥነ- ድምፅ፣ ስለ ድምፀ ልሳን፣ ስለ ስነምፅላድና፣ ስነአገባብ መሰረታዊ እውቀት ጨብጠው ባልተገኙበት ለተማሪዎቻቸው በቂ ሰዎስዎዊ እውቀት ሊያስጨብጧቸው ይቸገራሉ። በቋንቋ ውስጥ ያሉ የጊዜያትን ዘውጎች ለይተው አለማወቅም በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚኖረው አሉታዊ ጫና አሌ አይባልም (Browon 1994)።

ክሂሎችን አዋህዶ የማቅረብ ችግር የሚያጋጥመው ተለዋዋጭና አሳታፊ የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶችን ጠንቅቆ ካለማወቅ ወይም ኢ-አፍ ፈት መምህራኑ በስልጠና ወቅት ከተለያዩ አሳታፊ የማስተማሪያ ዘዴዎችና ብልሃቶች የነበራቸው ተጋልጦ ውሱን ከመሆኑ የሚነሳ ነው (Richards, 1985)። የቋንቋ ተግባቦት በቋንቋ ክሂሎች አማካኝነት የሚደረግ ክንዋኔ ነው። የተለያዩ ተጋባቦታዊ፣ አሳታፊ፣ አነቃቂና ፍላጎት ቀስቃሽ የማስተማሪያ ብልሃቶች በማስተማሩ አውድ በየጊዜው እየተፈጠሩ ተማሪዎችን ውጤታማ ለማድረግ በስራ ተተግብረዋል። ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን በስልጠና ወቅትና በተሃድሶ ኮርሶች እና/ወይም በራሳቸው ተነሳሽነት ወቅቱ ከደረሰባቸው አዳዲስ ብልሃቶች ጋር የመተዋወቅ እድል ካላገኙ የሚያስተምሩትን ትምህርት የተማሪዎችን ፍላጎት ያገናዘቡ፣ ተራክቧዊና አሳታፊ ማድረግ ሊያስቸግራቸው ይችላል (Harmar 1991)።

በተግባቦታዊ የመማር ማስተማር ሂደት ሃሳብን ማደራጀት፣ ሃሳብ ማመንጨት፣ ሃሳብ መቀበል፣ ሀሳብን መከለስ፣ መጠየቅ፣ መረጃዎችን መመዘን፣ መረጃዎችን በተመሳሳይነታቸውና በልዩነታቸው መሰረት ማወዳደር፣ መተንተንና ማጠቃለያ ማቅረብ የመሳሰሉት ጠቃሚ የመማሪያ ስልቶች መከተል ለተማሪዎቹ አሳታፊና ተራክቧዊ አውድ ይፈጥራላቸዋል። ተማሪዎች በእነዚህ አሳታፊ ክንዎኔዎች ታግዘው የተማሯቸውን የትምህርት ይዘቶች በቀላሉ የማይዘነገባቸው ከመሆናቸውም ባሻገር በአስፈላጊው ጊዜ መልሰው አስታውሰው ለመጠቀም ያስችላቸዋል (Harmar 1991)። ሆኖም ከተማሪዎች ተግባቦት ጋር የተገናዘቡ፣ የመማር ፍላጎቶቻቸውን ማእከል ያደረጉና ለእውኑ አለም ተግባቦታቸው ከፍ ያለ ጠቀሜታ ያላቸውን የማስተማሪያ ዘዴዎችና ብልሃቶችን ለዘለቄታው ተግባራዊ ማድረግ በኢ-አፍ ፊት መምህራን ዘንድ ትኩረት ላይሰጣቸው ይችላል።

በመማር ማስተማር ረገድም ክሂሎችን በተናጠልም ይሁን በውህደት ማስተማር ካልተቻለ በተግባቦት ላይ ከፍተኛ እንቅፋት ይፈጥራል። ክሂሎችን አዋህዶ ማቅረብ ትምህርቱን ትርጉማዊና ህይወታዊ ስለሚያደርገው የተለየ ትኩረት ተሰጥቶት አተገባበሩ መፈተሽ ያለበት ጉዳይ ነው። ማረው (2003፣ 20) እንደገለጹት፣ የመግባባት ዝንባሌ /ፍላጎት/ ያለመኖር፣ ተማሪው በተግባቦት ላይ ተሳታፊ ካልሆነ የመማር ማስተማሩ ክንዎኔ ተግባቦታዊ አላማው ውጤታማ ሊሆን አይችልም። በዚህም ምክንያት በቅድሚያ መምህሩ የተግባቦት አላማና ተጨባጭ ግቦች እንዲሁም ተስማሚ ይዘቶችና ከይዘቶቹ ጋር የሚጣጣሙ የማስተማሪያ ብልሃቶች ግንዛቤ ሊኖረው ይገባል።

Lukas (2016) እንደገለጹት፣ አንድ ኢ-አፍ-ፊት መምህር በሚያስተምረው የትምህርት ዓይነት ላይ በቂ የሆነ የቋንቋ ክሂል፣ የሰዋሰው፣ የቃላት፣ የስነ-ፅሁፍ፣ የማህበራዊ መስተጋብር ልዩታ፣ የባህል ሁኔታ እይታ ውሱን መሆን በሚያስምረው ትምህርት ጥራት እንቅፋት ሊፈጥርበት ይችላል። ምክንያቱ ደግሞ የሚያስተምርበት ቋንቋ የአፍ መፍቻው (የእናት ቋንቋው) ካለመሆኑ በተጨማሪ በሚያስተምርበት ጊዜም በቂ የሆነ በሁለተኛ ቋንቋ የማስተማር ስልት፣ የክፍል አመራር ብቃት ማነስ፣ ተገቢነት ያላቸው ሞዴል ይዘቶችን በበቂ ምሳሌዎች አስደግፎ ለማቅረብ ችግር ሊያጋጥመው ይችላል።

በሌላም በኩል እንደ Lukas (2016) ገለጻ፣ ሳቢና ማራኪ እንዲሁም የተማሪዎቹን ፍላጎቶች ያገናዘቡ ይዘቶችን መርጦ አጋዥ መሳሪያዎችን በትክክለኛ አውድ ተጠቅሞ ተማሪዎችን መርዳት የሚቻለው ኢ-አፍ ፈት መምህሩ ምን? ለምን? እንዴት? መች? የሚሉ ጥያቄዎችን ለራሱ አቅርቦ በቂ ምላሽ መስጠት ሲችል ነው። ነገር ግን በሁለተኛ ቋንቋ ማስተማር ዝግጁነት፣ ብቃት፣ ልምድና አመለካከት በመሳሰሉ መንስኤ ምክንያቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን ምን? ለምን? እንዴት? መች? ለሚሉ ከመማር ማስተማሩ ክንዋኔዎች ዘላቂና የተሟላ ምላሽ መስጠት ሊያዳግታቸው ወይም ተነሳሽነቱ ሊያጥራቸው ይችላል የሚል ስጋትም አለ።

ኢ-አፍ ፈት መምህራን ለሚያስተምራቸው ተማሪዎች ትምህርቱን በሚገባቸው መንገድ በትክክል መግለፅ፣ በምሳሌዎች የተደገፉ መረጃዎችን አቅርቦ ማሳየት፣ በጥልቀት በማስረዳትና በመተንተን ትምህርቱን ማስረጽ በሁለተኛ ቋንቋ ተጽእኖ፣ ተነሳሽነትና አመለካከት የተነሳ ሊቸግራቸው ይችላል ሲሉ Lukas (2016) በተጨማሪ ያስረዳሉ። አንድን በታላሚው ቋንቋ መገለፅ ያለበትን ቁምነገር ምንም ሳያድበሰብሱ መግለጽ ሳይችሉ ሲቀሩና ለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች የሚፈለገውን ዕውቀት በአግባቡ ማስጨበጥ ሲሳናቸው ደግሞ የታለመው ትምህርታዊ ግብ በሚገባ ይጨበጣል ማለት አዳጋች ይሆናል።

ኢ-አፍ ፈት መምህራን በተለይ በሁለተኛ ቋንቋ ተጽእኖ መነሻ በቋንቋ ትምህርቱ ይዘት ዙሪያ ተመጣጣኝ ወይም አጥጋቢ ገለጻ ከመስጠት መንገድ ወደኋላ ሊቀሩ ይችላሉ ሲሉ Lukas (2016) ይሞግታሉ። የሚያቀርቧቸው ገለጻዎችና ትንታኔዎች የተገደቡ በመሆን የተነሳ የተማሪዎችን ፍላጎቶች ለማሟላትና ጥያቄዎቻቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ መመለስ ሳይችሉ የሚቀሩበት ምክንያት በአንድ በኩል በሁለተኛ ቋንቋ ሃሳቦችን በቂ በሆነ ማብራሪያና ደጋፊ አስረጃዎችና ምሳሌዎች አሳግዞ በማቅረብ ረገድ የቋንቋ ውሱንነት ስለሚያጋጥማቸው እንዲሁም ከቋንቋ ውሱንነት የመነጨ የመግለጽ ወይም የማብራራት ተነሳሽነት ገደብ ስለሚፈጠርባቸው ይሆናል። ይህም በበኩሉ በተማሪዎቹ ታላሚውን ቋንቋ የመማር ፍላጎት፣ ተነሳሽነት እንዲሁም እውቀት ውጤታማነት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ሊፈጥርባቸውና በገሃዱ አለም ለሚጠብቃቸው ተግባቦታዊ ተፎካካሪነት ዝግጁ እንዳይሆኑ ሊያደርጋቸው እንደሚችል የሚታሰብ ነው።

2.1.6 የኢ-አፍ ፊት መምህራን የክፍል ዉስጥ የመማር ማስተማር አተገባበር

አፍ ፊት መምህራን ታላሚዉን ቋንቋ ሲያስተምሩ በታላሚዉ ቋንቋ ያላቸዉ ሰፊ ተጋልጦ የፈጠረላቸዉን የቃላት የሀሳብ ክምችትና የአገላለጽ ክህሎት በመጠቀም በአብዛኛዉ በተሻለ በራስ የመተማመን መንፈስና ፍላጎት ለተማሪዎች በቂ የሆነ ገለጻና ማብራሪያ ሊሰጡ፣ ባላቸዉ የቋንቋ ተሞክሮ በመደገፍም ወቅታዊዉን የቋንቋ ትምህርት ይዘት በተሻለ ሁኔታ ከተማሪዎቹ የገሃዱ አለም ተግባቦታዊ ፍላጎት ጋር በማያያዝ በተማሪዎቹ ዘንድ የመማር ተነሳሽነት ሊፈጥሩ ይችላሉ። ነገር ግን በኢ- አፍ ፊት መምህራን ዘንድ ከላይ የተገለጹት መሰረታዊ ጉዳዮች ሁልጊዜ በሁሉም መምህራን ዘንድ በተሳካ ሁኔታ ይተገበራሉ ለማለት ያዳግታል። ይህም የሚሆንበት አንዱና ዋናው ምክንያት በቂ የሆነ የቃላት ክምችት ማነስ ተጽእኖ ስለሚያጋጥማቸዉ ነዉ (Nation 1990)።

በCandlin (1988) ገለጻ መሰረት፣ በቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የቃላት እውቀት ቁልፍ ሚና ይጫወታል። በዚህም ምክንያት በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ሂደት ለቃላት ትኩረት መሰጠት እንዳለበትና የቃላት እውቀት በሁለተኛ ቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ቁልፍ ሚና እንዳለዉ ያስረዳሉ። ይህንን ሀሳብ በማጠናከር ረገድ Nation (1990) ባቀረበዉ ገለጻ፣ ስኬታማ የመማር ማስተማር ተግባቦት ለመፍጠር መምህራን የተተኳሪዉን ቋንቋ ቃላት ልዩ ልዩ ስርዓቶችንና ቅንብሮችን በስፋትና በጥልቀር ማወቅ ይኖርባቸዋል። ይህ እውቀት መምህራን ሀሳባቸዉን በግልፅና በተቀላጠፈ መንገድ እንዲገልፁ ከመርዳቱም በላይ የተለያዩ ትርክቶችን ሳቢና ማራኪ በሆነ መንገድ ወደ ተማሪዎቹ ለማድረስና በተማሪዎቹ ዘንድ የመማር ፍላጎት ለመፍጠር ያስችላቸዋል።

Harmer (1991) እንደሚገልጹት፣ በእያንዳንዱ ቋንቋ ውስጥ የተለያዩ ነባራዊ ነገሮችንና እሳቤዎችን ወክለዉ የሚገኙትም ቃላት ናቸዉ። ሰዋስዋዊ መዋቅር የቋንቋዉን አፅም ቢመሰርትም ቃላት ደግሞ ወሳኝ የሆኑትን የቋንቋዉን ብልቶች ሥጋና ደም ሆነው ሕይወት እንዲዘራ ያደርጉታል። በንግግርም ሆነ በፅሁፍ ውስጥ ሀሳብን ለመግለፅ ከሌላ አቅጣጫ የሚሰነዘሩ ሀሳቦችን አዳምጦና አንብቦ ለመረዳት በአጠቃላይ ለተግባቦታዊ ክንውን መሳካት በቂ የቃላት ዕውቀት መኖር ወሳኝ ነዉ። በመሆኑም ኢ-አፍ ፊት የቋንቋ መምህራን የቃላት መማሪያ ብልሃቶችን በመጠቀም የሚያስተምሩበትን ቋንቋ ቃላት በመማር ሊያጋጥሙ የሚችሉ የቃላት ችሎታ ክፍተቶችን ለመሙላት ተነሳሽነት ሊኖራቸዉ የግድ ነዉ።

Read (2000) በበኩላቸው፣ ቃላትን መማር ማስተማር በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ቀላል ተግባር እንዳልሆነ ገልጸው፣ ከሌሎች የቋንቋው ገፅታዎች ይልቅ ፈታኝና የመምህሩንም ይሁን የተማሪውን ክፍተኛ ጥረት የሚጠይቅ ተግባር መሆኑን ይጠቁማሉ። ቃላትን ማወቅ አያሌ የቃላት ብልሃቶች ግንዛቤን ይጠይቃል። የቋንቋውን ትምህርት አጠቃላይ ዓላማዎች ለማስፈፀም ከፍተኛ ያለ ትኩረት ሊሰጣቸው ከሚገባቸው ጉዳዮች መካከል አንዱ የቃላት ትምህርት ይዘት ነው። ቃላት በቋንቋ ትምህርት ውስጥ ዋና ተዋናይ ናቸው። Phakiti (2006) እንደሚያስገነዝቡት፣ ቃላት የማንኛውም ቋንቋ ትምህርት ቁልፍ አካል ናቸው። ቃላት ፍቺን የሚሸከሙ በመሆናቸው ሀሳብን ወይም መልዕክትን ከሰው ወደ ሌላ ሰው ለማስተላለፍና የሌሎችንም ሀሳብ ወይም መልዕክት ለመጠቀም የሚያገለግሉ ሰብአዊ የመግባቢያ ድልድዮች በመሆን በቋንቋ ትምህርት ውስጥ ማዕከላዊውን ስፍራ ይይዛሉ። በዚህ መሰረት የቋንቋ መምህሩ የቃላት ትምህርት ይዘት የቋንቋውን ትምህርት አጠቃላይ ዓላማዎች ለማስፈፀም ከፍተኛ ድርሻ አለው።

ቃላት በቋንቋ ውስጥ ያላቸው ሚና እጅግ ከፍተኛ ነው። ይህንን ጉዳይ በማስመልከት Nation (1990) እንደጠቆመው፣ አንድን ቋንቋ ለመማር ቃላትን በሚገባ ማወቅ ተገቢ ነው። ያለ ቃላት ዕውቀት የመማር ማስተማር ሥራም ሆነ ማህበራዊ ተግባራት ሊኖር አይችልም። የእያንዳንዱ ቋንቋ ትምህርት ተተኪሪ ዓላማም ተግባራዊ ሊሆን አይችልም። ሐሳብን በቃልም ሆነ በዕሁድ ለመግለፅ፣ መልእክትን በቀላሉ ለማስረዳት፣ ለመግባባት፣ በማህበር ለመኖር ከተፈለገ የግዴታ ብዙ ቃላትን ማወቅን ይጠይቃል። ብዙ የአማርኛ ቃላት የሚያውቅ ተማሪ የሚያነበውን መማሪያ መፅሐፍ በቀላሉ /በቶሎ/ ሊረዳ ይችላል። መልካምና ውብ ድርሰት ለመፃፍ አድማጭን የሚማርክ ንግግር ለመናገር፣ ሀሳብን በቀላሉ ገልጾ ለማስረዳት በቂ የቃላት ዕውቀት ያስፈልጋል።

ቃላትን ማስተማር አዳዲስ ናቸው የሚባሉ ቃላትን በመተርጎም ብቻ የሚከናወን ተግባር እንዳልሆነ (Harmer 1991፣ Read (2000) ይገልጻሉ። ተማሪዎች ቃላትን ተጠቅመው በቋንቋው መግለጽ፣ አዎንታዊና አሉታዊ ሐሳቦችን ማቅረብ፣ መጠየቅ፣ ማዘዝ እንዲችሉ ማድረግ ያስፈልጋል። በቋንቋው እነዚህን ማድረግ የሚችሉትም ቃላትን እንደሁኔታው አዳምጠውና አንብበው የሚወክሉትን ሀሳብ መረዳት፣ እንዲሁም በንግግር ወይም በዕሁድ ሀሳባቸውን፣ ስሜታቸውን፣ አመለካከታቸውን፣ እምነታቸውን ያለምንም መንተባተብ ወይም መዛባት ስርዓት ባለውና ተጠያቂ በሆነ መንገድ መግለፅ ሲችሉ ነው። እነዚህን ቁልፍ

ተግባራት በብቃት ለማከናወን ደግሞ ኢ-አፍ ፊት የቋንቋ መምህራን ቃላትን ለማስተማር መማርና መካን ይኖርባቸዋል።

ኢ-አፍ ፊት መምህራን ለተማሪዎች የሰዋሰዉ ትምህርት መስጠታቸው ሰዋሰዋዊ ህግጋትንና ተዛማጅ ፅንሰ ሀሳቦችን በበቂ ሁኔታ በማብራራት ነው። ሰዋሰውን በሚያስተምሩበት ጊዜ ተማሪዎች በቂ የሰዋሰዉ እዉቀት እንዲጨብጡ ተገቢ የሆነ መዋቅራዊ ሥርዓትን ማስያዝ ይገባቸዋል። ተማሪዎችም ስለ ሰዋሰዋዊ ትምህርት መሰረታዊ እውቀት የሚይዙ ከሆነ በራስ የመተማመን ችሎታቸውን አሳድገው በሚማሩት ቋንቋ በብቃት ተግባራት ማካሄድ ይችላሉ። ይህን ሰዋሰዋዊ ትምህርት አላማ እውን ለማድረግ የሚቻለው የሰዋሰው ትምህርት አላባዎችን እምብዛም ቅርጽ ተኮር ከማድረግ ይልቅ ሰዋሰውን ከቅርጹ፣ ከተግባሩና አገልግሎቱ ጋር አቀናጅቶ በማስተማር ነው (Riverse 1990 :25)። ሰዋሰውን ከገሃዱ አለም /እውናዊ/ ሁነቶች ጋር አቀናጅቶ ማቅረብ ደግሞ ተማሪዎቹ ለእውነት አለም ተግባራታዊ ፍላጎቶቻቸው የሚጠቀሙባቸውን ተዘውታሪ የሰዋሰው ይዘቶች ላይ አጽንኦት ማድረግን ይጠይቃል። ይህን መሰሉ አውዳዊ ትኩረት ተማሪዎች የቋንቋዉን ትክክለኛ ስርአት ጠብቀዉ ተግባራት እንዲፈጽሙና በየጊዜው በሚደርሱበት ተግባራታዊ ውጤታማነት የተነሳ ሰዋሰውን የመማርና ይበልጥ የማወቅ ፍላጎታቸው እንዲጎለብት ለማድረግ በር ይከፍታል። ተማሪው ልዩ ልዩ የቋንቋ መዋቅሮችን ልብ ሳይል ሳይጨነቅና ሳይጠብብ በቋንቋ የመጠቀም እድል ለመስተጋብራዊ ህይወት መደላደል ከፍተኛ ጠቀሜታም አለው (Riverse 1990 :26)። ከፍ ሲል የተጠቀሱትን የሰዋሰው ትምህርት ይዘት አቀራረብና ውጤታማነት እውን ሊሆን የሚችለው ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ በትምህርትና ስልጠና ያገኙትን እውቀት በየጊዜው በመኮትኮት ለማሳደግ እንዲሁም ራሳቸውን የተሻሉና ተፎካካሪ የቋንቋ መምህራን ለማድረግ ያሏቸውን <ለማስተማር የመማር> እድሎች አሟጠው መጠቀም መቻል ይኖርባቸዋል።

ክሂሎችን አዋህዶ የማስተማር ስልት እንደ ጥሩ የቋንቋ ማስተማር ጥበብ ሊቆጠር የሚችልና ሁለገብ ክህሎታዊ ብቃትን መሰረት ያደረገ ነው። በርካታ አፈ ፊት መምህራን በቂ የሆነ ልምድና የተደራጀ የክሂሎት ግንዛቤ ሊኖራቸው ይችላል። ለተማሪዎቻቸውም ያለ አንዳች እንቅፋት አራቱን የቋንቋ ክሂሎችና ሌሎች የታላሚውን ቋንቋ ንኡሳን ክሂሎች በየጊዜው አቀናጅተው በክፍል ዉስጥ መተግበር እምብዛም ላያዳግታቸው ይችላል።

: ኢ-አፍ ፊት የቋንቋ መምህራን ክሂሎችን አደጋግፈው ለማቅረብ የሁለተኛ ቋንቋ

ተጽእኖ፣ የታላሚው ቋንቋ ማህበረ-ባህላዊ ግንዛቤ፣ ስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች በተገቢ የማስተማሪያ ስልት ምርጫና ተግባቦታዊ አፈጻጸም ዙሪያ እንቅፋቶችን ሊደቅኑባቸው ይችላሉ (Phakiti፣ 2006)።

በዚህ የተነሳም በአንድ መማሪያ አውድ ሁለት ሶስት ክሊሎችንና ንኡሳን ክሊሎችን አጣምረው ከማቅረብ ይልቅ በመጀመሪያው የክፍል ውስጥ ግንኙነት ተማሪዎቹ በማንብብ ክሊሉ ላይ አትኩረው ሰርተው ከሆነ፣ በሚቀጥለው ግንኙነት በመናገር ላይ ብቻ በሌላው ቀን እንዲሁ በሌላው ክሊሉ ላይ ብቻ እያሉ የሚያስተምሩትን ትምህርት ለማሰብና ለማቀድ ይገደዳሉ። ነገር ግን ይህ አይነቱ የቋንቋ ክሊሉ አተገባበር በሁለት ምክንያቶች ዘመኑ በቋንቋ ማስተማር የስነዘዴዎች እድገት ከደረሰበት ደረጃ አንጻር ኋላቀር ይሆናል። አንደኛው ምክንያት አንድ ክሊሉ ካለሌላው የጎንዮሹ ክሊሉ ብቻውን ሊከወን አይችልም። ማንብብን ከመጻፍ፣ ማዳመጥን ከመናገርና መጻፍ፣ መጻፍን ከስዋሰውና ቃላት ትምህርት፣ መናገርን ከውይይት ምልልስ እና ማዳመጥ ማቀናጀት ካልተቻለ በተለይ በአካዳሚክ መስክ ተማሪዎችን በታላሚው ቋንቋ ተደጋጋፊ እውቀት ለማቅረብ፣ የትምህርቱን ይዘት ከሁለንተናዊ ፍላጎቶቻቸው በቀላሉ እንዲዋሃድና እንዲታወስ ለማድረግ ቀላል አይሆንም የሚል እምነት አለ (Phakiti፣ 2006)።

ሁለተኛው ምክንያት ሰዎች በአንድ ርዕሰ ጉዳይ አተኩረው የሚያከናውኑትን ተግባር ሲያከናውኑ በተለያዩ ወሳኝ ምክንያቶች የተለያዩ ክሊሎችን ወይም ልምዶቻቸውን ይጠቀማሉ። ለምሳሌ፡- በመማሪያ ክፍል የትምህርት ገለፃ የሚያዳምጥ ተማሪ ማስታወሻ ይፅፋል፣ ስሜቱን ያንጸባርቃል፣ ይወያያል፣ የሚያሟግት ሁነት ሲገጥመው ክርክር ያካሂዳል፣ ባልገባው ጉዳይ ጥያቄ ይጠይቃል። ለተጨማሪ መረጃ ሊያነብ ይችላል። ከዚያም ስለተገለጸለት ርእሰ-ጉዳይ የራሱን ማጠቃለያ ሊፅፍ ይችላል። ያው ተማሪ ገለፃውን አስመልክቶ ለክፍል ጓደኞቹ በቃል ወይም በፅሁፍ ሊገልፅ ይችላል (Lukas 2016)።

እነዚህ ተሞክሮዎች የሚያመላክቱት በተለይ በአካዳሚክ መስክ በአንድ ርዕሰ ጉዳይ ዙሪያ ተማሪዎች የተለያዩ ክሊሎችን እንዲጠቀሙ ሆን ተብሎ የሚታቀድ ክሊሎችን አዋህዶ የማስተማር ስልት ከትምህርቱ ይዘት ጋር አጣጥሞ ማቅረቡ በሰፊው ተቀባይነት እያገኘ የመጣ፣ በተለይ በቋንቋ ማስተማሪያ አውድ ውጤታማ የሆነ ክንዋኔ መሆኑን ነው። በመሆኑም ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን ከላይ የተጠቀሰውን የቋንቋ ክሊሎችን አቀናጅቶ

ለተማሪዎቹ የክፍል ደረጃ፣ የቋንቋ ዳራና ፍላጎት በሚመጥን መልኩ እንዴት ማቅረብ እንደሚገባ በቂ ግንዛቤ ጨብጠው መገኘት ይኖርባቸዋል።

ስነ-ልቦናዊ ክህሎት ሌላው ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን በሚገባ ሊንከባከቡት የሚገባ ቁልፍ ጉዳይ ነው። የሚያሰተምሯቸውን ተማሪዎች እድሜ፣ የቋንቋ ዳራ፣ ልምድ፣ እውቀት፣ ስሜት፣ ባህል፣ ፍላጎት፣ ወዘተ ጠንቅቀው በመረዳት፣ የማስተማሪያ ዘዴያቸውን ከተማሪዎቻቸው ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር ለማዋሃድ በሳል ስነ-ልቦናዊ እውቀት ቢኖራቸው ይመረጣል። የማስተማር ስነ-ልቦናዊ ብቃት ያላቸው ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን የማስተማሪያ ዘዴያቸውን በየጊዜው ከተማሪዎቻቸው ፍላጎቶች ጋር ለማጣጣም፣ ችግር ቢፈጠርም እርምጃ ለመውሰድ ጊዜ አይወስድባቸውም ((Tsai, 2015):።

ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን የሚያስተምሩትን ትምህርት መስህባዊነት ከፍ ለማድረግ የራሳቸውን ብልሃቶች መቀየስ መቻል ይኖርባቸዋል። ይህም ከሁለተኛ ቋንቋ የተገናኙ የማስተማር ተግዳሮቶችን ለማካካስና ተማሪዎቹ በትምህርቱ ይዘት ዙሪያ ጠለቅ ያለ ፍላጎትና ትውስት እንዲፈጥሩ ለማድረግ አጋኝ ነው። ኢ-አፍ ፈት የቋንቋ መምህራን ታላሚውን ቋንቋ ስያስተምሩ ሳቢና ማራኪ ለማድረግ ተለዋዋጭና አሳታፊ ብልሃቶችንና ክንውኖችን በሚገባ አቅደው ማቅረብ ቢችሉ መልካም ነው። የዚህ ትኩረት አላማ የሚቀርበውን ትምህርት ይዘት አስደሳችና አነቃቂ ለማድረግ የሚረዳ ከመሆኑም ባሻገር የክፍሉን የመማር ማስተማር ድባብ በጥሩ ሁኔታ ለመቆጣጠርና ለመምራት የሚያስችልም ነው። ተማሪዎች ያለምንም ፍርሃት ቋንቋውን እንዲለማመዱ፣ እንዲወያዩ፣ በነፃነት ሀሳባቸውን እንዲያንሸራሸሩ፣ እንዲጠይቁና በትምህርቱ ይዘት ዙሪያ ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ለማድረግ የሚያስችል ብሎም የትብብራዊ መማር አውድ ለመፍጠር የሚረዳና የመምህሩን የትምህርት አቀራረብ ስልት የሚያሳልጥ ተመራጭ ብልሃት ነው (Tsai, 2015):። በመሆኑም ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በየጊዜው የሚየቀርቧቸውን ትምህርታዊ ይዘቶች ማራኪ፣ አነቃቂና አሳታፊ የማደርገው እንዴት ነው? ለሚለው ብልሃት ተኮር ጥያቄ ምላሽ መስጠትና ተለዋዋጭ ስልቶችና ብልሃቶችን ከአማርኛ ቋንቋ መማሪያ አውዱ ጋር ማሰናኘት ይኖርባቸዋል።

2.1.7 በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች

Ur (1996:121) እንደገለጹት፣ በመምህሩም ሆነ በተማሪው የመማር ማስተማሩ ሂደት በሚከናወንበት አውድ ተግባሩን ወይም ክንውኑን ሊያደናቅፉ የሚችሉ በርካታ ሁኔታዎች

ይኖራሉ። በመምህሩ በኩል የማስተማር ችሎታ ማነስ፣ በቋንቋው በተገቢ ሁኔታ የመጠቀም ብቃት ማነስ፣ ለተማሪዎች እድሜ፣ የክፍል ደረጃና የቋንቋ ደረጃ የሚመጥን ዕውቀት ይዞ ያለመገኘት፣ የተማሪዎችን ዳራዊ እውቀት አለማወቅ፣ የተማሪዎችን የቃላት ዕውቀት አቅም ማሳደግ አለመቻል፣ ተማሪዎች በራሳቸው የመማር አቅማቸውን ማሳደግ አለመቻል፣ የተማሪዎችን ትኩረት የሚስቡ ይዘቶችን መምረጥ አለመቻል፣ ተማሪዎችን በቡድን፣ በጥንድ አደራጅቶ የማስተማር ግንዛቤና ትኩረት ማነስ፣ ለክፍል ጊዜው የተሰጠውን ሰዓት በአግባቡ አለመጠቀም፣ መርጃ መሳሪያዎችን በተገቢው ቦታ መገልገል አለመቻል፣ የሚያስተምሩትን ይዘት ለተማሪዎች ግልፅ እድርጎ የማቅረብ ችግር፣ የዝግጅት ማነስ፣ የክፍል አመራር ችሎታ ማጣት በዋነኛነት የሚጠቀሱ ጉዳዮች ናቸው።

በሌላ በኩል ከተማሪዎቹ የሚነሱ በተለይ በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ፣ መጻፍና መናገር ሂደቶች የሚከሰቱ ችግሮች እንዳሉና እነዚህ ችግሮች በሁለተኛ ቋንቋ የማንበብና የመጻፍ ብልሃት አጠቃቀም ውጤት እንደሆኑ የሚጠቁሙ ጥናቶች አሉ (Matsuda፣ 2013፣ Spack፣ 2011)። እንደእነዚህ ምሁራን ጥቆማ በሁለተኛ ቋንቋ የማንበብ እና/ወይም ድክመት በመጀመሪያ ቋንቋ የማንበብ ብልሃት አጠቃቀም እና ብቁ ያልሆነ የሁለተኛ ቋንቋ እውቀት ውጤት እንጂ የሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ወይም ብልሃት አጠቃቀም አይደለም ሲሉ ይሞግታሉ።

ጥሩ የመጀመሪያ ቋንቋ አንባቢዎች የሁለተኛ ቋንቋ ጅምር ደረጃን ካለፉ በሁለተኛ ቋንቋም ጥሩ አንባቢዎች ይሆናሉ። መላምቶች በመጀመሪያና በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ መካከል ግንኙነት መኖሩን፣ የመጀመሪያ ቋንቋ ማንበብ ችሎታ ለሁለተኛ ቋንቋ አስፈላጊ መሆኑንና የሁለተኛ ቋንቋ እውቀት (ቢያንስ ቢያንስ ጅምር የቋንቋ እውቀት ደረጃ መኖር እና ማለፍ) አስፈላጊ መሆናቸውን ያመለክታል (Jiang፣ 2011፣ Matsuda፣ 2013፣ Spack፣ 2011)።

በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ሂደት አንባቢ የመጀመሪያ (አፍ መፍቻ) ቋንቋውን እንደ ሀብት ወይም እንደማንበብ ብልሃት የመጠቀም እድል አለው (Phakiti፣ 2006)። በመማር ላይ የሚገኙ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በመጀመሪያ ቋንቋ ከነበራቸው የማንበብና የመጻፍ የቀደመ እውቀት በመነሳት በተወሰነ ደረጃ የማንበብ ክህሎትና የሁለተኛ ቋንቋ እውቀት እጥረት ይታይባቸዋል። የሁለተኛ ቋንቋ አንባቢዎች በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ሂደት ምን አይነት የማንበብ ብልሃት ይጠቀማሉ? የመጀመሪያ ቋንቋ የማንበብ ብልሃታቸውን

ወደሁለተኛ ቋንቋ ወይም በተቃራኒው አሽጋግረው ይጠቀማሉ? የሚሉ ጥያቄዎችን ምሁራን ሲያነሱ ቆይተዋል (Phakiti፣ 2006፣ Spack፣ 2011)።

የቋንቋ ባህሪያት ብቻቸውን የመጀመሪያ እና የሁለተኛ ቋንቋ ማንበብንና የማንበብ ብልሃት አጠቃቀምን ከባድና ውስብስብ ያደርጉታል ማለት አይደለም። በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ሂደት አንባቢው ታላሚውን ቋንቋ በሚገባ የመጠቀም ሁኔታ፣ የቀደመ እውቀት፣ ባህል ተኮር አእምሯዊ የእውቀት መዋቅር፣ የአንባቢው የማንበብ አላማ፣ በመጀመሪያ ቋንቋ ያለ የማንበብ ችሎታ፣ ወዘተ ትልቅ ሚና አላቸው (Phakiti፣ 2006)። ከአንብቦ መረዳት ሂደት አንጻር የመጀመሪያ ቋንቋ እና ሁለተኛ ቋንቋ በሶስት ጉዳዮች እንደሚለያዩ የሚገልጹት Phakiti የልዩነታቸው መነሻ የሆኑት ሶስቱ አውዳዊ ጉዳዮችን አያይዘው ሲገልጹ፣ የቋንቋ እና የማብላላት ሂደት ልዩነቶች (Linguistic and Processing Differences)፣ የግል እና የልምድ ልዩነቶች (Individual and Experiential Differences) እና ማህበረሰባዊና ተቋማዊ ልዩነቶች (Socio-Cultural and Institutional Differences) ተጠቃሽ እንደሆኑ ጠቁመዋል።

የቋንቋ እና የማብላላት ሂደት ልዩነት ማለት የመጀመሪያ ቋንቋ ከሁለተኛ ቋንቋ ጋር ያለው መመሳሰል እና ልዩነት (መዋቅራዊ፣ ጽህፈታዊ፣ የፊደል ልዩነት፣ ወዘተ) እና አእምሮታዊ ሂደትን ይመለከታል። በዚህ ስር የሚካተቱት ዋና ዋና ጉዳዮች ቃላት፣ ሰዋሰው፣ ዲስኮርስ፣ ስርአተ-ጽህፈት፣ የቋንቋ እና ባህል እውቀት፣ ልእለአእምሯዊ የማብላላት ሂደት ናቸው። እነዚህ መሰረታዊ ጉዳዮች በመጀመሪያ እና በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብን በማጎልበት ሂደት ከፍተኛ ትኩረት የሚሰጥባቸው ጉዳዮች ናቸው (Phakiti፣ 2006)።

ሁለተኛው ነጥብ በመጀመሪያና በሁለተኛ ቋንቋ አንባቢዎች መካከል ያለ የልምድ ልዩነት ነው። በዚህ መሰረታዊ ጉዳይ ስር የሚካተቱት በሁለተኛ ቋንቋ አንብቦ መረዳት፣ የተማሪዎች በመጀመሪያ ቋንቋ የማንበብና የመጻፍ ክህሎት ብቃት ደረጃ፣ የሁለተኛ ቋንቋ የቀደመ የማንበብ ልምድ በመጀመሪያና በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ተነሳሽነት፣ የግል ልምድ ልዩነት፣ እውናዊ የሆነ ውህድ አሀድ ያላቸው አመለካከት እና የተለያዩ ድጋፍ ሰጪ ጽሁፎች አጠቃቀም ስልጠናን ያካትታል (Phakiti፣ 2006)።

በሶስተኛ ደረጃ የሚነሳው የተማሪዎች ማህበረሰባዊና ተቋማዊ ልዩነት ችግር ነው። በዚህ ስር የሚካተተው የተለየ ግላዊ ልዩነት፣ የቋንቋ አጠቃቀም ተሞክሮ፣ ወዘተ ስፋት ያላቸው

ባህላዊና ማህበራዊ ጉዳዮች ሆነው በአብዛኛው ከክፍል ውጪ ተግባራዊ የሚሆኑ ናቸው። የማንበብ እድገትም ሆነ ማንበብን የማስተማር ሂደት በሰፊው የግል እና የማህበረሰብ ፍላጎት (አቋም) ተጽእኖ ሊያርፍበት ይችላል። ነገር ግን ይህ ጉዳይ ሁል ጊዜ በተመሳሳይ ሁኔታ ተግባራዊ አይሆንም (Phakiti፣ 2006፣ Matsuda፣ 2013፣ Spack፣ 2011)።

Phakiti (2006) አክለው እንደገለጹት በመጀመሪያ ቋንቋ እና በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ እና መጻፍ መካከል ያለው ልዩነት የመጀመሪያ ቋንቋ እና የሁለተኛ ቋንቋ ቃላት እውቀት ስፋት እና ጥልቀት፣ የመጀመሪያ ቋንቋ አንባቢዎች ከባድ እና እውናዊ ለሆነ ውህድ አህድ ያላቸው የምላሽ አይነት፣ የቋንቋ ግንዛቤ ደረጃ፣ የማንበብ ፍጥነት እና የሀሳብ ፍሰቱን ጠብቆ የማንበብ ሁኔታ፣ አንብቦ የመረዳት ብልሃቶች ተግባራዊ ግንዛቤ፣ የሁለተኛ ቋንቋ ባህል እውቀት እና ከባህል አንጻር ከመጀመሪያ ቋንቋ ጋር ያላቸው ልዩነት ስፋት የሁለተኛ ቋንቋ ጅመራ ደረጃ በማንበብ ችሎታ መገልበት ያለው ሚና በዋናነት ይጠቀሳል ብለዋል።

በሌላ በኩል በሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ዙሪያ የሚነሱ መላ ምቹች የቋንቋ ርስበርሳዊ ግንኙነት መላምት ወይም አእምሯዊ የጋራ ውስጠ ብቃት (Linguistic Interdependency Hypotheses/ Common Underlying Proficiency Hypotheses) እና የቋንቋ ጅምር ደረጃ መላምት ወይም ውሱን ችሎታ (Linguistic Threshold Hypotheses / Short-Circuit Hypotheses) ናቸው። መላምቶቹን የሚያራምዱ ወገኖች በዋናነት ከአንድ ሁኔታ ወደሌላ አዲስ ሁኔታ ወይም ከአንድ ቋንቋ ወደሌላ ቋንቋ ለሚፈጠር የማንበብ ብልሃት ሽግግሮች ወሳኙ ነገር የመጀመሪያ ቋንቋ ማንበብ ብቃት ነው ወይስ የሁለተኛ ቋንቋ ችሎታ የሚል ሃሳብ ይዘው ይከራከራሉ (Tsai, 2015)።

ከፍ ሲል ከተጠቀሱት ነጥቦች በሁለተኛ ቋንቋ ክሂሎችን በማስተማር ሂደት የማንበብንና የመጻፍን ባህሪ እና የማስተማር ዘዴን ብቻ ሳይሆን የተማሪዎችን ተግባራዊ ባህሪና ተነሳሽነት ይወስናሉ። ይህም ሆኖ በመጀመሪያና በሁለተኛ ቋንቋ መካከል ጠንካራ ግንኙነትና መደጋገፍ አለ። በተለይ የመጀመሪያ ቋንቋ የማንበብ ብቃት (ተክህኖ)፣ የሁለተኛ ቋንቋ ግንዛቤ፣ የመጀመሪያና ሁለተኛ ቋንቋ ክሂሎች ብልሃት ግንኙነትና የግንዛቤ ሽግግር ከሁለተኛ ቋንቋ ማንበብና አንብቦ መረዳት ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት እንዳለው መረዳት ይቻላል። በሌላ በኩል ደግሞ በቋንቋ ርስበርሳዊ ግንኙነት ጽንሰሀሳብ መሰረት የሁለተኛ ቋንቋ ማንበብ ተግባር ከመጀመሪያ ቋንቋ ልምድ የሚጋራው መሰረታዊ ጉዳይ

ብልሃት፣ እውቀት፣ ባህል፣ ጽንሰሀሳብ፣ ግንዛቤያዊ ችሎታ ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ ሽግግር የሚያደርጉ መሆናቸውንም እንገነዘባለን።

በሌላ በኩል ደግሞ በተማሪዎች መካከል በገሀድ የሚታይ የመማር ቸልተኝነት፣ በንቃት አለመሳተፍ፣ ተነሳሽነት ማጣት፣ ሃፍረትና ፍርሃት፣ ተገቢ ያልሆኑ ከታላሚው ቋንቋ መማር ጋር የተያያዙ አሉታዊ አመለካቶች፣ የሚሰጣቸውን ሙከራዎች በአግባቡና በወቅቱ ሰርቶ ማሳየት አለመቻል (ዳተኛነት)፣ ትኩረት አለመስጠት የመሳሰሉት በገሃድና በስፋት የሚታዩ ችግሮች ናቸው።

2.1.8 የዉጤታማ መምህር የማስተማር ባህርያት

አማራ ክልል ትምህርት ቢሮ (2006) እንደገለጸው፣ ውጤታማነት በተለያዩ መስፈርት የሚለካ ሲሆን፣ ይኸውም የመምህሩ በክፍል ውስጥ የሚያካሂደው ተግባር፣ ውጤታማ የማስተማር ባህርያት፣ ጥሩ የምጋቤ-ምላሽ ስልትና ተገቢ የመመዘኛ መስፈርት መኖር፣ በክፍል ውስጥ ጤናማ የሆነ የመምህር-ተማሪ፣ የተማሪ-ተማሪና የተማሪ-መማሪያ መጽሃፍ ግንኙነትና ተራክቦ የመፍጠር ችሎታ፣ ተማሪዎችን ማእከል ያደረገ አሳታፊ በክፍል ውስጥ ክንውን መፍጠር የመሳሰሉት የሚጠቀሱ ናቸው።

እንደ Seldin (1993: 79) ገለጸ፣ ማንኛውም የመማር ማስተማር ተግባር ውጤታማ የሚሆነው በተማሪው በኩል በሚማረው ቋንቋ ራሱን መግለፅ እንዲችል በቂ እገዛ በማድረግ፣ ተማሪው ተፈላጊውን ስነ-ልሳናዊ ብቃት በመጨበጥ በሚማረው ትምህርት ተፎካካሪ እንዲሆን ማብቃት፣ መምህሩ በተለያዩ የቋንቋ ዘርፎች በቂ ዕውቀት መያዝ፣ መሰረታዊ የቋንቋ ማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች ጋር ለመተዋወቅና በማስተማሪያ አውዱ በተገቢ ሁኔታ ለመተግበር ያለው ብቃትና የሚያሳየው ተነሳሽነት፣ የቋንቋውን አጠቃቀምና ሥርዓት (ህግ) በውል በመለየት ለተማሪዎቹ ማድረስ መቻል፣ በቋንቋው ባህልና፣ በህብረተሰቡ መስተጋብር መካከል ስላለው ግንኙነት የሚኖረው ዕውቂያ ጉልህነት ተጠቃሽ ናቸው ።

በአጠቃላይ የመማር ማስተማሩን መስተጋብር የተሳካ ለማድረግ ትርጉም ያለው ተስተምህሮ የሚከናወነው መምህሩ የሚያስተምረውን ቋንቋ በሚገባ ተረድቶ (አውቆ) ለተማሪዎቹ ማቅረብ መቻል፣ መምህሩ የተማሪዎችን ስሜት፣ ፍላጎት፣ ባህል፣ የቋንቋ ዳራ ድህረ የመሳሰሉትን ቁልፍ ጉዳዮች መገንዘብ ያስፈልጋል። ውጤታማ መማር ማስተማር

ሁሉን አቀፍ የመማር መስተማር ዘዴዎች ስብስብ ሳይሆን በአውዳዊ ተጨባጭ ሁኔታዎች ላይ ተመርኩዞ የማስተማር ሁኔታዎችን መወሰንን የሚጠይቅ ነው። ውጤታማ መምህራን ለሁሉም የመማር ማስተማር ተግባራት አንድ ዓይነት የማስተማሪያ ዘዴዎችንና ብልሃቶችን አይጠቀሙም። ከዚህ ይልቅ በሚያቀርቧቸው ተግባራትና መልመጃዎች ዙሪያ ግለ-ፍተሻ በማካሄድ ትምህርቱን ለተማሪዎቹ ፍላጎት የሚመጥን በማድረግ ለማቅረብ ጉልህ ትኩረት ይሰጣሉ። ተማሪዎቻቸው መማር አለመማራቸውን በአንክሮ ይከታተላሉ፤ ብሎም ቀጣይ ተግባሮችን በቀደመው የቋንቋ ትምህርት ተጨባጭ ውጤት ላይ በመመርኮዝ ያቅዳሉ።

Spack (2011) እንደሚገልጹት፣ ውጤታማ የመማር ማስተማር ሂደት፣ ወቅቱ ከደረሰበት አዳዲስ የማስተማሪያ ዘዴዎች ከወቅቱ የቴክኖሎጂ ግብአቶች ጋር የተጣጣመ ሊሆን ይገባዋል። መምህራን የሚያውቁትን ተማሪዎች በተግባርና በልምድ የሚሰሩትን በማቀናጀት ማስተማር ይገባቸዋል። አንድ የማስተማሪያ ዘዴ ብቻ ለሁሉም ተማሪዎች ውጤታማ ሳይሆን ይችላል። የተለያዩ ተማሪዎች አሰልፎ ያልሆኑ ተለዋዋጭ የማስተማሪያ ዘዴዎችን ሊፈልጉ ይችላሉ። ለተማሪዎች ክህሎትና ግንዛቤ ለማስጨበጥ መምህራን ለማስተማር ስራው ጥንቁቅና ዝግጁ ሊሆኑ ይገባቸዋል። ውጤታማ የሚሆኑ መምህራን ከተማሪዎቻቸው ጋር በክፍል ውስጥ እና ከክፍል ውጭ ተቀራርበው የመስራት ተነሳሽነታቸው ዘወትር አይቀዛቀዝም። ከተማሪዎች ጋር ጤናማ ግንኙነት ያለው መምህር የተማሪዎችን ባህል፣አካባቢን እና ማንነት የተገነዘበና የተረዳ መምህር በመማር ማስተማር ስራቸው ውጤታማ የሚሆኑት የሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ለትምህርት ስራው ዝግጁ ሆነው በጥሩ ስሜትና በመነቃቃት እንዲከታተሉ ያደርጋል። የማስተማር ስራውን ጠንካራና ደካማ ጎን በየጊዜው በምጋቤ-ምላሽ ስልቶች በመፈተሽ የማስተማር ስራቸውን ለማሻሻል ጉልህ ጥረትም ያደርጋሉ ብለዋል።

በEble and Mickeachie (1986)፣ Mengest (1991)፣ Seldin (1993) እና Seldin (1994) ገለጻዎች መሰረት፣ የመማር ማስተማር ሂደትን ውጤታማ ለማድረግ መምህራን ሊወስዱዋቸው የሚገቡ ስልቶች አሉ። ከፍ ሲል በተጠቀሱት ምሁራን በጋራ የሚስማሙባቸው የውጤታማ መማር ማስተማር ባህርያት የሚቀርበው ትምህርት የተማሪዎችን የቋንቋ ችሎታ ለማጎልበት ያለው ጠቀሜታ፣ የተሻለ የመግባባት ብቃትን

ሊያስጨብጡ የሚችሉ ብልሃቶችን በመጠቀም የሚያመቻቹት የባህሪ ለውጥ ወሳኝ ጉዳዮች ናቸው። የመማር ማስተማር ሂደትን ውጤታማ ለማድረግ የቋንቋ መምህራን የተማሪዎችን የቋንቋ ባህላዊ ዳራ፣ ፍላጎት፣ እድሜ፣ ልምድ የመሳሰሉትን መሰረታዊ ጉዳዮች ከግንዛቤ በማስገባት በሚማሩት ትምህርት አዎንታዊ አመለካከትና የመማር ተነሳሽነትን ለመንከባከብ ያለው ሚና (Eble and Mickeachie 1986) ብሎም ለማስተማር ስራው ምቹና አስፈላጊ ቅድመ ዝግጅት በማድረግ የትምህርቱን ሂደት ለማመቻቸት ያለው ድጋፍም መዘንጋት የሌለባቸው ቁምነገሮች ናቸው (Mengest 1991)፣ Seldin 1993)። የማስተማር ተግባሩን በረጅም ማቀድና ባጭር ጊዜ ውስጥ አፈፃፀሙን ለማስተካከል የሚከተለው የትኩረት አቅጣጫ (Seldin 1994) እንዲሁም የትምህርቱን የመጨረሻ ውጤት /ግብ/ ለመጨበጥ የሚያሳየው ቁርጠኝነት የመማር ማስተማር ሂደትን ውጤታማ ለማድረግ የሚረዱ ነጥቦች እንደሆኑ Mengest (1991)፣ Seldin (1993) ይጠቁማሉ። ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በሚያስተምሩባቸው ክፍሎች እነዚህን የመማር ማስተማር ሂደትን ውጤታማ ለማድረግ የሚረዱ ብልሃቶች ለመተግበር የሚያሳዩት ተነሳሽነት የብቃታቸውን ደረጃ በጉልህ ያሳያል።

2.1.9 የቋንቋ ማስተማር ክንዋኔን ውጤታማ ለማድረግ የሚያግዙ ብልሃቶች

- የተማሪዎችን ባህርይ፣ ባህል፣ ልምድ፣ የቋንቋ ተጋላጭነት መሰረት ያደረገ ትምህርት መስጠት፤
- የማስተማሪያ አውዱን ሳቢና ማራኪ በሆነ የትምህርት አቀራረብ ማዘጋጀት፣ መምራትና መቆጣጠር፤
- በሚሰጠው ትምህርት ምቹ የማስተማሪያ ዘዴዎችን፣ በቂ ተግባራትና መልመጃዎችን በማቅረብ በተማሪዎቹ ዘንድ የመማር ፍላጎት መፍጠርና መንከባከብ፤
- የተለያዩ የማስተማሪያ ዘዴዎችን እየቀያየሩ መጠቀም መቻል፣ የማነቃቂያ፣ የማበረታቻ እና የምጋቤ ምላሽ ስልቶችን በየጊዜው በመጠቀም ተማሪዎቹ የደረሱበትን የቋንቋ እድገት፣ የአስተሳሰብና የአመለካከት ለውጥ እየገመገሙ ማስተካከያዎችን ማድረግ
- የቋንቋ ትምህርቱን ተግባራዊ፣ ተራክቧዊና ተማሪዎቹ በገሃዱ አለም ለሚጠብቃቸው ማህበራዊ ተግባር እንዲዘጋጁ የሚያበቃቸው ማድረግ ተገቢ ነው (Nunan and Jack 1995 :45)።

ከላይ ከተገለጹት መስፈርቶች በተጨማሪ David (2017) እንደጠቆሙት፤ የክፍል አመራር ብቃት ሌላው ቁልፍ የቋንቋ ማስተማር ሂደትን ውጤታማ ለማድረግ የሚረዳ ብልሃት ነው፡፡ አንድ መምህር የመማር ማስተማሩን ሂደት ውጤታማ ለማድረግ የመማሪያ አውዱን ለተራክቦ ምቹ ማድረግ ይኖርበታል፡፡ መምህሩ ምቹ የክፍል አመራር ስርአትን በማስፈን፤ የገለጻ፤ የተግባቦት፤ የጽብረታ፤ የምጋቤ ምላሽ እንዲሁም የግምገማ ሂደቶችን አካትቶ ማቅረብ ይኖርበታል፡፡ ተማሪዎች እርስ በርሳቸው እንዲደጋገፉና እንዲበረታቱ በማድረግ የአመቻችነት ሚናውን መወጣትም አስፈላጊ ይሆናል፡፡

ሌላው የማነቃቃትና የማበረታታት ሚና ነው፡፡ እንደ David (2017) ገለጻ፤ አንድ መምህር ውጤታማ የመማር ማስተማር ሂደት ለማስፈን በክፍል ውስጥ የተለያዩ የማነቃቂያና የማበረታቻ ዘዴዎችን መቀየስ አለበት፡፡ የቋንቋ ትምህርቱን ፍላጎት ተኮር፤ የቋንቋ መማሪያ አውዱን አሳታፊ ማድረግ እንዲሁም የተማሪዎችን ጠንካራ ጎኖችና የተሻሻሉ አተገባበሮች በየጊዜው በዝርዝር ማሳየት፤ ተማሪዎቹ በሚማሩት የቋንቋ ትምህርት ጠንካራ አዎንታዊ አመለካከትና ተነሳሽነት እንዲኖራቸው የቋንቋ ትምህርቱን ይዘት እውናዊ ጠቀሜታ በትምህርቱ መጀመሪያ በአላማነት መግለጽ፤ የማበረታቻና የማነቃቂያ ስልቶችን ማቅረብም ይጠበቅበታል፡፡

2.1.10 በውጤታማ የመማር ማስተማር ሂደት የመምህሩ ሚናዎች

Harmer (1991) በመማር ማስተማሩ አውድ ስለመምህሩ ሚና አስመልክተው ባቀረቡት ገለጻ፤ የቋንቋ ትምህርት መምህር የተማሪዎችን የክፍል ውስጥ ተሳትፎ ለማሳደግ ሊተገብራቸው የሚገቡ በርካታ ጉዳዮች ይኖራሉ፡፡ በ Harmer ገለጻ መሰረት፤ የመምህሩ ሚናዎች የሚከተሉትን ጉዳዮች መፈፀም ይሆናል፡፡

- 1- የተቆጣጣሪነት ሚና፡- ምን? መቼ ? እንደሚተገብሩ ገደቦ የመስጠት ሚና ነው፡፡
- 2- የተከታታይነት ሚና፡- ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ ስራ ሲሰሩ መከታተል መስራት አለመስራታቸውን ማየት ያስፈልጋል፡፡
- 3- የማደራጀት ሚና፡- ተማሪዎች ከሚሰሩት ነገር አንፃር በቡድን፤ በጥንድ፤ በግል ድርሻቸውን እንዲወጡ ያደርጋል፡፡
- 4- የአነቃቂነት ሚና፡- ብዙውን ጊዜ ተማሪዎች የቡድን ስራ ተሰጥቷቸው ዝም ሊሉ ይችላሉ፡፡ መቀስቀስ፤ ማነቃቀት ወደ ስራው እንዲገቡ ማድረግ የመምህሩ ድርሻ ነው፡፡

- 5- የአሳታፊነት ሚና:- ተማሪዎች በቡድን ሲሰሩ የአንድ ቡድን አባል በመሆን በኃላፊነት መንፈስ የመሳተፍ ተግባር ይፈጽማሉ።
- 6- የመረጃ ምንጭነት ሚና :- መምህሩ ተማሪዎቹ ሲፈልጉት ያልገባቸውን ነገር በመጠየቅ መምህሩ ያግኛቸዋል።
- 7- የገምጋሚነት ሚና:- ተማሪዎቹ በሚሰሩት ስራ መጋቢ ምላሽ የመስጠት ሀላፊነት አለበት።

በተጨማሪም መምህሩ በክፍል ውስጥ የቋንቋ ትምህርት ትግበራ ሂደት ለተማሪዎች ሰፊ ጊዜን በመስጠት ከላይ የተጠቀሱትን ሚናዎች በመጫወት ክፍለጊዜውን ተማሪዎቹ በተደሳችነትና በተነሳሽነት እንዲፈጽሙ ማመቻቸት ይጠበቅበታል ሲሉ Harmer (1991) በአጽንኦት ያሳስባሉ። በዚህ ጥናትም ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ከላይ የተጠቀሱትን ሚናዎች የቱን ያህል ትኩረት ሰጥተው በመማሪያ ክፍል ውስጥ የሚያቀርቡትን ትምህርት ውጤታማ ለማድረግ ተግባራዊ ትኩረት እንደሚያደርጉ ቅኝት ተካሂዷል።

2.1.11 ቋንቋን የመማር ማስተማር ብልሃቶች አስፈላጊነት

በትምህርት ዘርፍ መምህራን የሚያስተምሩበትን ቋንቋ በተገቢው መንገድ ለማሳለጥ የሚተገብሩአቸውን ልዩ ልዩ ዘዴ ባህርያት ያመለክታል። ብልሃት በንቁ አዕምሮ ታቅዶ የሚከናወን የቋንቋው መማሪያ መንገድ ነው (Oxford,1990፣ Rubin,1987)። ቋንቋን የማስተማር ብልሃት አላማን መሰረት ባደረገ መልኩ በመምህራን የሚከናወንና ማስተማርን ለተማሪዎቻቸው ዕውቀት ማስጨበጥ፣ ለመማር ማስተማሩ ጥሩ አውድን መፍጠር፣ በክፍል ውስጥ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር፣ የቋንቋውን ሂደት ተማሪ ተኮር፣ ተግባቦታዊ፣ አስደሳች፣ አሳታፊ በሆነ መንገድ ለተማሪዎች ማቅረብ ማስቻል ነው (Oxford,1990)።

ውጤታማ የቋንቋ ትምህርት ለማቅረብ የሚቻለው የትምህርቱን ሂደት የሚያደናቅፉ፣ ተማሪዎች የሚያሳዩትን ለውጥና መሻሻል የሚገቡ ችግሮችንና እንቅፋቶችን ለመቋቋምና ለመማር ማስተማሩ ሂደት ምቹ ሁኔታዎችን ለመፍጠር ብሎም ከመምህር መራሽ ወደ ተማሪ ተኮር የትምህርት አቀራረብ ዘዴ በማድላት ተማሪዎቹ የመማር ማስተማሩን ሂደት በበላይነት እንዲቆጣጠሩ ለማድረግ የሚያግዙ የተለያዩ ብልሃቶች አሉ (Nation(2001)። የእነዚህ ብልሃቶች ዋና ጠቀሜታ የመማር ማስተማሩን ሂደት ተማሪዎቹ በበላይነት እንዲቆጣጠሩት በማድረግ አሳታፊ የመማሪያ አውድ መፍጠር በመሆኑ ኢ-አፍ ፊት

መምህራን በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚገጥሟቸውን ተግዳሮቶች በማቃለል ረገድ እንደ አማራጭ ሊወሰዱ የሚችሉ ናቸው (Oxford,1990፣ Tsai, 2015)።

በአጠቃላይ አገላለፅ በማንኛውም የቋንቋ ትምህርት የማስተማሪያ ብልሃቶች አላማ የተማሪዎችን የመግባባት ችሎታ ማሳደግ፣ ታላሚውን ቋንቋ በአግባቡ እንዲጠቀሙበት ማስቻል፣ በራስ የመተማመን ችሎታ ማሳደግ፣ ተማሪዎች በሚማሩበት ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲችሉና በእውኑ አለም ቋንቋውን የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች በሞዴልነት አቅርቦ ማሳየት ነው (Mcarthur, 1991፣ Wharton, 2000)።

2.1.12 በቋንቋ ትምህርት ሂደት አሉታዊ ተፅዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ ሁኔታዎች

መምህሩ የሚያስተምረውን ትምህርት ጠንቅቆ ያለማወቅ፣ ጥሩ ዝግጅት ማድረግ አለመቻል፣ ውጤታማ ያልሆነ አቀራረብ፣ ተማሪዎችን አሳታፊ የሚያደርግ ርዕስ ጉዳይና የማስተማሪያ ስልት አለመምረጥ፣ የተማሪዎችን ችሎታ ያገናዘበ ትምህርት መስጠት አለመቻል፣ በዕለት-ተዕለት የሚሰጠውን ትምህርት መጥኖ የተማሪዎችን ተሳትፎ ባገናዘበ መንገድ አለመቅረብ በስፋት የሚስተዋሉ ችግሮች እንደሆኑ Lee (2000) ይጠቁማሉ። በተለይ በቋንቋ ማስተማሪያ አውድ የሚከሰቱ ተዘውታሪ የአሉታዊ ተጽእኖ ምክንያቶች ተደርገው በ Spack (2011) የተጠቀሙ ከዚህ በታች የተጠቀሱት ሁኔታዎችም ትኩረት የሚሹ ናቸው።

- ተስማሚ ያልሆነ የቋንቋ የማስተማር ዘዴ መጠቀም፤
- በቀላሉ ተማሪዎችን አሳታፊ የሆኑ አመቺ ርዕሶችን መርጦ በክፍል ውስጥ መተግበር አለመቻል፤
- ለቡድን እና ጥንድ ክንዋኔዎች በቂና ተገቢ ትኩረት መንፈግ /አለመቻቸት/፤
- የተማሪዎችን አቀማመጥ ለአሳታፊ መማር ማስተማር ሂደት አመቺ እንዲሆን ማድረግ አለመቻል፤
- የቋንቋ መምህራን የአሳታፊና አነቃቂ የቋንቋ ማስተማሪያ ብልሃቶች ግንዛቤና የአተገባበር ትኩረት ውሳኔነት ይጠቀሳሉ።

2.1.13 የቀደምት ስራዎች ቅኝት

አጥኚው በአማርኛ ቋንቋ የመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ኢ-አፍ ፊት መምህራን በክፍል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች በሚመለከት የተካሄደ ቀጥተኛ ተዛማጅ ጥናት ባያገኝም ነገር ግን መምህራን በተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪ ማህረሰቦች በክፍል ውስጥ ቋንቋ በሚያስተምሩበት ሂደት የሚያገጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመፈተሽ የሞከሩ ጥናቶች አሉ።

ከእነዚህ መካከል ኢብሳ (2009)፣ አፋን ኦሮሞን በአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ትንተና በሚል ርእስ በሮቤ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የፃኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኳሪነት በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ያቀረቡት ጥናት ተቃኝቷል። የኢብሳ (2009) ጥናት አላማ በሮቤ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አፋን ኦሮሞን በአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑና የተግዳሮቶቹ መንስኤ ምክንያቶች ምን እንደሚመስሉ መፈተሽ ላይ ያተኮረ ነው። ጥናቱን ለማካሄድ የመረጡት ዘዴ ገላጭ ጥናታዊ ዘዴ ነው።

የጥናቱ ግኝቶች እንዳመላከቱት የአዳዲስ ትምህርታዊ ቃላት ሁነኛ ፍቺ (terminology) የመደበኛነት ባህሪ ጉድለት፣ ለሳይንሳዊና ቴክኖሎጂያዊ ቃላት እንዲሁም ልዩ ልዩ ጽንሰሃሳቦች በቋንቋውና በባህሉ ተመጣጣኝ ብያኔ ሰጥቶ የማቅረብ ተነሳሽነት፣ ለልዩ ልዩ ሳይንሳዊና ቴክኖሎጂያዊ ቃላት እንዲሁም በአፋን ኦሮሞ ቋንቋ ውስጥ የሚገኙ የአካባቢ ዘዴዎችን ያማከሉ ልሳነ ዋህድና ልሳነ ክልኤ መዝገበ ቃላት በማዘጋጀት የአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ማስተማሩ ሂደት እንዲደገፍ የተሰጠው ትኩረት ዝቅተኛነት፣ የአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ስርአት የላቲን /ቁቤ/ የአጻጻፍ ስርአት የሚከተል ከመሆኑ ጋር ተያይዞ በአናባቢና ተነባቢ የሚደጋገሙ ፊደላት ከቃላት ድምጾች አንጻር በጣም የሚረዝሙ መሆን የተማሪዎችን የመጻፍ ሂደት ውስብስብ ማድረጉና የላቲን ፊደላት በቅርጽ ከእንግሊዝኛ ፊደላት ጋር አንድ ሆነው በአወቃቀር መለያየታቸው በተማሪዎቹ የመጻፍ ተሞክሮ ላይ ያሳደረው ጫና በስነልሳናዊና ስነትምህርታዊ ተግዳሮትነታቸው ተጠንቀቅቷል።

ሁለተኛው ተዛማጅ ጥናት በነሰው (2010 ዓ.ም) በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሂዩማኒቲስ የቋንቋዎች ጥናት የጋዜጠኝነትና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ የአማርኛ ቋንቋ ስነ ፅሁፍና ፎክሎር ክፍል ትምህርት ድህረ ምረቃ ፕሮግራም ለሁለተኛ ዲግሪ ከፊል ማሟያነት የቀረበ ሲሆን የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፣

በስልጠና፣ በሀዲያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኳሪነት በሚል ርዕስ የተጠና ነው። የጥናቱ ዋና አላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው። ለመረጃ መሰብሰቢያነት ተግባር ላይ የዋሉት ዘዴዎች የፅሁፍ መጠይቅ እና ቃለ መጠይቅ ሲሆኑ እነዚህን የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች በመጠቀም የተገኙ መረጃዎች ቅይጥ የመረጃ መተንተኛ ዘዴን በመጠቀም በየንፁህ ርዕስ ጉዳዮች ስር ተደራጅተው በገላጭ የትንተና ስልት ተተንትነዋል።

ከመረጃ ትንተናዉ የተገኘዉ ዉጤትም አብዛኞቹ የጥናቱ ተተኳሪዎች የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ ደስተኞች እንደሆኑና እንደሚደግፉ፣ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ባለፈ ግን ለትምህርት መስጫነት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ እንግሊዝኛን እንደሚመርጡ ለማወቅ መቻሉን፣ የአመለካከቶቹ መንስኤዎችም ባብዛኛው ኢኮኖሚያዊ፣ ስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ ሆነው መገኘታቸውን፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት አብይ ተግዳሮት ሆኖ የተገኘው ስነትምህርታዊ ተግዳሮት መሆኑንና የዚህ መንስኤው በአብዛኛው የፖለቲካ ቁርጠኝነት አለመኖር እንደሆነ ገልጸዋል።

በAlemayehu (2005)፣ The Challenges of Mother Tongue Education: The Case of Wolayta በሚል ርእስ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት ነው። የአለማየሁ ጥናት አላማ በደቡብ ህዝቦች ክልል በተመረጡ የወላይታ ዞን አራት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በወላይትኛ አፍ መፍቻ ቋንቋ የሚሰጠው ትምህርት አተገባበር የሚታዩበትን ችግሮች በመፈተሽ መፍትሄ መጠቆምን ያለመ ነው። ጥናቱ በገላጭ የአጠናን ስልት በመመርኮዝ ከተለያዩ ምንጮች የተሰበሰቡ መረጃዎችን በመተንተን በደረሰበት ማጠቃለያ መሰረት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት መጠቀም ለተማሪዎቹ ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊና ማህበራዊ ጠቀሜታዎችን በማስገኘት ላይ የሚገኝ መሆኑን፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ለማጠናከር የሚያስችሉ የመንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ የትምህርቱ ዘርፍ ባለድርሻዎች ድጋፍና አስተዋጽኦ ክፍተት የሚታይበት መሆኑን አመለካከተዋል።

ሌላው ተዛማጅ ጥናት በJeilan (2013)፣ challenges hampering mother-tongue education with special reference to Afan Oromo in the Eastern Hararge Zone በሚል ርእስ የቀረበ የሦስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ነው። የጄላን ጥናት የአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋን በተሳካ ሁኔታ ለመተግበር የአመለካከት፣ የትምህርት ግብአቶች፣ የመምህራን ስልጠና፣ የባለድርሻዎች ድጋፍ፣ የወላጆች ትምህርትና ግንዛቤ እንዲሁም የትምህርት ቤት ተሳትፎ ምክንያቶችን በአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት እርከን አተገባበር መቃኛ ነጥቦች አድርገዋል። ጄላን በዚህ ጥናታቸው መጠናዊና አይነታዊ የጥናት ዘዴን ለመጠቀም በሚያስችለው ቅይዣ የጥናት ስልትን በመከተል፣ አሳሽ መጠይቆችን (survey questionnaires) ለ634 መምህራንና ለ134 ተማሪዎች በማቅረብ እንዲሁም በክፍል ምልከታ፣ በቃለመጠይቅና በሰነድ ፍተሻ የተደገፉ መረጃዎችን በመጠናዊና አይነታዊ የመረጃ መተንተኛ ዘዴዎች አደራጅተው በመተንተን የጥናት ውጤታቸውን አቅርበዋል። በጥናት ግኝታቸውም የፖለቲካዊና አስተዳደራዊ ድጋፎች ጉድለት፣ ስለ አፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የማህበራዊ ግንዛቤ ክፍተት፣ የወላጆችና የባለድርሻዎች የትምህርት ተሳትፎ ችግሮች የአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንቅፋቶች መሆናቸውን አመለክተዋል።

ይህ ጥናት ከጄላን ጥናት ጋር የሚመሳሰሉበትና የሚለያዩባቸው ነጥቦች አሉ። የጄላን ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚመሳሰለው ሁለቱም ጥናቶች አፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ማቅረቢያ ቋንቋነት በመተግበር ዙሪያ በሚታዩ ችግሮች ላይ ያተኮሩ መሆናቸው ሲሆን የሚለያዩት ደግሞ ጄላን ችግሩን ለመፈተሽ በተጠቀሙበት የመረጃ መሰብሰቢያ ተማሪዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከትና የአፋን ኦሮሞ ቋንቋ ትምህርት ውጤት መካከል ያለው ተዛምዶ ምን እንደሚመስል መተንተንን ያካተተ በመሆኑ ይለያያል። ከዚህም ሌላ የጄላን ጥናት ያተኮረበት አካባቢ ምስራቅ ሀረርጌ ዞን ሲሆን ይህ ጥናት የተካሄደበት አካባቢ ደግሞ ጅማ ዞን ማና ወረዳ የቡ ከተማ ላይ ነው። በመሆኑም አካባቢያዊ ልዩነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋው አተገባበር ልዩነቶች ሊኖሩ እንደሚችሉ ይህ ጥናት ታሳቢ አድርጓል።

የመጨረሻው ጥናት በAlemayehu (2005)፣ The Challenges of Mother Tongue Education: The Case of Wolayta በሚል ርእስ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት ነው። የአለማየሁ ጥናት አላማ በደቡብ ህዝቦች ክልል በተመረጡ የወላይታ ዞን አራት

የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በወላይትኛ አፍ መፍቻ ቋንቋ የሚሰጠው ትምህርት አተገባበር የሚታዩበትን ችግሮች በመፈተሽ መፍትሄ መጠቀምን ያለመ ነው። ጥናቱ በገላጭ የአጠናን ስልት በመመርኮዝ ከተለያዩ ምንጮች የተሰበሰቡ መረጃዎችን በመተንተን በደረሰበት ማጠቃለያ መሰረት፤ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት መጠቀም ለተማሪዎቹ ስነ-ምህርታዊ፣ ስነልቦናዊና ማህበራዊ ጠቀሜታዎችን በማስገኘት ላይ የሚገኝ መሆኑን፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ለማጠናከር የሚያስችሉ የመንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ የትምህርቱ ዘርፍ ባለድርሻዎች ድጋፍና አስተዋጽኦ ክፍተት የሚታይበት መሆኑን አመላክተዋል።

ይህ ጥናት ከኢብሳ (2010)፣ በጎሰው (2010)፣ Alemayehu (2005)፣ እና Jeilan (2013) ጥናቶች የሚመሳሰለው እነዚህ ተተኳሪ ጥናቶች ቋንቋን በመማር ማስተማሩ ሂደት በሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች ላይ ያተኮሩ በመሆናቸው ነው። በዚህ መሰረት የኢብሳ (2009) ጥናት አላማ በሮቤ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አፋን ኦሮሞን በአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑና የተግዳሮቶቹ መንስኤ ምክንያቶች ላይ ያተኮረ ሲሆን፣ የበጎሰው (2010) ጥናት ያተኮረው በስልጤ፣ በሀዲያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች ላይ ነው። የአለማየሁ (2005) ጥናት አላማ በደቡብ ህዝቦች ክልል በተመረጡ የወላይታ ዞን አራት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በወላይትኛ አፍ መፍቻ ቋንቋ የሚሰጠው ትምህርት አተገባበር የሚታዩበትን ችግሮች በመፈተሽ መፍትሄ መጠቀም ላይ አትኩሮ የቀረበ ነው። የጄላን (2013) ጥናት የአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋን በተሳካ ሁኔታ ለመተግበር የአመለካከት፣ የትምህርት ግብአቶች፣ የመምህራን ስልጠና፣ የባለድርሻዎች ድጋፍ፣ የወላጆች ትምህርትና ግንዛቤ እንዲሁም የትምህርት ቤት ተሳትፎ ምክንያቶችን በአፋን ኦሮሞ አፍ መፍቻ ቋንቋ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት እርከን አተገባበር መቃኛ ነጥቦች አድርጓል።

ከላይ እንደተገለጸው የተቃኙት ተዛማጅ ጥናቶች በሙሉ አፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በማቅረብ ረገድ በሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች ላይ ትኩረት ያደረጉ ናቸው። ከዚህ አኳያ የተቃኙት ቀደምት ጥናቶች በዋናነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተማሪዎችን ማእከል ያደረጉ ናቸው። ይህ ጥናት በቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ባጋጠሙ ተግዳሮቶች ዙሪያ አጽንኦት ከቀደሙት ጥናቶች ጋር ተመሳሳይነት የሚታይበት ቢሆንም፣ ትኩረቱ ኢ-አፍ

ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ በሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች በመሆኑ የደረሰባቸው የጥናት ውጤቶች የተለዩ ናቸው።

ከዚህም ጋር የቀደሙት ጥናቶች በተለያዩ ማህበረሰቦች የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች - አፋን ኦሮሞ፣ ስልጤ፣ ሀዲያ፣ ከምባታና ወላይታ ቋንቋዎች - ተማሪዎች ላይ አትኩረው የተሰሩ ሲሆን ይህ ጥናት በኢ.ሉ. አባቦራ ዞን በሰፋት በሚነገረው የአፋን ኦሮሞ ቋንቋ በመሆኑ ኢ-አፍ ፈት መምህራኑ በአብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ይኸው እንደሆነ የታወቀ ነው። በዚህ መሰረት ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ ከሌሎች ቋንቋዎች ይልቅ አፋን ኦሮሞ አፍ ፈቶች በመሆናቸው ከሌሎቹ ጥናቶች ይለያል። ከዚህም ሌላ የቀደሙት ጥናቶች በአመዛኙ ያተኮሩት በቋንቋ ትምህርት አቀባበል ተግዳሮቶች ላይ ሲሆን ይህ ጥናት አጽንኦት ያደረገው በቋንቋ ትምህርት አተገባበር ላይ መሆኑም የልዩነት ገጽታ ነው።

ከዚህ በተጨማሪ ይህ ጥናት ባተኮረበት አካባቢ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ በሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ላይ ያተኮሩ ጥናቶች ቁጥር በጣም ውስን መሆኑ ይህ ጥናት የሚሞላው ክፍተት ነው። በመሆኑም ይህ ሙከራዊ ጥናት በኢ.ሉ. አባቦራ ዞን በቡሬ ወረዳ በሚገኙ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በሚያስተምሩ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ በሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ፍተሻ ላይ በማትኮር ተካሂዷል።

ምዕራፍ ሶስት

የጥናቱ ዘዴ እና አካሄድ

3.1 የጥናቱ ዘዴ

ይህ ጥናት የተከናወነው ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን እንደሚመስሉና እንዴት በክፍል ውስጥ ቋንቋውን እንደሚተገብሩ መፈተሽ ነው። ጥናቱ የተነሳበትን አላማ ከግብ ለማድረስ የተከተለው የጥናት ንድፍ ገላጭ የምርምር ስልት ሲሆን በተጨማሪም ቅይጥ (አይነታዊ እና መጠናዊ) የምርምር አካሄድን ተከትሏል። ገላጭ የምርምር ስልት የተመረጠበት ምክንያት አንድን ጉዳይ ከመጀመሪያ አንስቶ ችግሩ ምን እንደሚመስል፣ አሁን ያለውን ችግር በመፈተሽ በመማር ማስተማሩ ሂደት ያስከተለውን ተግዳሮት ምን ያህል ስር የሰደደ እንደሆነ በመመልከት፣ ባለው ነባራዊ ሁኔታ ተመርኩዞ ትንተና ለማቅረብና ውጤት ላይ ለመድረስ የሚረዳ በመሆኑ ነው።

3.2 የጥናቱ አካላይ

የዚህ ጥናት የመረጃ ምንጮች በኦርሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት፣ በኢ.ሊ.ባቡር ዞን፣ በቡሬ ወረዳ፣ በሚገኙ አንደኛ እና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ አርባ ሁለት (42) የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ናቸው። እነዚህ መምህራን የተመረጡት (የተወሰዱት) ከአስራ ሰባት (17) አንደኛና መለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችና ከአራት (4) ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በአጠቃላይ በሀያ አንድ (21) ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚያስተምሩ 42 የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን የጥናቱ ተሳታፊ በማድረግ ነው።

3.3 የናሙና አመራረጥ ዘዴ

3.3.1 የትምህርት ቤት ናሙና አመራረጥ

ይህን ጥናት ለማካሄድ በኦርሚያ ክልላዊ መንግስት በኢ.ሊ.ባቡር ዞን ካሉ አስራ አራት ወረዳዎች መካከል የቡሬ ወረዳ የተመረጠ ሲሆን የቡሬ ወረዳ የተመረጠው አመቺ የንሞና ዘዴን በመጠቀም ነው። በእርግጥ ጥናቱን ባሉት ወረዳዎች በሚገኙ ትምህርት ቤቶች ሁሉ ማካሄድ የጥናቱን ውጤት ተደራሽ እንደሚያደርገው ይታመናል። ነገር ግን በተለያዩ

ወሳኝ ምክንያቶች - ጊዜ፣ ገንዘብ፣ የሰው ኃይል ውሳኔዎች - የተነሳ በአመቺ ንሞና ቡሬ ወረዳ የጥናቱ ተተካሪ ተደርጓል። አመቺነቱ ደግሞ አጥኝው የሚኖርበት ወረዳ በመሆኑ የጊዜ፣ ገንዘብ፣ የሰው ኃይል ውሳኔዎችን በማስወገድ ተፈላጊውን መረጃ በወቅቱና በተቆጠበ ኢኮኖሚ ሰብስቦ የጥናቱን ውጤት ለማቅረብ ተመራጭነቱ ነው።

ቀጥሎም በአላማ ተኮር ናሙና ዘዴ የጥናቱ መረጃዎች በወረዳው በሚገኙ ከ5 - 8ኛ ክፍል የሚያስተምሩ አንደኛ ደረጃ እና ከ9 - 12ኛ ክፍል የሚያስተምሩ ሁለተኛ ደረጃ የመንግስት ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚገኙ ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ብቻ የጥናቱ ተተካሪ ተደርገዋል።

በቡሬ ወረዳ ውስጥ የሚገኙት የመንግስት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ብዛት 21 ሲሆን የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ብዛት 4 ነው። ይሁን እንጂ ካሉት 21 የመንግስት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል 4ቱ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ከ1-4ኛ ክፍል ደረጃ ብቻ ያላቸው በመሆናቸውና በመርሃ-ትምህርት ደረጃ አማርኛ ቋንቋ እንደ አንድ የትምህርት አይነት መሰጠት የሚጀምረው ከ5ኛ ክፍል ጀምሮ በመሆኑ የተነሳ በአላማ ተኮር ንሞና ዘዴ በጥናቱ ማዕቀፍ አልተካተቱም። በዚህ መሰረት ይህ ጥናት ያተኮረው ከ5 - 8ኛ ክፍል የሚያስተምሩ 17 አንደኛ ደረጃ እና ከ9 - 12ኛ ክፍል የሚያስተምሩ 4 ሁለተኛ ደረጃ የመንግስት ትምህርት ቤቶች ሲሆን ጥናቱ ያተኮረባቸው የመንግስት ትምህርት ቤቶች አጠቃላይ ብዛት 21 ናቸው።

3.3.2 የመምህራን ናሙና አመራረጥ

አጥኝው ለጥናቱ ግባላት መረጃ ይሰጡኛል ብሎ ያመነባቸውን ከ21 ትምህርት ቤቶች በአላማ ተኮር ንሞና ዘዴ የተመረጡ 42 ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን የጥናቱ ተሳታፊዎች አድርጓል።

3.4 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳርያዎች

አጥኝው ለምርምሩ በመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያነት የተጠቀመባቸው 3 የመረጃ መሰብሰቢያዎች ሲሆኑ፤ እነሱም የክፍል ምልክታ፣ የጽሁፍ መጠይቅና ቃለ መጠይቅ ናቸው።

3.4.1 የክፍል ምልከታ

የክፍል ምልከታ ለዚህ ጥናት ቁልፍ መረጃ መሰብሰቢያ በመሆን አገልግሏል። ይህ ዘዴ ተመራማሪዎች ከሚፈልጓቸው ተጠኝዎች ጋር በመሆን የሚያደርጉትን እና የሚናገሩትን ነገር በቅርበት ሆነው እያዩና እየሰሙ በመመዘገብ መረጃ እንዲያገኙ የሚረዳ በመሆኑ ነው። በመሆኑም አጥኚው ከቃለ መጠየቁና ከጽሁፍ መጠይቁ በተጨማሪ በክፍል ውስጥ የመማር ማስተማርን ሂደት ከመምህሩ እና ከተማሪዎቹ የመማር ማስተማር ሂደት መስተጋብራዊ ግንኙነቶችና ክንውኖች አንጻር በቅርበት በመቃኘት የሚፈለገውን መረጃ በቀጥታ በአይን እያዩ ለመሰብሰብ አስተማማኝ መሆኑን ስላመነበት ጥቅም ላይ አውሏል። አጥኚው የክፍል ምልከታዎቹን ከማድረጉ በፊት በየትምህርት ቤቶቹ በመገኘት ከርእስ መምህራኑ እና ከአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ ጋር በመገናኘት ትምህርቱ የሚሰጥበትን ክፍለ ጊዜ በማመቻቸት ለምልከታው አመቺ ጊዜ መርጧል።

በሁሉም የጥናቱ ተተኪ ትምህርት ቤቶች ተደጋጋሚ ምልከታዎችን በማድረግ ለጥናቱ የሚያስፈልጉ መረጃዎችን መሰብሰብ አዳጋችነቱን ግምት ውስጥ በማስገባት የክፍል ምልከታዎቹን በቀላል እጣ ንሞና ዘዴ በተመረጡ አምስት ትምህርት ቤቶች 2 /ሁለት/ ዙር ምልከታዎች በማካሄድ፣ በጠቅላላው በ10 /አስር/ የምልከታ ዙሮች የተደገፉ መረጃዎች ተሰብስበዋል። በቀላል እጣ ንሞና ዘዴ የክፍል ምልከታ ተተኪ የተደረጉት ትምህርት ቤቶች (1) ቡሪ ኒኮላስ ቦም ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (2) ቆጠሬ አንደኛ ደረጃ፣ (3) ሀወቴ አንደኛ ደረጃ፣ (4) ቦንዶ አንደኛ ደረጃ እና (5) ሲቦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ሲሆኑ በወረዳው ከሚገኙ የመንግስት ትምህርት ቤቶች 25% በሚሆኑት የምልከታ ሽፋን ተደራሽ ማድረግ ተችሏል።

የኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች በክፍል ምልከታ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ ለመፈተሽ ከላይ በተጠቀሱት የምልከታ ተተኪ ትምህርት ቤቶች ከሚያስተምሩ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን መካከል በእጣ ከሁለት አንዱን በመምረጥ በእጣ የተመረጠው መምህር ሲያስተምር ሁለት ሁለት ዙር ምልከታ ተደርጎ መረጃ ተሰብስቧል። ምልከታውን በሁለት ዙሮች ማጠናቀቅ የተፈለገበት ምክንያት ከመጀመሪያው ዙር የምልከታ ሽፋን ያመለጡ የምልከታ ነጥቦችን በሁለተኛው ዙር ምልከታ በማጣራት የመረጃ አስተማማኝነትን ከፍ ለማድረግ ነው።

የምልከታውን ሂደት ወጥነት ለመጠበቅ ሲባልም የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶቹ የክፍል ምልከታ በሁሉም ትምህርት ቤቶች መምህራኑ በ7ኛ መማሪያ ክፍሎች ሲያስተምሩ በመጎብኘት ምልከታዎቹ ተከናውነዋል። በ19 /አስራ ዘጠኝ/ የክፍል ምልከታ መቃኛ ነጥቦች (Observation Check-List) በመደገፍ በየትምህርት ቤቶቹ የተካሄዱትን ምልከታዎች ወጥነት ለመጠበቅና በየክፍሎቹ የተቃኙ የመማር ማስተማር ሂደቶችን የሚመለከቱ መረጃዎች ከየካቲት 1/2013 ዓ.ም እስከ ሚያዝያ 14/2013 ዓ.ም በመሰብሰብ ለማጠቃለል ጥረት ተደርጓል።

3.4.2 የጽሁፍ መጠይቅ

የጽሁፍ መጠይቅ ከ42 የጥናቱ ተሳታፊ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን አስፈላጊውን መረጃ ለመቀበል የተዘየደ ሲሆን በፍጥነትና በተገደበ ሁኔታ ሊሰጡ የሚገባቸውን መረጃ እንዲያቀብሉ ለማድረግ ረድቷል። የጽሁፍ መጠይቁ ኢ-አፍ ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ በሚያጋጥሟቸው የአተገባበር ችግሮች ላይ ያተኮሩ 10 ዝግ መጠይቅ ጥያቄዎች ቀርበውላቸው አስፈላጊው መረጃ ተሰብስቧል። በዚህ መሰረት ለመምህራኑ የቀረበላቸው መጠይቅ ወጥ በሆነ መልኩ ከሙሉ በሙሉ እስማማለሁ እስከ ፈጽሞ አልስማማም ባለ አምስት አማራጭ መልሶችን ያያዙ ጥያቄዎች ቀርበውላቸዋል። የመጠይቅ ጥያቄዎቹን አቀራረብ በተሻለ አስተማማኝነት ለማስደገፍ ሲባል ከዚህ ቀደም በእነ Jeilan (2013)፣ Alemayehu (2005) ለተመሳሳይ የጥናት አላማ መረጃ ለመሰብሰብ ተግባር አገልግለው ውጤታማ ከሆኑት ይዘቶች ለዚህ ጥናት እንዲስማሙ አድርጎ ተርጉሞ በማቀናበር ለመረጃ ስብሰባው ጠቀሜታ ላይ እንዲውሉ ተደርጓል።

በLikert Scale መመዘኛ መሰረት ለእያንዳንዱ የተማሪዎቹ ምላሽ ከ 1-5 ነጥቦች ተሰጥተዋቸዋል። በዚህም መሰረት፡-

- በጣም ዝቅተኛ ..... 1 ነጥብ
- ዝቅተኛ .....2 ነጥብ
- መካከለኛ .....3 ነጥብ
- ከፍተኛ .....4 ነጥብ
- በጣም ከፍተኛ .....5 ነጥብ ተሰጥቷቸዋል።

ለመምህራኑ የቀረበው መጠይቅ ግልጽነት ለመጠበቅ ሲባል አጥኚው በታላላቅ ትምህርት ቤቶች መጠይቆቹ በሚሞሉበት ወቅት በሁሉም ትምህርት ቤቶች በአካል ተገኝቶ የጥናቱን አላማ በማስረዳት ስለመጠይቁ አሞላል ግንዛቤ በመስጠት በጥንቃቄ እንዲሞሉ ለማድረግ ሞክሯል።

3.4.3 ቃለመጠይቅ

ቃለመጠይቅ የተካሄደው በምልከታ ካልተሸፈኑት የመንግስት ትምህርት ቤቶች መካከል በቀላል እጣ ንሞና ዘዴ በተመረጡ 10 /አስር/ ትምህርት ቤቶች መካከል አንድ አንድ መምህራንን በስም እጣ አማካኝነት በመምረጥ ነው። በድምሩ አማርኛ ቋንቋ ለሚያስተምሩ አስር መምህራን 3 /ሦስት/ የቃለመጠይቅ ጥያቄዎች ቀርበው አስፈላጊው መረጃ ተሰብስቧል። የቃለመጠይቅ ጥያቄዎቹ በጥናቱ መሰረታዊ ጥያቄዎች ላይ ያተኮሩ ናቸው።

3.5 የመረጃ አተናተን ዘዴ

አጥኚው የጥናቱን አላማ ከግብ ለምድረስ እንዲቻለው መረጃዎችን ከሰበሰበ በኋላ የተገኙትን መረጃዎች ለጥናቱ መሰረታዊ ጥያቄዎች አመላለስ እንዲረዳው በሶስት ደረጃዎች በመክፈል አደራጅቷል። በዚህ መሰረት መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች በመልክ በመልካቸው ተደራጅተው የጥናቱን መሰረታዊ ጥያቄዎች ጋር ባላቸው ግንኙነት መሰረት በገለጻና ማብራሪያ ተደግፈው ተተንትነው ቀርበዋል።

በቅድሚያ ከክፍል ምልከታዎቹ የተገኙ መረጃዎችን በመልክ በመልካቸው በማደራጀት አይነታዊና በመጠናዊ የመረጃ አተናተን ዘዴ ተደግፈው ትንተናና ማብራሪያ ቀርቦባቸዋል። ከ42 የጥናቱ ተሳታፊ መምህራን የተሰበሰቡ መጠናዊ መረጃዎችን በስታቲስቲካዊ ስሌቶች ማለትም በቁጥርና በፐርሰንት መስፈሪያዎች በመለካት በበቂ ትንተና እና ማብራሪያ በማስደገፍ ቀርበዋል። ከመጠናዊ መረጃ ትንተናው በማስከተልም ከቃለ ምልልስ የተገኙትን መረጃዎች አይነታዊ የአተናተን ስልትን በመከተል በበቂ ትንተና እና ማብራሪያ በማስደገፍ ቀርበዋል። በተተነተኑት መጠናዊ እና አይነታዊ መረጃዎች በመመርኮዝም የጥናቱን ግኝቶች በመጠቀም ማጠቃለያ ላይ ተደርጏል።

ምዕራፍ አራት

4. የመረጃ ትንተና ውጤት ማብራሪያ

በዚህ ምዕራፍ በተለያዩ የመረጃ ምንጮች በተገኙ ማስረጃዎች መረጃዎቹን በማደራጀት እና በመጠናዊና በዓይነታዊ መተንተኛ ዘዴዎች የተደገፉ ትንተናዎች ቀርቦዋል። ጥናቱ ይዞ የተነሳቸውን ሶስት መሰረታዊ ጥያቄዎችን በተሟላ ሁኔታ ለመመለስ ያገለገሉት ሶስት የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች በተመረጡ 5 ናሙና አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ወጥ በሆነ መልኩ በ7ኛ መማሪያ ክፍሎች በሁለት ሁለት ዙሮች የተካሄዱ የክፍል ምልከታዎች የኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑን የክፍል ውስጥ የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት አተገባበርን ገጽ ለገጽ በመመልከት አስፈላጊውን ጥናታዊ መረጃ ለመሰብሰብና በተመረጡ ተተኪ ትምህርት ቤቶች በክፍል ምልከታ ጭምር የተገኙ መረጃዎችን ለመተንተን አስችሏል።

በሁለተኛ ደረጃ የጥናቱ ተተኪ በሆኑት ከ5-8ኛ ክፍል ከሚያስተምሩ 17 አንደኛ ደረጃና 4 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች፣ በጠቅላላው 21 የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ከሚያስተምሩ 42 የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሁሉንም ተደራሽ ያደረገ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃ በመሰብሰብ ለመተንተን ተችሏል።

ከላይ ከቀረቡት መረጃዎች በተጨማሪ በወረዳው ከሚገኙት የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በምልከታ ካልተካተቱት መካከል በተመረጡ 10 ናሙና ትምህርት ቤቶች ከሚያስተምሩ መምህራን 10ሩ በቃለመጠይቅ የተደገፈ መረጃ እንዲያቀብሉ ተደርጎ የተገኙት መረጃዎች ከዚህ በታች ተተንትኑዋል።

በአጠቃላይ በቡሬ ወረዳ በሚገኙት የጥናቱ ተሳታፊ የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ሁሉም በጽሁፍ መጠይቅ ያቀበሉት መረጃ እንዲሁም በተመረጡ ናሙና ትምህርት ቤቶች የአማርኛ ቋንቋ መማሪያ ክፍሎች የተካሄደ ምልከታ እና ከናሙና የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ጋር በተካሄደ ቃለመጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ለጥናቱ ግብአት ተደርገው የችግሩን ስፋት ለማመዛዘን ረድተዋል። ከእያንዳንዱ የጥናቱ ተተኪ በቡሬ ወረዳ የሚገኝ የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሁለት የመረጃ መሰብሰቢያ - የጽሁፍ መጠይቅና የክፍል ምልከታ ወይም የጽሁፍ መጠይቅና ቃለመጠይቅ ተደራሽ ተደርገዋል።

4.1 የክፍል ምልክታ መረጃዎች ትንተና

ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን አማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን እንደሚመስሉ ለመፈተሽ በዚህ ጥናት ወጥ በሆነ መልኩ በመረጃ ስብሰባው ሂደት በሁለት የምልክታ ዙሮች አገልግሎት ላይ የዋለው 19 ተግባራት ያሉት የምልክታ መቃኛ ነጥቦችን ያካተተ ቅፅ ነበር። የክፍል ምልክታ የተከናወነው በመጀመሪያ ዙር የካቲት 1/ 2013፣ የካቲት 9/ 2013፣ የካቲት 17/ 2013፣ የካቲት 25/ 2013 እና መጋቢት 2/ 2013 በቅደም ተከተል (1) ቡሪ ኒኮላስ ቦም ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (2) ቆጦሬ አንደኛ ደረጃ፣ (3) ሀወቴ አንደኛ ደረጃ፣ (4) ቦንዶ አንደኛ ደረጃ እና (5) ሲቦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ነበር። በተመሳሳይ መልኩ ሁለተኛው ዙር የክፍል ምልክታ የተካሄደው መጋቢት 13/ 2013፣ መጋቢት 21/ 2013፣ መጋቢት 29/ 2013፣ ሚያዝያ 6/ 2013 እና ሚያዝያ 14/ 2013 በቅደም ተከተል (1) ቡሪ ኒኮላስ ቦም ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (2) ቆጦሬ አንደኛ ደረጃ፣ (3) ሀወቴ አንደኛ ደረጃ፣ (4) ቦንዶ አንደኛ ደረጃ እና (5) ሲቦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ተካሂዶ ተጠናቋል። በዚህ መሰረት የክፍል ምልክታዎቹ መቃኛ ነጥቦች የመጀመሪያው ክፍል Harmer (1991) በመማር ማስተማሩ አውድ ስለመምህሩ ሚና አስመልክተው ባቀረቧቸው ነጥቦች ላይ የተመረከቡ 7 መስፈርቶች ላይ አትኩሯል። ከዚህ በመቀጠል በእያንዳንዱ ናሙና ትምህርት ቤት ከክፍል ምልክታ የተገኙ መረጃዎች መረጃዎች ትንተና ከዚህ በታች ቀርቦአል።

ሀ) ቡሪ ኒኮላስ ቦም ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

በቡሬ ኒኮላስ ቦም ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የመጀመሪያውና ሁለተኛው ዙር ምልክታዎች የተካሄዱት የካቲት 1/ 2013 እና መጋቢት 13/ 2013 በዘጠነኛ መማሪያ ክፍል ነው። በሁለቱ ዙሮች ምልክታዎች መምህሩ ተማሪዎቹ ምን፣ እንዴት እንደሚያከናውኑ ከሚያነቡት ይዘት ጋር በመስጠት ክትትል ሲያደርጉ መመልከት ተችሏል። ተማሪዎች ከሚሰሩት ነገር አንፃር በቡድን፣ በጥንድ፣ በግል ድርሻቸውን እንዲወጡ በመጀመሪያውም ሆነ በሁለተኛው ዙር ምልክታ ያደርጉት ጥረት የነበረ ቢሆንም ተማሪዎቹን በጥንድ እና በቡድን ከማደራጀት ባለፈ ያካሄዱት የማነቃነቅ ሚና አልነበረም። የተወሰኑ ተማሪዎች የማንበቡን ሂደት በመቆጣጠር ሌሎች ተማሪዎች ኢ-ንቁ

ተሳታፊ በመሆን ተወስነዋል። በመሆኑም በመማሪያ ክፍሉ የመማር ማስተማር ሂደት የተማሪዎቹ ተደሳኝነት ውሱን፣ ተማሪዎቹ በትምህርቱ ሂደት የሚያሳዩት ተሳትፎ ዝቅተኛ፣ መምህሩ ትምህርቱን ሲያቀርቡ ተማሪዎቹ ተግባራት እንዲያካሂዱ የሚያደርጉት ጥረት እና ተማሪዎቹ በሚማሩት ይዘት ዙሪያ የእርስ በርስ ውይይትና የሀሳብ ልውውጥ እንዲያበለጽጉ የሚያደርጉት ግፊት ጉልህ አልነበሩም።

ይህም የሚያሳየው የመምህሩ የአነቃቂነትና የአሳታፊነት ሚናዎች ችግሮች የታዩባቸው መሆናቸውን ነው። ለማንበቡ ክንዋኔ የተሰጠው ጊዜ መጠናቀቅን ተከትሎ ለቀረቡ ከቀረቡ የቃላት ፍቺ ጥያቄዎች ጋር አያይዘው መምህሩ ተማሪዎቹ ያልገባቸውን ነገር በሚጠይቁበት ወቅት የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን ሲያከናውኑ መመልከት የተቻለ ቢሆንም በኢ-አፍ ፊትነት ተጽእኖ የተነሳ ቃላቱን አስተካክሎ የመጥራት ችግር አልፎ አልፎ ማጋጠሙን አጥኝው ተመልክቷል። በመጀመሪያው ዙር ምልከታ መምህሩ የገምጋሚነት ሚናቸውን ሲያከናውኑ መመልከት አልተቻለም። በሁለተኛው ዙር መምህሩ የገምጋሚነት ሚናቸውን ቢጀምሩትም በክፍለ ጊዜው መጠናቀቅ የተነሳ ሳይጠናቅቁት ቀርተዋል። በኢ-አፍ ፊትነት የተነሳ የአማርኛ ቋንቋ መምህሩ የተቆጣጣሪነት፣ የተከታታይነት፣ የመረጃ ምንጭነት እና የገምጋሚነት ሚናዎች ውጤታማ ነበሩ ለማለት አልተቻለም።

ለ) ቆጠራ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

በቆጠራ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተካሄዱት ምልከታዎች የተከናወኑት የካቲት 9/ 2013 እና መጋቢት 21/ 2013 በሰባተኛ መማሪያ ክፍል ነበር። በመጀመሪያው ዙር ምልከታ መምህሩ ለቃላትና ለሀረጎች አውዳዊ ፍቺ መስጠትን፣ በሁለተኛው ዙር የግጥም ቃላትን ከማብራሪያቸው ጋር ማዛመድን ሲያስተምሩ መመልከት ተችሏል። ይሁን እንጂ በሁለቱም የምልከታ ዙሮች ተማሪዎቹን ያሳተፉ ተግባራትና ልምዶች ከማቅረብ ይልቅ መምህሩ ቃላትን በሰሌዳ ላይ በመጻፍ ተማሪዎቹ ፍቺያቸውን እንዲፈልጉ ማድረግን እንዲሁም በ«ሀ» ረድፍ ለሚገኙ ግጥማዊ ቃላት ትክክለኛ ማብራሪያቸውን ከ«ለ» ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ በሚሉ ትእዛዛት ተፈላጊውን ትምህርት በሰሌዳ ጽፈው አቀረቡ። በሁለቱም የምልከታ ዙሮች የቀረቡት የትምህርቱ ይዘቶች ከመማሪያ መጽሃፉ የመነጨ ቢሆኑም ተማሪዎቹ መማሪያ መጽሃፋቸውን ይዘው እንዲገኙ የማድረግ የተቆጣጣሪነት ሚናቸውን ባለመወጣታቸው በሰሌዳ አቅርበዋል። ይህም ለትምህርቱ የተመደቡት ክፍለ ጊዜያት በሰሌዳ እንዲባክኑ ማድረግ አልቀረም። በመምህሩ ኢ-አፍ ፊትነት የተነሳም

አንዳንድ ቃላት በተገቢ ቅርጻቸው አልተጻፉም። ለምሳሌ «ምላሽ» በማለት ፋንታ «ምላሽ»፣ «አያጠያይቅም» በማለት ፋንታ «አያጠያይቁም»፣ «ስንኝ» በማለት ፋንታ «ስኒኝ»፣ «አንን» በማለት ፋንታ «አንጋ» የሚሉ ቃላት በሰሌዳ ላይ ጽፈዋል። ይህም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ የተወረሰ ተጽእኖ እንደሆነ አጥኚው ቃኝቷል።

በሁለቱም የምልክታዎች ዙሪያ መምህሩ የመማር ማስተማሩን ሂደት አሳታፊ ከማድረግ ይልቅ በራሳቸው ለመቆጣጠር ያደረጉት ሙከራ ጎልቶ በመታየቱ የመደራጀት፣ የተከታታይነት፣ የአነቃቂነትና የአሳታፊነት ሚናቸው ጎልቶ አልታየም። የተሻለ የመስራት ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች ፈጥነው ሰርተው ለመምህሩ እርማት ለማቅረብ በመሞከራቸው መምህሩ ለእነዚህ ተማሪዎች እርማት ሰጥተዋል። ሌሎች በርከት ያሉ የክፍሉ ተማሪዎች ግን የእርማት ቀድሚያ ያገኙ ተማሪዎችን ስራ በመከረጃ ሲያሳርሙ ተስተውለዋል። ይህም የመምህሩን የመቆጣጠር እና የተከታታይነት ሚና ዝቅተኛነት በጉልህ ያሳየ ነው። በሁለቱም ዙር ምልክታዎች የመምህሩን የገምጋሚነት ሚና ተከትሎ ትክክለኛ መልሶችን በመጠቀም መምህሩ የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን ሲወጡ መመልከት የተቻለ ቢሆንም በመልስ ጥቆማዎቻቸውም «በአይነ-ሂሊና»፣ «ተላጣጣቅነት» የመሳሰሉ ከኢ-አፍ ፈትነት የመነጨ ስህተቶች በምጋቤ ምላሾቻቸው ውስጥ ተመልክተዋል። በአጠቃላይ መምህሩ በሁለቱም የቃላት ማስተማሪያ አውዶች ያሳዩዋቸው ቃላትን በትክክለኛ ቅርጻቸው የማቅረብ ችግሮች ሊያያዙ የሚችሉት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ የተነሳ እንደሆነም አጥኚው ተረድቷል።

ሐ) ሀወቴ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

በሀወቴ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የክፍል ምልክታዎች የተካሄዱት የካቲት 17/ 2013 እና መጋቢት 29/ 2013 በሰባተኛ መማሪያ ክፍል ነው። በመጀመሪያው ዙር ምልክታ መምህሩ ሲያስተምሩ የነበረው ቃላትን ከተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቻቸው ጋር ማዛመድ ሲሆን፣ በሁለተኛው ዙር ምልክታ መምህሩ ሲያስተምሩ የተጎበኙት ተውሳክ ግሶችን መለየት በሚል ርእስ የቀረበ የስዋሰው ትምህርት ነው። ቃላትን ከተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቻቸው ጋር ማዛመድ መማሪያ አውዱ መምህሩ ተማሪዎቹ ምን አይነት ተግባር እንደሚያከናውኑ አንድ አንድ ናሙናዎችን ከተመሳሳይ እና ተቃራኒ በምሳሌነት አቅርበው ለተማሪዎቹ አሳይተዋል። ምሳሌዎቹም፡- አድራጊ-- ፈጻሚ (ተመሳሳይ)፣

አሉታዊ--አዎንታዊ (ተቃራኒ) ፍቺዎችን ነበር። በዚህ መሰረት መምህሩ በቃላት መማሪያ አውዱ የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን በመወጣት ረገድ ኢ-አፍ ፈትነት የፈጠረባቸው ተግዳሮት አልነበረም።

ይሁን እንጂ የጥንድና የቡድን ተግባራትን በመስጠት የክፍሉ ተማሪዎች በተግባቦትና በተሳትፎ የመማር ማስተማሩን ክንዋኔ በራሳቸው እንዲቆጣጠሩት ሲያደርጉ አልተስተዋለም። በዚህም የተነሳ የማደራጀት፣ የአሳታፊነት፣ የተከታታይነትና የአነቃቂነት ሚናቸውን በተገቢ ሁኔታ አልተወጡም። ክፍሉ-ጊዜውን በሚገባ ማስተዳደር ባለመቻላቸው የተነሳ በክፍለ ጊዜው መጨረሻ የሚጠበቅባቸውን የገምጋሚነት ወይም የምጋቤ ምላሽ አቅራቢነት ሚና በሚገባ አልተወጡም። እኒህ መምህር ቃላትን ከተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺቸው ጋር በማዛመድ ማስተማሪያ አውዱ የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን በመወጣት ረገድ ኢ-አፍ ፈትነት የፈጠረባቸው ተግዳሮት እንዳይኖር ከመጠንቀቅ በቀር ሌሎች ሚናዎችን በተገቢ መንገድ ሲያከናውኑ ለመመልከት ባለመቻሉ የተነሳ በቃላት መማሪያ አውዱ መምህሩ ቃላትን በማስተማር የሚታዩባቸውን የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮቶች በስፋት ለመመልከት አልተቻለም።

በሁለተኛው ዙር ጉብኝት መምህሩ በሰባተኛ መማሪያ ክፍል ሲያስተምሩ የነበረው ስዋስውን ሲሆን ያቀረቡት የትምህርት ይዘት ደግሞ ተወሳክ ግሶችን መለየት የሚል ነበር። በዚህ ክፍለ ጊዜ መምህሩ በሰሌዳ ላይ በሚከተሉት አረፍተነገሮች ውስጥ ተወሳክ ግሶችን ለይታችሁ በማውጣት ጻፉ ከሚል ትእዛዝ ጋር 7 አረፍተነገሮችን በሰሌዳ ላይ ጽፈው አቀረቡ። ስለ ተወሳክ ግስ ምንነትና ምሳሌዎችን በመግለጽና በማሳየት የስዋስው ትምህርቱን ይዘት በሚገባ ግልጽ ለማድረግ አልሞከሩም። ይህም የሚያሳየው በአንድ በኩል ስለስዋስው ምንነት ቀደም ባሉ ክፍለ ጊዜያት በቂ ማብራሪያ ሰጥተው የምልከታውን ክፍለ ጊዜ ለተግባራዊ ልምምድ መርጠውት ይሆናል። በሌላ በኩል መምህሩ የሚታይባቸውን የኢ-አፍ ፈትነት ተጽእኖ ለመሸፈን ያደረጉት ሊሆንም ይችላል። በንግግራቸው የሳልስና ሳድስ ቃላት ካለማስተካከላቸው በተጨማሪ በሰሌዳ ላይ «ተወሳክግሶችን ለዩ» ብለው ካቀረቧቸው አረፍተነገሮች፡-

ለምሳሌ፡- መሰረትና ሃዋ ነጌ ወደኮምበልቻ ይሄዳሉ።

ፈለቀች ሁሊጊዜ ስለ ህጻናት መብት ታስተምራሌች።

ኢ-አፍ ፈት የስዋስው ማስተማሪያ አውዱ አልፎ አልፎ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ እንደሚንጸባረቅበት ለማጤን ተችሏል። እኒህ መምህር ተማሪዎቹ የሚያከናውኑትን

የስዋስው መልመጃ በሰሌዳ ላይ ከትእዛዝ ጋር አቅርበው ተማሪዎቹ እንዲሰሩ ያደረጉት በየግላቸው ነው። ከዚህ በኋላ የተረፈውን ከፊሉን ጊዜ ተማሪዎቹ ሲሰሩ ተዘዋውረው ከመጎብኘት፣ መልመጃውን ከማረምና ስም ከመጥራት በቀር በሁለቱም የምልክታ ዙሮች የአሳታፊነት፣ የአነቃቂነትና የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን በሚገባ አከናውነዋል ለማለት አይቻልም። ሌላ ተመልካች ባለበት ለተማሪዎቹ በቂ ገለጻና ማብራሪያ በመስጠት የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን ከመወጣት ሆን ብለው የተቆጠቡ ይመስላል። ይህም የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮቶችን ለመሸፈን የተጠቀሙት ዘዴ ሊሆን እንደሚችል አጥኚው ግምቱን አስቀምጧል።

መ) በንዶ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

በበንዶ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሰባተኛ ክፍል መምህሩ በሁለት የምልክታ ዙሮች የተጎበኙት የካቲት 25/ 2013 እና ሚያዝያ 6/ 2013 ነበር። እኚህ መምህር በመጀመሪያው ዙር የተጎበኙት ተዘበራርቀው የቀረቡ ቃላትን ቅደም ተከተል በማስተካከል አረፍተነገር መመስረትን ሲያስተምሩ ሲሆን በሁለተኛው ዙር ጉብኝት ደግሞ የተቃኙት ውስብስብ ቃላትን በመነጠልና በማጣመር ማንበብ ልምምድ አውድ ነው። መምህሩ በመጀመሪያው ዙር ጉብኝት ተዘበራርቀው በአረፍተ ነገር ቅርጽ የቀረቡ ቃላትን የአማርኛ የአጻጻፍ ስርአትን በተከተለ መልኩ አስተካክለው እንዲጽፉ ማድረግን ሲያስተምሩ ተቃኝተዋል። መምህሩ ይህን የአጻጻፍ ስርአት ትምህርት ከማቅረባቸው አስቀድሞ እንደማነቃቂያና ትውስት መፍጠሪያነት የተጠቀሙት የስርአተነጥብ ቅርጾችን በሰሌዳ ላይ ጽፈው በማቅረብ ተማሪዎቹ ምን ምን እንደሚባሉና መቼ እንደሚጠቀሙባቸው ተማሪዎቹ አስታውሰው እንዲነግሯቸው በማድረግ ነበር። በዚህም መምህሩ ከጅምሩ የአሳታፊነትና የአነቃቂነት ሚናቸውን ሲወጡ ለመመልከት ተችሏል። ቀጥሎም የእለቱን ትምህርት በሚገባ ማከናወን ለመጻፍ ክሂላቸው መጎልበት ያለውን ጠቀሜታ አስተዋውቀው ሲያበቁ አስቀድመው ባዘጋጁት ማስታወሻ ተደግፈው የአረፍተነገር አይነቶችን - አዎንታዊ፣ አሉታዊ፣ ጥያቄያዊ፣ ቃለአጋናአዊ - ምሳሌዎችን በሰሌዳ ላይ ጽፈው መቼና ለምን እንደሚያገለግሉ ማብራሪያ ሰጡ። ይህን ሲያደርጉም ተማሪዎቹ የሚያውቁት ነገር ካለ አስታውሰው እንዲነግሯቸው ማድረግን በማስቀደም ተማሪዎቹ በትምህርቱ እንዲሳተፉ ለማድረግ ትኩረት ሰጥተዋል። ይህም የተቆጣጣሪነት፣ የአሳታፊነት፣ የአነቃቂነትና የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን ጉልህነት ያመላኩት ነበር።

መምህሩ ቀጥሎ የሚስተካከሉ አረፍተነገሮችን ተማሪዎቹ በቡድን በቡድን ሆነው እንዲያከናውኑ የሁለት የሁለት ዴስኮች ተማሪዎችን አብረው እንዲሰሩ አቀናጁ። የሚያከናውኑት መልመጃ ለተማሪዎቹ ደረጃ የሚመጥኑና ቀለል ያሉ በመሆናቸው ተማሪዎቹ በተግባሩ ዙሪያ ያሳዩት ፍላጎትና ተነሳሽነት ከፍ ያለ ነበር። መምህሩ መልመጃውን ትብብራዊና አሳታፊ በሆነ መንገድ ተወያይተው እንዲወስኑ ካደረጉ በኋላ በደረሱበት ውሳኔ መሰረት እያንዳንዳቸው በደብተራቸው ላይ የተስተካከሉ አረፍተነገሮችን እንዲጽፉ አዘው በማሰራት ላይ ሳሉ ክፍለ ጊዜው መጠናቀቁን የሚያበስረው ደወል ተሰማ፡ ፡ በዚህ መማሪያ ክፍል መምህሩ ያላከናወኑት የገምጋሚነት ሚናቸውን ብቻ ሲሆን፤ ከሌሎቹ የክፍል ምልክታዎች እጅግ የተሻለና የመማር ማስማሩ ሂደት የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮት ያልታየበት ነበር።

ሚያዝያ 6/ 2013 በድጋሚ በተካሄደው ጉብኝት እኚህ የቦንዶ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህር ሰባተኛ መማሪያ ክፍል ውስጥ ውስብስብ ቃላትን በመነጠልና በማጣመር ማንበብን ሲያስተምሩ ነበር። መምህሩ በሰሌዳ ላይ «ይደርስ - ብ - አችው - አል» የሚል ቃል በመጻፍ ተማሪዎቹ ነጣጥለው እንዲያነቡ አደረጉ። ቀጥሎም መድረሻ ቅጥያዎችን ነጥለው እንዲያነቡ አደረጉ። እንዲህ ያሉ ተነጣጥለው ከመድረሻ ቅጥያዎች ጋር የተጻፉ ቃላትን በየተራ በሰሌዳ ላይ እየጻፉ ተማሪዎቹ ነጣጥለውና አጣምረው እንዲሁም ቅጥያዎችን ብቻ ለይተው እንዲያነቡ በበቂ ናሙና ቃላት ካለማመዱ በኋላ ለተማሪዎቹ መልመጃ አቀረቡ። መልመጃው ውስብስብ ቃላት ተኮር ሲሆን ተማሪዎቹ የቀደሙትን ምሳሌዎች ተከትለው የሚነጣጠሉትን በመነጠል የመድረሻ ቅጥያዎችን መለየትን የሚጠይቅ ነበር። ተማሪዎቹ መልመጃውን ሲሰሩ እየተዘዋወሩ የመመልከት፣ ሰርተው ያጠናቀቁትን የማረም ተግባራትን አከናውነዋል። በዚህ ተግባር መምህሩ የተቆጣጣሪነት፣ የመረጃ ምንጭነት፣ የአነቃቂነትና የገምጋሚነት ሚናዎችን በሚገባ ተወጥተዋል። ተግባራትን ከማንበብ፣ ከመናገር፣ ከማዳመጥና ከመጻፍ ክሂሎች ጋር አቀናጅተው ለማቅረብ ያደረጉት ጥረት ጉልህነትም የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮት የማያስቸግራቸውና በአጠቃላይ ከፍ ያለ በራስ መተማመንና የማስተማር ተነሳሽነት የሚታይባቸው የአማርኛ ቋንቋ መምህር መሆናቸውን ያመላክተ ነበር ለማለት ይቻላል።

ሠ) ሲቦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት

በሲቦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተካሄዱት የክፍል ምልክታዎች የተካሄዱት መጋቢት 2/ 2013 እና ሚያዝያ 14/ 2013 በሰባተኛ በመማሪያ ክፍል የተካሄዱ ነበሩ። በመጀመሪያው ዙር መምህሩ ሲያስተምሩ የተጎበኙት «ሥርአተጾታና ትምህርት» በሚል ርእስ ያቀረቡት ምንባብ ነው። በመማሪያ ክፍሉ የነበሩት መማሪያ መጻሕፍት 6 ብቻ ስለነበሩ ተማሪዎቹ በራሳቸው ጊዜ እነዚህ መማሪያ መጻሕፍት ባለባቸው ዴስኮች ተሰባስቡ። በዚህ መሰረት አንድ መማሪያ መጽሐፍ 4 ተማሪዎች እንዲጋሩ ግድ ነበር። መምህሩ በቅድመ-ንባብ የተማሪዎቹን የቀደመ እውቀት ለመቀስቀስ ሞክረዋል። ቁልፍ ቃላትንም በሰሌዳ ላይ ጽፈው ተማሪዎቹ የግል ግንዛቤያቸውን እንዲገልጡ እድል ሰጥተዋል። ሆኖም ከመምህሩ ንግግርም ሆነ ጽሁፍ ማስተዋል እንደተቻለው ኢ-አፍ ፈትነት በመምህሩ የማስተማር ይዘታ በተግዳሮትነት የሚታዩ አቀራረቦች ተንጸባርቀዋል። ለምሳሌ፡- መምህሩ ለተማሪዎቹ ገለጻ ሲሰጡ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ የመነጨ እንደ «ቅዳሙ-ንባብ»፣ «በሚገባ አዳሚጡ»፣ «እንብባቹ» የመሳሰሉ የቃላት ስህተቶች ተስተውለዋል።

የማንበቡን ሂደትም በሚገባ ተቆጣጥረዋል ለማለት አልተቻለም። ምክንያቱም እንዲያነቡ የተሰጣቸውን ምንባብ ሁሉም ተማሪዎች እየተሳተፉ እንዲያነቡ ያደረጉት ክትትል አጥጋቢ አልነበረም። በዚህም የተነሳ መምህሩ የተቆጣጣሪነት፣ የማደራጀት፣ የአነቃቂነት ሚናቸው ጉልህ አልነበረም። በድህረ-ንባብ ከምንባቡ የተውጣጡ ጥያቄዎችን ከጥንድ ወይም በድን ተግባር ይልቅ በግል በግላቸው እንዲሰሩ የሰጡ መሆኑም ትብብራዊና አሳታፊ አውድ ለመፍጠር እንዳልቻሉ ያሳያል። መምህሩ በምንባብ ትምህርቱ መጀመሪያ ምን እንደሚሰሩ ከሰጡት ውስን ገለጻ ባሻገር በድህረ-ንባብ ወቅት ያስፈልጉ የነበሩ ገለጻዎችንና ማብራሪያዎችን ሲያቀርቡን የንባብ ትምህርቱን ሲያሰርጹ መመልከት አልተቻለም። በዚህም የተነሳ የአሳታፊነት እና የመረጃ ምንጭነት ሚናቸውን ተድበስብሶ ቀርቷል። በዚህ የንባብ ክሂል መማሪያ አውድ የንባብ ክሂልን ከሌሎች ክሂሎች ጋር በማቀናጀት ለማቅረብ ያደረጉት ጥረት አለመኖሩና የግምገማ እና የምጋቤ ምላሽ ስልቶች ጎልተውና ጎልብተው አለመታየታቸውም የኢ-አፍ ፈት መምህሩን የአማርኛ ቋንቋ ማስተማር ተግዳሮት ጉልህነት ለመመልከት አስችሏል።

4.2 በጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተና

በዚህ የትንተና ክፍል ከ42 የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በጽሁፍ መጠይቅ የመረጃ መሰብሰቢያነት የተገኙ መረጃዎች ትንተና ቀርቧል። የዚህ መረጃ ትንተና ክፍል ዋና አጽንኦት በታላሚው ቡሬ ወረዳ የሚገኙ የጥናቱ ተተኪ የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሲያስተምሩ በሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች የተገኙ መረጃዎች ላይ ሲሆን በዋናነትም በቃላትና ስዋሰው ማስተማር የሚታዩ ችግሮች ቀዳሚ ትኩረት ተሰጥቷቸው ቀርበዋል። የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መጠናዊ በሆነ መንገድ ተተንትነው ቀርበዋል።

ወንጠረዥ 1: ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በቃላትና ስዋሰው ማስተማሪያ አውዶች የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች የመምህራኑ የጽሁፍ መጠይቅ ምላሽ ትንተና

ተ.ቁ	የማስተማር ተግዳሮት ተላውጦ	አማራጭ ምላሽ									
		5		4		3		2		1	
		በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%
1	ቃላትን በስዋሰዋዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል	28	66.7	12	28.6	2	4.8	--	--	--	--
2	የቅፅሎችን፣ የተውሳክ ግሶችን፣ የስሞችን ትክክለኛ ቦታና ተግባር አውቆ፣ ቃላት በአረፍተ ነገር ውስጥ የታወቀ ቦታ እንዳላቸው ማሳየት አለመቻል	22	52.4	18	42.9	2	4.8	--	--	--	--
3	ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ስዋሰዋዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ አለመቻል	26	61.9	16	38.1	--	--	--	--	--	--
4	በቋንቋ አጠቃቀም ሂደት የመሆን ግስን መቼ መቼ መጠቀም እንደሚችሉ ማሳየት	24	57.1	18	42.9	--	--	--	--	--	--

	አለመቻል										
5	ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲቻላቸው እና ቋንቋውን በእውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት አለመቻል	30	71.4	12	28.6	--	--	--	--	--	--
6	የአንድን ሰዎች ትምህርት ይዘት ከሌሎች ሰዎች ይዘቶች ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ማሳየት አለመቻል	20	47.6	22	52.4	--	--	--	--	--	--
7	የቋንቋውን ድምፆች ከአፈጣጠራቸው ሁኔታና ከሚፈጠሩበት የአንደበት ክፍል አኳያ ተናጠላዊ ባህርይ አለመለየት	16	38.1	16	38.1	10	23.8	--	--	--	--
8	ክሂሎችን በተናጠልና በውህደት ዘመናዊ በሆነ መንገድ ለማስተማር የሚያስችሉ እቅዶችን ማዘጋጀት አለመቻል	16	38.1	16	38.1	10	23.8	--	--	--	--
9	በቋንቋው ውስጥ ያሉትን የቃላት ድምጾች፣ ልዩ ልዩ ቅርፅ፣ ቅንጅታዊ ስርዓት፣ ፍቺ፣ ሰዎች ተግባር፣ ለመረዳት መቸገር	32	76.2	10	23.8	--	--	--	--	--	--
10	የአንድን ንግግር ክስተት፣ ምክንያትና ውጤት፣ ትንበያ፣ ትርጉማዊ ቃላት ከፋፍሎ መልእክቱን ከዳራዊ ቃላት እውቀት ጋር አገናዝቦ ለማቅረብ መቸገር	24	57.2	9	21.4	9	21.4	--	--	--	--
11	የተለያዩ ሆሄዶች ድምፆች በመከታተል ምክንያት የሚፈጠረውን የድምፅ መዋጥ ለይቶ ለተማሪዎች ማሳወቅ አለመቻል	30	71.4	6	14.3	6	14.3	--	--	--	--
12	ተውሳክ ግስን ከቦታ፣ ከጊዜ ከሁኔታ አንጻር መግለፅ፣ መደብ፣ 1ኛ፣2ኛ፣3ኛ በአግባቡ መለየትና በተውላጠ ስም መግለፅ አለመቻል	28	66.7	12	28.6	2	4.8	--	--	--	--

ቁልፍ፡- በጣም ከፍተኛ = 5፣ ከፍተኛ = 4፣ መካከለኛ = 3፣ ዝቅተኛ = 2፣ በጣም ዝቅተኛ = 1

በቅድሚያ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ ስለሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ከፍ ሲል በሰንጠረዥ አንድ የቀረቡት ጥያቄዎች በሙሉ በአሉታዊ መንገድ

የተዋቀሩ መሆናቸውን ልብ ይሏል። ከላይ በሠንጠረዥ አንድ ላይ እንደቀረበው፣ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ ቃላትን በሰዋስዋዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል ተግዳሮት የጉልህነት ደረጃ በጣም ከፍተኛ 28 (66.7%) መሆኑ ከመምህራኑ ምላሽ የተገኘው መረጃ ያመለከተ ሲሆን፣ ከፍተኛ መሆኑን የገለጹ መምህራን ምላሽ ልኬት ደግሞ 12 (28.6%) መሆኑን የተሰበሰበው መረጃ አመለካከቷል። በጣም ጥቂት 2 (4.8%) ምናልባትም የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን እንደሆኑ የሚገመቱ መምህራን ዘንድ የተግዳሮቱ ጉልህነት ዝቅተኛ ደረጃ ላይ መገኘቱን እንመለከታለን። በዚህ መሰረት ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ ቃላትን በሰዋስዋዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል ጉልህ ተግዳሮት መሆኑን መረዳት ይቻላል።

ከላይ በሠንጠረዥ አንድ እንደቀረበው፣ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ከሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መካከል የቅጽሎችን የተውሳከ ግሶችን የስሞችን ትክክለኛ ቦታ አውቆ ማሳየት አለመቻል ሁለተኛው በጽሁፍ መጠይቅ መረጃ መሰብሰቢያ የተገኘ ተግዳሮት ነው። በዚህ መሰረት የተጠቀሰው ተግዳሮት ጉልህነት በጣም ከፍተኛ መሆኑን የጠቆሙ 22 (52.4%) ሲሆኑ፣ ቀጥሎ ከፍተኛ ነው የሚለውን አማራጭ የጠቆሙ 18 (42.9%) እንዲሁም የተግዳሮቱ ተጽእኖ መካከለኛ መሆኑን ያመለክቱ 2 (4.8%) ናቸው። ከዚህ እስታቲስቲካዊ መረጃ ማጤን እንደሚቻለው የቅጽሎችን የተውሳከ ግሶችን የስሞችን ትክክለኛ ቦታ አውቆ ማሳየት አለመቻል ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ከሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች አንዱ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

ሌላው ኢ-አፍ መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ሰዋስዋዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ አለመቻል ሊጠቀስ የሚገባው ተግዳሮት ነው። ከላይ በቀረበው መረጃ እንደተጠቆመው የተጠቀሰው ተግዳሮት በጣም ከፍተኛ መሆኑን የጠቆሙ 26 (61.9%) ሲሆኑ፣ ቀሪዎቹ 16 (38.1%) ደግሞ የተግዳሮቱ ተጽእኖ መካከለኛ መሆኑን የጠቆሙ ናቸው። በዚህ የመምህራኑ ምላሽ ጥቆማ መሰረት ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ሰዋስዋዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ የበርካታ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በጣም ከፍተኛ ወይም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን እንረዳለን።

ከላይ በሠንጠረዥ አንድ እንደተመለከተው የመሆን ግሶችን በተገቢ መንገድ በክፍል ውስጥ ለማቅረብ መቸገርን በተመለከተ የተገኘው መረጃ እንደሚያሳየው በጣም ከፍተኛ 24 (57.14%) እና ከፍተኛ 18 (42.85%) የበርካታ ኢ-አፍ ፈት መምህራን ጉልህ የማስተማር ተግዳሮት መሆኑን ለመገንዘብ ተችሏል።

በሌላ በኩል የተገኘው ስታቲስቲካዊ መረጃ እንደሚያመለክተው ተማሪዎች በሚማሩት ታላሚው የአማርኛ ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲቻላቸው እና ቋንቋውን በእውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት አለመቻል በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 30 (71.42%) እና ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን ያመለክቱ 12 (28.57%) መሆናቸውን እስታቲስቲካዊ መረጃው ይጠቁማል።

በተመሳሳይ መልኩ የአንድን ሰዎስዎዊ ትምህርት ይዘት ከሌሎች ሰዎስዎዊ ይዘቶች ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ማሳየት አለመቻል በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 20 (47.6%) ሲሆኑ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን ያመለክቱ 22 (52.38%) መሆናቸውን በጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰበው መረጃ ያመለክታል።

ከዚህም በተጨማሪ ከላይ በሰንጠረዥ አንድ በቀረበው መረጃ መሰረት የቋንቋውን ድምፆች ከአፈጣጠራቸው ሁኔታና ከሚፈጠሩበት የአንደበት ክፍል አኳያ ተናጠላዊ ባህርይ አለመለየት በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን 16 (38.1%) የጥናቱ ተሳታፊ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የገለጹ ሲሆን በተመሳሳይ መልኩ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን ያመለክቱ 16 (38.1%) ናቸው። ሌሎች 20 (23.8%) ኢ-አፍ ፈት መምህራን ደግሞ መካከለኛ ተግዳሮት መሆኑን አመለክተዋል።

ከዚህ በላይ ከቀረበው እስታቲስቲካዊ መረጃ ጋር ተመሳሳይ በሆነ መንገድ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው ክሂሎችን በተናጠልና በውህደት ዘመናዊ በሆነ መንገድ ለማስተማር የሚያስችሉ እቅዶችን ማዘጋጀት አለመቻል በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን 16 (38.1%) የጥናቱ ተሳታፊ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የገለጹ ሲሆን በተመሳሳይ መልኩ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን ያመለክቱ 16 (38.1%) ሲሆኑ፤ ሌሎች 20 (23.8%) ኢ-አፍ ፈት መምህራን ደግሞ መካከለኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ ናቸው።

በሌላም በኩል በቋንቋው ውስጥ ያሉትን የቃላት ድምጾት፣ ልዩ ልዩ ቅርፅ፣ ቅንጅታዊ ስርዓት፣ ፍቺና ሰዎስዎዊ ተግባር ለመረዳት መቸገር በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን

የጠቆሙ 32 (76.2%) ሲሆኑ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የገለጹ 10 (23.8%) ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን መሆናቸውን እስታቲስቲካዊ መረጃው ያመለክታል።

ከላይ በሰንጠረዥ አንድ በቀረበው እስታቲስቲካዊ መረጃ መሰረት የአንድን ንግግር ክስተት ምክንያትና ውጤት ትንበያ፣ ትርጉማዊ ቃላት ከፋፍሎ መልእክቱን ከዳራዊ ቃላት እውቀት ጋር አገናዝቦ ለማቅረብ መቸገር በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 24 (57.2%) ሲሆኑ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የገለጹ 9 (21.4%)፣ እንዲሁም ሌሎች መካከለኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 9 (21.4%) ኢ-አፍ ፈት የጥናቱ ተሳታፊ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ናቸው።

እስታቲስቲካዊ መረጃው እንደሚያመለክተው የተለያዩ ሆሄያት ድምፆች በመከታተል ምክንያት የሚፈጠረውን የድምፅ መዋጥ ለይቶ ለተማሪዎች ማሳወቅ አለመቻል ከኢ-አፍ ፈትነት ጋር የተያያዘ በጣም ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 30 (71.4%) ሲሆኑ ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የገለጹ 6 (14.3%)፣ እንዲሁም ሌሎች መካከለኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 6 (14.3%) ኢ-አፍ ፈት የጥናቱ ተሳታፊ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ናቸው።

በመጨረሻም ተውሳክ ግስን ከቦታ፣ ከጊዜ ከሁኔታ አንፃር መግለፅ፣ መደብ፣ 1ኛ፣2ኛ፣3ኛ በአግባቡ መለየትና በተውላጠ ስም መግለፅ አለመቻል የኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን የጠቆሙ 28 (66.7%) ሲሆኑ በአኳያው ከፍተኛ ተግዳሮት መሆኑን ያመለክቱ 12 (28.6%) እንዲሁም መካከለኛ ተግዳሮት መሆኑን የገለጹ 2 (4.8%) ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን መሆናቸውን እስታቲስቲካዊ መረጃው አመለክቷል።

ሠንጠረዥ 2፡ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያጋጥሟቸው ችግሮች የመምህራኑ የጽሁፍ መጠይቅ ምላሽ ትንተና

ተ.ቁ	የማስተማር ተግዳሮት ተላውጦ	አማራጭ ምላሽ									
		5		4		3		2		1	
		በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%	በቁ	%
1	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ቃላት እንደ አፍ መፍቻቸው ቃል ቃሉ የሚወስደውን የጊዜ ንበት፣ ቅላጼ ጠብቀው መጥራት ይችላሉ	4	9.5	9	21.4	16	38.1	8	19.0	5	11.9
2	ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል ያነሳሉ	3	7.1	8	19.0	15	35.7	8	19.0	8	19.0
3	ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በትክክል በክፍል ውስጥ በትክክለኛው መንገድ መተግበር ይችላሉ	--	--	5	11.9	12	28.6	12	28.6	13	30.9
4	ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንክን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ ይችላሉ	--	--	6	14.3	10	23.8	16	38.1	10	23.8
5	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ አላቸው	--	--	4	9.5	12	28.6	14	33.3	12	28.6
6	ኢ-አፍ ፈት መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፣ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ አላቸው	--	--	--	--	8	19.0	22	52.4	12	28.6
7	ኢ-አፍ ፈት መምህራን እንደ አፍ ፈቱ	--	--	4	9.5	10	23.8	28	66.7	--	--

	ተናጋሪ የሚያስተምሩትን ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት ትምህርቱን ማቅረብ ይችላሉ											
8	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘት ማቅረብ ይችላሉ።	--	--	4	9.5	26	61.9	12	28.6	--	--	
9	ኢ-አፍ ፈት መምህራን በክፍል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ የተለያዩ ስልቶችን ሲጠቀሙ ይታያል	--	--	4	9.5	13	30.9	15	35.7	10	23.8	
10	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ሲጠቀሙ ይታያል	--	--	4	9.5	13	30.9	15	35.7	10	23.8	

ቁልፍ:- በጣም ከፍተኛ = 5፣ ከፍተኛ = 4፣ መካከለኛ = 3፣ ዝቅተኛ = 2፣ በጣም ዝቅተኛ = 1

ከላይ በሰንጠረዥ ሁለት የቀረቡት እስታቲስቲካዊ መረጃዎች የተመለከቱት ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ መዋቅር፣ ይዘት፣ የታላሚው ቋንቋ ባህልና ማህበራዊ አኗኗር፣ የማስተማሪያ ስልት መረጣን የሚመለከቱ ጉዳዮች ትንተናን ነው። ከላይ በሰንጠረዥ አንድ የተተነተኑት መረጃዎች ከቀረቡበት መንገድ የሚለዩበት አይነተኛ ገጽታ በሰንጠረዥ ሁለት የቀረቡት ጥያቄዎች ሙሉ በሙሉ የቀረቡት አዎንታዊ በሆነ መንገድ መሆኑን ልብ ይሏል።

በሰንጠረዥ ሁለት በቀረበው እስታቲስቲካዊ መረጃ መሰረት ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ቃላት እንደ አፍ መፍቻቸው ቃል ቃሉ የሚወስደውን የጊዜ ንበት፣ ቅላጼ ጠብቀው መጥራት ስለመቻላቸው መምህራኑ በሰጡት ምላሽ አብዛኞቹ 16 (38.1%) መካከለኛ የሚለውን አማራጭ የጠቀሙ ሲሆን፣ ከዚህ ቀጥሎ 9 (21.4%) የሚሆኑት ከፍተኛ፣ 8 (19.0%) ዝቅተኛ እንዲሁም 5 (11.9%) እና 4 (9.5%) በየአንጻራቸው በጣም ዝቅተኛ እና በጣም ከፍተኛ የሚሉ አማራጭ መልሶችን አመለካከተዋል። ከዚህ የምንረዳውም ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ቃላት እንደ አፍ መፍቻቸው ቃል ቃሉ የሚወስደውን የጊዜ ንበት፣ ቅላጼ ጠብቀው በመጥራት ረገድ ተግዳሮት የሚያጋጥሟቸው በርካታ መምህራን መኖራቸውን ነው።

ቀጥሎ በቀረበው እስታቲስቲካዊ መረጃ መሰረት ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል መጥራት ስለመቻላቸው በሰጡት ምላሽ የሚበልጡት 15 (35.7%) መካከለኛ ችሎታ እንዳላቸው ያመለክቱ ሲሆን፤ ሌሎች እያንዳንዳቸው በ8 (19.0%) የሚመዘኑ ሶስት አቻ የምላሽ ምድቦች በየአንጻራቸው ከፍተኛ፣ ዝቅተኛ እና በጣም ዝቅተኛ የሚሉ አማራጮችን አመለክተዋል። ከእነዚህ በቁጥር በጣም የሚያንሱት 3 (7.1%) መምህራን ደግሞ በጣም ከፍተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ ጠቁመዋል። ከዚህ የምናጠነው ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል ለመጥራት የሚችገሩ መምህራን መኖራቸውን ነው።

ሌላው እስታቲስቲካዊ መረጃ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን ቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በክፍል ውስጥ በትክክለኛው መንገድ መተግበር ስለመቻላቸው የቀረበ ሲሆን ተጠኝዎቹ ለዚህ ጥያቄ በሰጡት ምላሽ በአንጻራዊ የሚበልጡት 13 (30.9%) መላሾች በጣም ዝቅተኛ የሚለውን አማራጭ ሲጠቁሙ፣ ቀጥሎ ከነዚህ የሚቀራረቡ 12 (28.6%) የሆኑ ሁለት ቡድኖች መካከለኛ እና ዝቅተኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን አመለክተዋል። በጣም አነስተኛ ቁጥር ያላቸው መላሾች 5 (11.9%) ከፍተኛ የሚለውን አማራጭ ያመለክቱ ሲሆን በጣም ከፍተኛ የሚለውን አማራጭ የጠቀሙ የሉም። ከዚህ የምንረዳውም የሚያስተምሩበትን ቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በትክክል በክፍል ውስጥ ለመተግበር የሚችገሩ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን መኖራቸውን ነው።

ቀጥሎም ኢ-አፍ ፈት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንክን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ ስለመቻላቸው በቀረበላቸው ጥያቄ የሚበዙት 16 (38.1%) መካከለኛ ችሎታ ያላቸው መሆኑን የጠቀሙ ሲሆን ሌሎች በቁጥር 10 (23.8%) ሁለት አቻ ቡድኖች በየአንጻራቸው ዝቅተኛ እና በጣም ዝቅተኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን አመለክተዋል። ከእነዚህ በቁጥር ያነሱ 6 (14.3%) የሚሆኑት ግን ከፍተኛ የሚለውን አማራጭ ጠቁመዋል። በጣም ከፍተኛ የሚለውን አማራጭ ያመለክቱ የሉም። ይህም የሚያመለክተው የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንክን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ የሚችገሩ ኢ-አፍ ፈት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ቁጥር ቀላል አለመሆኑን ነው።

በሌላ በኩል ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ስላልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ ያላቸው ስለመሆኑ ለቀረበላቸው ጥያቄ በሰጡት ምላሽ ከሁሉም የሚበዙት 14

(33.3%) ዝቅተኛ የሚለውን አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን፤ ቀጥሎም ሁለት አቻ ቡድኖች 12 (28.6%) በየአንጻራቸው መካከለኛ እና በጣም ዝቅተኛ የሚሉ አማራጮችን አመለካከተዋል፡፡ በጣም ጥቂት መምህራን 4 (9.5%) የሚሆኑት ደግሞ ከፍተኛ የታላሚው ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ እንዳላቸው የገለጹ ሲሆን በጣም ከፍተኛ ግንዛቤ እንዳላቸው ያመለክቱ መምህራን የሉም፡፡ ከዚህ የምንረዳው አፍ ፊት ስላልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ ያላቸው ኢ-አፍ ፊት መምህራን ቁጥር በጣም ውሱን መሆኑን ሲሆን ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ ተግዳሮት ሊፈጥር እንደሚችል ይታመናል፡፡

ከዚህ ጋር የሚገናዘበው ሌላው ለመምህራኑ የቀረበላቸው ጥያቄ ኢ-አፍ ፊት መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፤ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ ያላቸው መሆኑን የተመለከተ ሲሆን፤ የሚበረክቱት 22 (52.4%) ዝቅተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን ከዚህ የሚያንሱት ሌሎች ሁለት ቡድኖች 12 (28.6%) እና 8 (19.0%) በየአንጻራቸው በጣም ዝቅተኛ እና መካከለኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን አመለካከተዋል፡፡ በጣም ከፍተኛ እና ከፍተኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን የጠቆሙ የሉም፡፡ ከዚህም የምንገነዘበው በቡሬ ወረዳ በተለይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ በርካታ ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፤ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ የሌላቸው ሲሆን ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ ተግዳሮት እንደሚፈጥር መገንዘብ ይቻላል፡፡

በሌላም በኩል ኢ-አፍ ፊት መምህራን እንደ አፍ ፊቱ ተናጋሪ በሚያስተምሩት የአማርኛ ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት ትምህርቱን ማቅረብ ስለመቻላቸው ለቀረበላቸው ጥያቄ በሰጡት ምላሽ የሚበዙት 28 (66.7%) ዝቅተኛ የሚለውን አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን ከዚህ በቁጥር የሚያንሱት 10 (23.8%) እና 4 (9.5%) የሆኑት በየአንጻራቸው መካከለኛ እና ከፍተኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን ጠቁመዋል፡፡ በጣም ከፍተኛ እና በጣም ዝቅተኛ የሚሉ የመልስ አማራጮችን የጠቆሙ የሉም፡፡ ከዚህ የምንረዳው በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ በርካታ ኢ-አፍ ፊት መምህራን በሚያስተምሩት የአማርኛ ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት እንደ አፍ ፊት አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ትምህርቱን ለማቅረብ በራስ መተማመንና ከዚህም የመነጨ የተነሳሽነት ጉድለት ተግዳሮት የሚያጋጥማቸው መሆኑን የተገኘው እስታቲስቲካዊ መረጃ ይጠቁማል፡፡

ከዚህ ጋር በተያያዘ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘት በማቅረብ ረገድ ስለአለመቸገራቸው ለቀረበላቸው ጥያቄ በሰጡት ምላሽ የሚበዙት 26 (61.9%) መካከለኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን፤ ከዚህ በቁጥር የሚያንሱት 12 (28.6%) ዝቅተኛ እና ሌሎች በቁጥር የሚያንሱ 4 (9.5%) ደግሞ ከፍተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ ጠቁመዋል። በጣም ከፍተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ የጠቆሙ የሉም። በተመሳሳይ መልኩ ከዚህ የምንገነዘበው እውነታ በርካታ የቡሬ ወረዳ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘት በማቅረብ ረገድ ውሱንነቶች የሚያጋጥማቸው መሆኑን ሲሆን ይህም በራስ የመተማመን ተግዳሮት በመማር ማስተማሩ ሂደት ስኬታማነት አሉታዊ ተጽእኖ የሚያስከትል መሆኑን ነው።

በሌላ በኩል ኢ-አፍ ፈት መምህራን በክፍል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ የተለያዩ ስልቶችን የሚጠቀሙ መሆናቸውን ለማወቅ ለቀረበላቸው ጥያቄ በሰጡት ምላሽ የሚበረክቱት 15 (35.7%) ዝቅተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን ከዚህ ቁጥር በመጠኑ አነስ ያሉት 13 (30.9%) መካከለኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ ያመለከቱ፤ ሌሎች 10 (23.8%) በጣም ዝቅተኛ የሚለውን አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን፤ በጣም ጥቂት 4 (9.5%) የሆኑት ደግሞ ከፍተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ አመላክተዋል። በአንጻሩ በጣም ከፍተኛ የሚለውን መልስ የጠቆሙ የሉም። ከዚህም የምንረዳው በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩባቸው መማሪያ ክፍሎች ውስጥ በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ ይረዳቸው ዘንድ የተለያዩ ስልቶችና ብልሃቶችን የመጠቀም ተነሳሽነት በጣም ውሱን መሆኑንና የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶች ግንዛቤና ልምድ የሚታይባቸው መሆኑን ነው።

በመጨረሻ ከላይ ከቀረበው የመጠይቅ ጥያቄ ጋር ተገናዛቢ በሆነ መልኩ ለቀረበላቸው ጥያቄ የሰጡት ምላሽ ከላይኛው ምላሽ ጋር ተመሳሳይ ነው። በዚህ መሰረት ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር ሂደት ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ስለመጠቀማቸው ለቀረበላቸው የመጨረሻ ጥያቄ በተመሳሳይ መንገድ በሰጡት ምላሽ፤ የሚበረክቱት 15 (35.7%) ዝቅተኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን ከዚህ ቁጥር በመጠኑ አነስ ያሉት 13 (30.9%) መካከለኛ የሚለውን የመልስ አማራጭ ያመለከቱ፤ ሌሎች 10 (23.8%) በጣም ዝቅተኛ የሚለውን አማራጭ የጠቆሙ ሲሆን፤ በጣም ጥቂት 4 (9.5%) የሆኑት ደግሞ ከፍተኛ

የሚለውን የመልስ አማራጭ አመለካከት ያሳያል። በአንጻሩ በጣም ከፍተኛ የሚለውን መልስ የጠቆሙ የሉም። ይህም እንደላይኛው ሁሉ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር አውድ ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ለዋውጦ በመጠቀም ረገድ የሚያሳዩት ተነሳሽነትና ጥረት ገደቦች የሚታዩበት መሆኑን ነው። ይህ የመማር ማስተማሩን ሂደት ውጤታማ በማድረግ ረገድ ተለዋዋጭ የማስተማሪያ ስልቶችን በመጠቀም ረገድ የሚታይ ተግዳሮት በቀጥታ ሊያያዝ የሚችለውም በቡሬ ወረዳ የሚገኙ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ዘመኑ ከደረሰባቸው አዳዲስ የማስተማር ስልቶችና ብልሃቶች ጋር ለመተዋወቅ በራስ ተነሳሽነት ሊያደርጉ የሚገባቸውን ጥረት እንዲሁም የሌሎች የትምህርት ባለድርሻዎች እገዛና ድጋፍ ጉልህ ክፍተት የሚታይበት መሆኑን ነው።

4.3 ከቃለ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና

ቀደም ሲል እንደተጠቀመው ቃለመጠይቅ የተካሄደው በምልከታ ያልተሸፈኑትን 3 ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች እንዳሉ በማካተትና አንድ አንድ የአማርኛ ቋንቋ መምህራንን በስም እጣ በመምረጥ፣ እንዲሁም በምልከታ ካልተገኙት 13 አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል በቀላል እጣ ንሞና ዘዴ በተመረጡ 7 /ሰባት/ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች 7 /ሰባት/ መምህራንን በስም እጣ አማካኝነት በመምረጥ ሲሆን በጠቅላላው ከአስር መምህራን ጋር በተካሄደ ቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ከዚህ በታች ተተንትነው ቀርበዋል። ለእያንዳንዱ የቃለመጠይቁ ተሳታፊ የቀረቡ የቃለመጠይቅ ጥያቄዎች በተመሳሳይ መንገድ የቀረቡ ሦስት ጥያቄዎች ከዚህ በታች የቀረቡት ናቸው። እነሱም፦

1. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ሲያስተምሩ በግልጽ የገጠመዎት ተግዳሮት አለ? የገጠመዎት የመማር ማስተማር ተግዳሮት ካለ ቢጠቅሱልኝ?
2. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ በክፍል ውስጥ ሲተገብሩ ካጋጥሙዎት ተግዳሮቶች መካከል ዋና ዋና የሚሏቸውን ቢገልጹልኝ?
3. ኢ- አፍ ፈት የሆኑ መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑባቸውን ቋንቋ ሲያስተምሩ ለሚገጥማቸው ተግዳሮት መንስኤው ምንድነው ብለው ያስባሉ?

በቃለመጠይቁ ሂደት ተሳታፊ ከሆኑት መምህራን የተሰጡ ምላሾች ከዚህ በታች በየቃለመጠይቅ ጥያቄዎቹ ትይዩ ተጠቃለው ቀርበዋል።

**1. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ሲያስተምሩ በግልጽ የገጠመዎት ተግዳሮት አለ?
የገጠመዎት የመማር ማስተማር ተግዳሮት ካለ ቢጠቅሱልኝ?**

- ❖ ስለ አማርኛ ቋንቋው ያለኝ መሰረታዊ እውቀት ውሱንነት ይታይበታል።
- ❖ በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት የተመደብኩት የአማርኛ ቋንቋ መምህር እጥረት ክፍተትን ለመሙላት እንጂ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ የሰለጠንኩት በአፋን ኦሮሞ ቋንቋ ነው። በዚህም የተነሳ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋዬ አድርጌ ለማስተማር በራስ መተማመን ያንሰኛል።
- ❖ ጥሩ አድርጌ በቋንቋው ለመግባባት መቸገር ያጋጥመኛል።
- ❖ ሁል ጊዜ በቋንቋው የምገለገልበት ጊዜ አናሳ በመሆኑ ለአማርኛ ቋንቋ በቂ ተጋልጦ አልነበረኝም።
- ❖ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም እቸገራለሁ።
- ❖ የተለያዩ የቋንቋውን ይዘቶችን ለምሳሌ ቃላት፣ ስዋሰው ሳስተምር ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ስለምሳብ በጣም እቸገራለሁ።

2. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ በክፍል ውስጥ ሲተገብሩ ካጋጥሙዎት ተግዳሮቶች መካከል ዋና ዋና የሚሏቸውን ቢገልጹልኝ?

- ❖ ሰዋስዋዊ ይዘቶች ያላቸውን እንደ ድምፅ፣ ምዕላድ፣ ቃል፣ ሀረግ፣ እና ዐረፍተነገር በትክክለኛው መንገድ ለይቼ ለተማሪዎች ለመስጠት ለማስተማር ቋንቋው ባለው ውስብስባዊ ባህርይ ያስቸግረኛል። እነዚህን ችግሮች ለማቃለል የምገኝበት የገጠር አካባቢ በአማርኛ ቋንቋ ተነባቢ ተጨማሪ ማገናዘቢያ መጽሃፍት እጥረት አለ።
- ❖ ጥሩ ተግባራዊ ብቃት ስለሌለኝ ስለሰዋሰው ትምህርት ምንነት አውድ፣ ፍቺ፣ ቅርፅ፣ አጠቃቀም በደንብ ለማብራራትና በተግባር ለማሳየት ይቸግረኛል።
- ❖ የተዘጋጁት የ7ኛ ክፍል መማሪያ ማስተማሪያ መጻሕፍት ስለቃላት፣ ስዋሰውና ሌሎች ጥልቅ ግንዛቤ የሚጠይቁ ጉዳዮች ይዘው የቀረቡት ቁንጽል እውቀት በመሆኑ አንብቤ በቂ ግንዛቤ በመጨበጥ ለማስተማር አልፎ አልፎ ገደብ ፈጣሪ ሁኔታዎች ጋር መጋፈጥ አለ።
- ❖ ሰዋስዋዊ ተግባራትን በደንብ ለማብራራት ገለፃ አስፈላጊነት በአወድ የመጠቀም አላማ የተማሪዎችን የቋንቋ ችሎታ ያገናዘበና ችሎታቸውን የሚያዳብር ትምህርት ለመስጠት እቸገራለሁ።

❖ መማሪያ መጻሕፍት ለተማሪዎች ተሟልተው አይደርሱም። በመማሪያ መጻሕፍት እጥረት የተነሳ አንድ መማሪያ መጽሐፍ ለአራትና አምስት ተማሪዎች በጋራ እንዲገለገሉበት የምንሰጣቸው የትምህርት አይነቶች አሉ። ከፍተኛ ችግር የሚታየው ደግሞ በአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ ስርጭት ተደራሽነት ማጣት መሆኑ የማስተማር መማሩን ሂደት አዋኪ አድርጎታል።

❖ በታላሚው ቋንቋ የሰለጠኑ በቂ መምህራን አለመኖር በሌላ የትምህርት አይነት የሰለጠኑ መምህራን እንዲመደቡ አስገድዷል።

❖ በቁጥር የሚበዙ ተማሪዎች ከወላጆቻቸው ስለ ማንበብና መጻፍ መሰረታዊ ክህሎች (literacy skills) ድጋፍ የማያገኙና በትግል የሚማሩ መሆናቸው፣ ስለ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት አስፈላጊነት በአፋን ኦሮሞ ተናጋሪ የገጠር ማህበረሰብ ዘንድ የተያዘው ማህበራዊ አመለካከት አሉታዊነት በተማሪዎቹ የመማር ፍላጎት ላይ ተጽእኖ አሳድሯል።

የሚሉ አስተያየቶች ከቃለምልልሱ ተሳታፊዎች ዘንድ ቀርበዋል።

3. ኢ- አፍ ፈት የሆኑ መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑባቸውን ቋንቋ ሲያስተምሩ ለሚገጥማቸው ተግዳሮት መንስኤው ምንድነው ብለው ያስባሉ?

❖ በሀገራችን ላለፉት 20 አመታት በላይ ሰፍኖ በቆየው ፖለቲካ የመንግስት ፖለቲካና ትምህርት የተቀላቀሉበት ሁኔታ ነበር። የብሄር ፖለቲካ ገንኖ በመቆየቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እሳቤ ህጻናት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ያሉትን ትሩፋቶች ከማጤን ይልቅ አስቀድሞ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት የመማሪያ ቋንቋ ሆኖ የቆየውን አማርኛ ቋንቋን ለማጥፋት የተያዘ የገዢ መደብ የጥላቻ አመለካከት መገለጫ ሆኖ ቆይቷል። ይህ «የጨቋኝና ተጨቋኝ መደብ ፖለቲካዊ ትርክት» አማርኛ ለዘረኛ አጀንዳ ማስፈጸሚያነት ተጋላጭ ሆኖ እንዲቆይ አድርጓል። እኔ ራሴ የተማርኩት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርቱ ትግበራ በሰለጠኑ መምህራን ምደባ፣ የመማሪያ መጽሐፍ ስርጭት፣ የክፍለ ጊዜ ድልድልና ትምህርቱን ከአምስተኛ ክፍል «ሀ» ብሎ መጀመር በመሳሰሉት ተጽእኖዎች ስር በመሆኑ አሁን በማስተማር ስራ ላይ ችግሮች እንዲገጥሙኝ አድርጓል።

❖ በአማርኛ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች ችግር፣ በትምህርት ቤቱ የመማሪያ መጽሐፍት ለተማሪዎች በተገቢው መልኩ አለመዳረስ ወይም አንዳንዶቹ በትምህርት ቤት ውስጥ ከፍተኛ እጥረት ማጋጠም፣ የመምህሩ መምሪያ በአንዳንድ

የትምህርት አይነቶች ጨርሶ አለመኖር፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የታተሙ የማጣቀሻ መጽሀፍት ያለመኖር ችግሮች አለ።

- ❖ የመምህሩ መምሪያ ተደራሽነት ያላቸው የተወሰኑ የትምህርት አይነት መማሪያ መጻሕፍት ብቻ ናቸው። የአማርኛ ቋንቋ የመምህሩ መምሪያ በከፍተኛ ደረጃ እጥረት መኖሩ ያሳስበኛል።
- ❖ የመምህራን የልምድ ልውውጥና እርስ በርስ የመማማሪያ መድረኮች አለመገልበትና ጠንካራ የቋንቋ ትምህርት አበረታች ተሞክሮዎችን ለማስፋፋት የሚደረግ ሙከራ አለመለመድ፤
- ❖ በትምህርት ግብአቶች (የመምህር መምሪያ፣ መዝገብ-ቃላትና ማገናዘቢያ መጻሕፍት...) አለመሟላት ጋር ተያይዞ የመምህራን በበቂ የማስተማር ዝግጅት አለመደገፍ፤
- ❖ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ ያለብኝ መሆኑን እረዳለሁ።
- ❖ የማስተማር ልምድ ያንሰኛል።
- ❖ ስለቋንቋው ባህላዊ እሴቶች ያለኝ ግንዛቤ ውሱንነት በመማር ማስተማሩ ሂደት ተጽእኖ አድርሶብኛል፤

የሚሉ ከመምህራን ሙያዊ ክንዋኔ ጋር በቀጥታ የተያያዙና የማስተማር ተነሳሽነትና ፍላጎትን የሚያጓድሉ፤ በአማርኛ ቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ውጤታማነት ላይ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ተጽእኖ የሚያሳድሩ መንስኤዎች መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል።

4.4 የውጤት ማብራሪያ

ይህ ጥናት ይዞ የተነሳቸውን ሁለት መሰረታዊ ጥያቄዎች ለመመለስ ከክፍል ምልክታ፣ ከጽሁፍ መጠይቅና ከቃለመጠይቅ የተገኙ መረጃዎችን ከላይ ተንትኖ አቅርቧል። የተሰበሰቡት መረጃዎች እርስ በርስ ተደጋጋፊ በሆነ መልኩ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩበት አውድ የሚያጋጥሟቸው ጉልህ ተግዳሮቶች መኖራቸውን ለማረጋገጥ አስችለዋል። የጥናቱ የመጀመሪያው መሰረታዊ ጥያቄ (1) ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩበት ክፍል የሚያጋጥሟቸው ዋና ዋና ተግዳሮቶች ምንድን ናቸው? የሚል ነበር። ከክፍል ምልክታ፣ ከጽሁፍ መጠይቅና ከቃለመጠይቅ በተሰበሰቡት መረጃዎች ትንተና የተደረሰባቸው ግኝቶች ከዚህ በታች ቀርበዋል።

በአጠቃላይ ጥናቱ በክፍል ምልከታ መረጃ መሰብሰቢያ አውዶቹ በተደረጉት ቅኝቶች በቦንዶ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ከተገበኙት ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህር በስተቀር በተቀሩት የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የተገበኙት ሌሎች ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ክሂሎችንና ንኡሳን ክሂሎችን በሚያስተምሩበት ወቅት በቃላት፣ ስዋሰውና ክሂሎችን አቀናጅቶ በማስተማር ረገድ ጉልህ ተግዳሮቶች የሚታዩባቸው ናቸው። ከዚህም ባሻገር በራስ የመተማመንና የማስተማር ተነሳሽነታቸው በአብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ ያጠላበት በመሆኑ የተነሳ የሚያስተምሩትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ግልጽና ሳቢ በሆነ መንገድ ለተማሪዎቻቸው ለማቅረብ አልፎ አልፎ የሚቸገሩ መምህራን እንዳሉ የክፍል ምልከታ መረጃዎቹን ውጤት መሰረት በማድረግ መግለጽ ይቻላል።

በቦንዶ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተገበኙት ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህር ክሂሎችን አቅርበው ሲያስተምሩ የተቆጣጠሪነት፣ የመረጃ ምንጭነት፣ የአነቃቂነትና የገምጋሚነት ሚናዎችን በሚያስመሰግን መልኩ በሚገባ የተወጡ ናቸው። ከዚህም ባሻገር ተግባራትን ከማንበብ፣ ከመናገር፣ ከማዳመጥና ከመጻፍ ክሂሎች ጋር አቀናጅተው ለማቅረብ ያደረጉት ጥረት ጉልህነትም የኢ-አፍ ፊትነት ተግዳሮት የማያስቸግራቸውና በአጠቃላይ ከፍ ያለ በራስ መተማመንና የማስተማር ተነሳሽነት የሚታይባቸው የአማርኛ ቋንቋ መምህር መሆናቸውን ያመላክቱ ነው። በተቀሩት የክፍል ምልከታው ያቀሩቸው ትምህርት ቤቶች የተገበኙት ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የኢ-አፍ ፊትነት ተግዳሮቶች ጎልተው የሚታዩባቸው በመሆናቸው በመማር ማስተማሩ ሂደት የተቆጣጠሪነት፣ የአደራጅነት፣ የአነቃቂነት፣ የመረጃ ምንጭነትና የገምጋሚነት ሚናዎቻቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ ተወጥተዋል ለማለት አይቻልም።

በሌላ በኩል በእስታቲስቲካዊ መረጃዎች ትንተና የተገኙ ውጤቶችን መሰረት በማድረግ መግለጽ እንደሚቻለው፣ በአጠቃላይ በኢ.ሉ አባቦር ዞን በቡሬ ወረዳ በሚገኙ የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚያስተምሩ ኢ-አፍ ፊት መምህራን አፍ ፊት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ቃላትን፣ ስዋሰውን እንዲሁም ክሂሎችን በቅንጅት በማስተማር ሂደት በርከት ያሉ ተግዳሮቶች እንደሚያጋጥሟቸው ከኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ የተሰበሰቡ እስታቲስቲካዊ መረጃዎች ይጠቁማሉ። እነዚህ በአማርኛ ቋንቋ ቃላትንና ስዋሰውን በማስተማሪያ አውድ የሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች ሲጠቃለሉ፡-

- ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ ቃላትን በሰዎስዎዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል፤
- የቅጽሎችን የተውሳክ ግሶችን የስሞችን ትክክለኛ ቦታ አውቆ ማሳየት አለመቻል፤
- ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ሰዎስዎዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ አለመቻል፤
- የመሆን ግሶችን በተገቢ መንገድ በክፍል ውስጥ ለማቅረብ መቸገር፤
- ተማሪዎች በሚማሩት ታላሚው የአማርኛ ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲቻላቸው እና ቋንቋውን በአውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት አለመቻል፤
- የአንድን ሰዎስዎዊ ትምህርት ይዘት ከሌሎች ሰዎስዎዊ ይዘቶች ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ማሳየት አለመቻል፤
- የቋንቋውን ድምጾች ከአፈጣጠራቸው ሁኔታና ከሚፈጠሩበት የአንደበት ክፍል አኳያ ተናጠላዊ ባህርይ አለመለየት፤
- ክሂሎችን በተናጠልና በውህደት ዘመናዊ በሆነ መንገድ ለማስተማር የሚያስችሉ እቅዶችን ማዘጋጀት አለመቻል፤
- በቋንቋው ውስጥ ያሉትን የቃላት ድምጾት፣ ልዩ ልዩ ቅርፅ፣ ቅንጅታዊ ስርዓት፣ ፍቺና ሰዎስዎዊ ተግባር ለመረዳት መቸገር፤
- የአንድን ንግግር ክስተት ምክንያትና ውጤት ትንበያ፣ ትርጉማዊ ቃላት ከፋፍሎ መልእክቱን ከዳራዊ ቃላት እውቀት ጋር አገናዝቦ ለማቅረብ መቸገር፤
- የተለያዩ ሆሂያት ድምጾች በመከታተል ምክንያት የሚፈጠረውን የድምፅ መዋጥ ለይቶ ለተማሪዎች ማሳወቅ አለመቻል፤ እንዲሁም
- ተውሳክ ግስን ከቦታ፣ ከጊዜ ከሁኔታ አንፃር መግለፅ፣ መደብ፣ 1ኛ፣2ኛ፣3ኛ በአግባቡ መለየትና በተውላጠ ስም መግለፅ አለመቻል

የኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ጉልህ ተግዳሮቶች መሆኑን የእስታቲስቲካዊ መረጃዎቹ ትንተና ያመለክታል፡፡

በሌላ በኩል የጥናቱ ተተኪ በሆነው ቡሬ ወረዳ በሚገኙት ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ቃላት እንደ አፍ መፍቻቸው ቃል ቃሉ የሚወስደውን የጊዜ ንበት፣ ቅላጭ ጠብቀው በመጥራት ረገድ ተግዳሮት የሚያጋጥማቸው በርካታ የአንደኛ ደረጃ መምህራን መኖራቸውን የጥናቱ ግኝት አመለክቷል፡፡ እስታቲስቲካዊ መረጃዎች እንዳመለከቱት በታላሚው ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ

ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን መካከል የሚያስተምሩበትን የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል ለመጥራት፤ እንዲሁም የሚያስተምሩበትን ቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በትክክል በክፍል ውስጥ ለመተግበር የሚችገሩ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ቁጥር ቀላል ካለመሆኑም ባሻገር፤ የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንከን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ የሚችገሩ ኢ-አፍ ፈት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ያሉባቸውን ከመማር ማስተማር ሂደት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ማቃለል ገቢራዊ ትኩረት የሚሻ ጉዳይ መሆኑን ጥናቱ ቃኝቷል።

በሌላም በኩል አፍ ፈት ስላልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ ያላቸው ኢ-አፍ ፈት መምህራን ቁጥር በጣም ውሱን መሆኑና ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ ተግዳሮት ሊፈጥር እንደሚችል የታመነ ነው። በቡሬ ወረዳ በተለይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ በርካታ ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፤ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ የሌላቸው መሆኑን እስታቲስቲካዊ ትንተናው ያመላከተ ሲሆን ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ ተግዳሮት እንደሚፈጥር መገንዘብ ይቻላል።

በተጨማሪም በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ በርካታ ኢ-አፍ ፈት መምህራን በሚያስተምሩት የአማርኛ ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት እንደ አፍ ፈት አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ትምህርቱን ለማቅረብ በራስ መተማመንና ከዚህም የመነጨ የተነሳሽነት ጉድለት ተግዳሮት የሚያጋጥማቸው መሆኑን የተገኘው እስታቲስቲካዊ መረጃ ይጠቁማል። በርካታ የቡሬ ወረዳ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘት በማቅረብ ረገድ ውሱንነቶች የሚያጋጥማቸው መሆኑን እስታቲስቲካዊ መረጃዎች የጠቆሙ ሲሆን ይህ በራስ የመተማመን ተግዳሮት በመማር ማስተማሩ ሂደት ስኬታማነት አሉታዊ ተጽእኖ የሚያስከትል መሆኑን እንገነዘባለን።

በሌላ በኩል በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩባቸው መማሪያ ክፍሎች ውስጥ በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ ይረዳቸው ዘንድ የተለያዩ ስልቶችና ብልሃቶችን የመጠቀም ተነሳሽነት በጣም ውሱን መሆኑንና የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶች ግንዛቤና ልምድ የሚታይባቸው መሆኑን ነው። ይህም በተለይ በክፍል

ምልክታ ወቅት ከተገኘው ስሙና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የተስተዋለ የመማር ማስተማር ተግዳሮቶች ጋር በቀጥታ የሚገናዙብ ነው። ከዚህም ባሻገር ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ባልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር አውድ ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ለዋውጦ በመጠቀም ረገድ የሚያሳዩት ተነሳሽነትና ጥረት ገደቦች የሚታዩበት መሆኑን ፍተሻው ቃኝቷል። ይህ የመማር ማስተማሩን ሂደት ውጤታማ ከማድረግ አንጻር ተለዋዋጭ የማስተማሪያ ስልቶችን በመጠቀም ረገድ የሚታይ የመማር ማስተማር ሂደት ተግዳሮት በቀጥታ የሚመነጨው ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ ዘመኑ ከደረሰባቸው አዳዲስ የማስተማር ስልቶችና ብልሃቶች ጋር ለመተዋወቅ በራስ ተነሳሽነት ሊያደርጉ የሚገባቸውን ጥረት ውሳኔነት፣ እንዲሁም የሌሎች የትምህርት ባለድርሻዎች እገዛና ድጋፍ ጉልህ ክፍተት የሚታይበት መሆኑን ነው።

በአጠቃላይ መምህራን የተሳካ ትምህርት ለመስጠት አስቀድመው ስለማስተማር ስራ ብዙ ማወቅ ይጠበቅባቸዋል። ይህም ለሚያስተምሩበት የክፍል ደረጃ የሚመጥን የቋንቋ ክሂል ስልጠና፣ የማስተማር ዝግጅት፣ የማስተማሪያ ግብአቶች፣ የማስተማር ልምድ፣ የታላሚውን ቋንቋ ባህላዊ ዳራ፣ ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ልዩ ልዩ ባህርያት መሰረታዊ እውቀት፣ የሚያስተምሩትን ቋንቋ የመጠቀም ችሎታ፣ ተገቢና ተለዋዋጭ የማስተማሪያ ዘዴዎችና ብልሃቶች በቂ ግንዛቤ እንዲሁም በአጠቃቀም በመማር ማስተማሩ ሂደት ተፅእኖ አድራሽ ሁኔታዎችንም ጠንቅቀው ማወቅና ተጽእኖዎችን የመቀነስ ዝግጁነቶች ሊኖሯቸው ይገባል፤ ይጠበቅባቸዋልም።

ከቃለመጠይቅ ከተገኙት መረጃዎች ማጠቃለል እንደተቻለውም ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች እንዳሉ የጠቆሙ ሲሆን፣ የአማርኛ ቋንቋ መሰረታዊ እውቀት ውሳኔነት፣ በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት የተመደቡ አንዳንድ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋ መምህር እጥረት ክፍተትን ለመሙላት እንጂ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ የሰለጠኑበት የትምህርት አይነት ባለመሆኑ የተነሳ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋቸው አድርገው ለማስተማር በራስ መተማመን የሚጎድላቸው መሆኑ፣ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የሚችገሩ መምህራን መኖር እንዲሁም የተለያዩ የቋንቋውን ይዘቶችን ለምሳሌ ቃላት፣ ስዋሰው ሲያተምሩ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ መሳብ የመሳሰሉ ተግዳሮቶች ተጠቁመዋል።

በሌላ በኩል ሰዎች ይዘቶች ያላቸውን እንደ ድምፅ፣ ምዕላድ፣ ቃል፣ ሀረግ፣ እና ዐረፍተነገር በትክክለኛው መንገድ ለይተው ለተማሪዎች ለማስተማር ቋንቋው ባለው ውስብስባዊ ባህርይ የተነሳ እንደሚቸገሩ፣ የተዘጋጁት የ7ኛ ክፍል መማሪያ ማስተማሪያ መጻሕፍት ስለቃላት፣ ስዎቻቸውና ሌሎች ጥልቅ ግንዛቤ የሚጠይቁ ጉዳዮች ይዘው የቀረቡት ቁንጽል እውቀት በመሆኑ አንብበው በቂ ግንዛቤ በመጨበጥ ለማስተማር አልፎ አልፎ ገደብ ፈጣሪ ሁኔታዎች ጋር መጋፈጥ እንደሚያጋጥማቸው፣ በመማሪያ መጻሕፍት እጥረት የተነሳ አንድ መማሪያ መጽሐፍ ለአራትና አምስት ተማሪዎች በጋራ እንዲገለገሉበት ከሚሰጣቸው የትምህርት አይነቶች መካከል ከፍተኛ ችግር የሚታየው በአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ ስርጭት ተደራሽነት ማጣት መሆኑ በማስተማር መማሩ ሂደት ተግዳሮታዊ ማድረጉ እንዲሁም በቁጥር የሚበዙ ተማሪዎች ከወላጆቻቸው ስለ ማንበብና መጻፍ መሰረታዊ ክህሎች (literacy skills) ድጋፍ የማያገኙና በትግል የሚማሩ መሆናቸው፣ ስለ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት አስፈላጊነት በአፋን ኦሮሞ ተናጋሪ የገጠር ማህበረሰብ ዘንድ የተያዘው ማህበራዊ አመለካከት አሉታዊነት በተማሪዎቹ የመማር ፍላጎት ላይ ተጽእኖ ማድረሱ በመማር ማስተማሩ አውድ የተደቀኑ አበይት ተግዳሮቶች መሆናቸውን የቃለመጠይቁ ተሳታፊዎች ገልጸዋል።

በመጨረሻም ስለተግዳሮቶቹ መንስኤ ምክንያቶች መምህራኑ የሰጡት ገለጻ ሲጠቃለል፣ «የጨቋኝና ተጨቋኝ መደብ ፖለቲካዊ ትርክት» አማርኛ ለዘረኛ አጀንዳ ማስፈጸሚያነት ተጋላጭ ሆኖ እንዲቆይ አድርጓል። አንድ መምህርት እንደገለጹት፣ «እኔ ራሴ የተማርኩት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርቱ ትግበራ በሰለጠኑ መምህራን ምደባ፣ የመማሪያ መጽሐፍ ስርጭት፣ የክፍለ ጊዜ ድልድልና ትምህርቱን ከአምስተኛ ክፍል «ሀ» ብሎ መጀመር በመሳሰሉት ተጽእኖዎች ስር በመሆኑ አሁን በማስተማር ስራ ላይ ችግሮች እንዲገጥሙኝ አድርጓል።» ብለዋል።

በሌላም በኩል የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የማስተማር ልምድ እጥረት፣ የመምህሩ መምሪያ በአንዳንድ የትምህርት አይነቶች ጨርሶ አለመኖር፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የታተሙ የማጣቀሻ መጽሐፍት ያለመኖር ችግሮች፣ የመምህራን የልምድ ልውውጥና እርስ በርስ የመማማሪያ መድረኮች አለመገልበትና ጠንካራ የቋንቋ ትምህርት አበረታች ተሞክሮዎችን ለማስፋፋት የሚደረግ ሙከራ፣ የተሃድሶ ስልጠና የመሳሰሉት አለመለመድ፣ በርከት ያሉ መምህራን ስለሚያስተምሩት ቋንቋ ባህላዊ እሴቶች ያላቸው ግንዛቤ ውሱንነት በመማር ማስተማሩ ሂደት ተጽእኖ ማድረሱ በዋና ዋና የመማር ማስተማሩ ሂደት የተግዳሮት ምንጭነት ተጠቁመዋል።

ምዕራፍ አምስት

የጥናቱ ማጠቃለያና የመፍትሄ ሃሳቦች ጥቆማ

የዚህ ጥናታዊ ፅሁፍ ዋናው አላማ በኢ.ሉ.አባቦር ዞን፣ በቡሬ ወረዳ በተመረጡ ሁለተኛ ደረጃና አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን ምን እንደሆኑ መፈተሽ ነበር። ጥናቱን በተሳካ ሁኔታ ከግብ ለማድረስ ይዞ የተነሳቸው 3 መሰረታዊ ጥያቄዎች የሚከተሉት ነበሩ።

1. ኢ-አፍ-ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩበት ጊዜ የሚያጋጥሟቸው ዋና ዋና ተግዳሮቶች ምን ምን ናቸው?
2. ኢ-አፍ-ፈት መምህራን አማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ ለሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መንስኤ ምክንያቶቹ ምን ምን ናቸው?

በክፍል ምልክታ፣ በጽሁፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ መረጃ መሰብሰቢያዎች ድጋፍ የተገኙት መረጃዎች ድጋፍ በምእራፍ አራት በተካሄደው ትንተና ማብራሪያ መሰረት ጥናቱ ከሚከተሉት ማጠቃለያዎች ላይ ደርሷል።

5.1 ማጠቃለያ

የጥናቱ ግኝቶች እንዳመለከቱት በምልክታ ከተጎበኙት ናሙና ትምህርት ቤቶች መካከል በአንድ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የተጎበኙት ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህር ክሂሎችን አቅርበው ሲያስተምሩ የተቆጣጣሪነት፣ የመረጃ ምንጭነት፣ የአነቃቂነትና የገምጋሚነት ሚናዎችን በሚያስመሰግን መልኩ በሚገባ የተወጡ ናቸው። ከዚህም ባሻገር ተግባራትን ከማንበብ፣ ከመናገር፣ ከማዳመጥና ከመጻፍ ክሂሎች ጋር አቀናጅተው ለማቅረብ ያደረጉት ጥረት ጉልህነትም የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮት የማያስቸግራቸውና በአጠቃላይ

ከፍ ያለ በራስ መተማመንና የማስተማር ተነሳሽነት የሚታይባቸው የአማርኛ ቋንቋ መምህር መሆናቸውን ያመለክቱ ነበር። ይሁን እንጂ በተቀሩት የክፍል ምልክታው ያቀፋቸው ናሙና ትምህርት ቤቶች የተጎበኙት ሌሎች ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የኢ-አፍ ፈትነት ተግዳሮቶች ጎልተው የሚታዩባቸው በመሆናቸው በመማር

ማስተማሩ ሂደት የተቆጣጠሪነት፣ የአደራጅነት፣ የአነቃቂነት፣ የመረጃ ምንጭነትና የገምጋሚነት ሚናዎቻቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ ተወጥተዋል ለማለት እንዳልተቻለ ፍተሻው አረጋግጧል። እነዚህ ተግዳሮቶች ጎልተው በሚታዩባቸው በተለይ በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በርካታ የገጠር አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የአማርኛ ቋንቋ መማር ማስተማሩ ሂደት ውጤታማ በሆነ መልኩ እየተካሄደ ይገኛል ለማለት እንደሚያስደፍር የጥናቱን ግኝቶች ዋቢ በማድረግ መግለጽ ይቻላል።

መረጃዎች እንዳመላከቱት ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በመማር ማስተማር ሂደት ከሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች መካከል ዋነኞቹ የአማርኛ ቋንቋ መሰረታዊ እውቀት ውስንነት፣ በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት የተመደቡ አንዳንድ ኢ-አፍ ፈት መምህራን የአማርኛ ቋንቋ መምህር እጥረት ክፍተትን ለመሙላት እንጂ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ የሰለጠኑበት የትምህርት አይነት ባለመሆኑ የተነሳ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋቸው አድርገው ለማስተማር በራስ መተማመን የሚጎድላቸው መሆኑ፣ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የሚችገሩ መምህራን መኖር እንዲሁም የተለያዩ የቋንቋውን ይዘቶችን ለምሳሌ ቃላት፣ ስዋሰው ሲያተምሩ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ መሳብ የመሳሰሉ ተግዳሮቶች ተጠቁመዋል።

በሌላ በኩል የጥናቱ ውጤት እንዳመላከተው በቡሬ ወረዳ በሚገኙ የመንግስት አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚያስተምሩ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ቃላትን፣ ስዋሰውን እንዲሁም ክሂሎችን በቅንጅት በማስተማር ሂደት በርካታ ያሉ ተግዳሮቶች እንደሚያጋጥሟቸው ከኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ የተሰበሰቡ እስታቲስቲካዊ መረጃዎች ይጠቁማሉ። እነዚህ በአማርኛ ቋንቋ ቃላትንና ስዋሰውን በማስተማሪያ አውድ የሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች ሲጠቃለሉ፡-

- ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ ቃላትን በሰዋሰዋዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል፤
- የቅጽሎችን የተውሳከ ግሶችን የስሞችን ትክክለኛ ቦታ አውቆ ማሳየት አለመቻል፤
- ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ሰዋሰዋዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ አለመቻል፤
- የመሆን ግሶችን በተገቢ መንገድ በክፍል ውስጥ ለማቅረብ መቸገር፤

- ተማሪዎች በሚማሩት ታላሚው የአማርኛ ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲቻላቸው እና ቋንቋውን በእውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት አለመቻል፤
- የአንድን ሰዎች ትምህርት ይዘት ከሌሎች ሰዎች ይዘቶች ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ማሳየት አለመቻል፤
- የቋንቋውን ድምፆች ከአፈጣጠራቸው ሁኔታና ከሚፈጠሩበት የአንደበት ክፍል አኳያ ተናጠላዊ ባህርይ አለመለየት፤
- ክህሎችን በተናጠልና በውህደት ዘመናዊ በሆነ መንገድ ለማስተማር የሚያስችሉ እቅዶችን ማዘጋጀት አለመቻል፤
- በቋንቋው ውስጥ ያሉትን የቃላት ድምጾች፣ ልዩ ልዩ ቅርፅ፣ ቅንጅታዊ ስርዓት፣ ፍቺና ሰዎች ተግባር ለመረዳት መቸገር፤
- የአንድን ንግግር ክስተት ምክንያትና ውጤት ትንበይ፣ ትርጉማዊ ቃላት ከፋፍሎ መልእክቱን ከዳራዊ ቃላት እውቀት ጋር አገናዝቦ ለማቅረብ መቸገር፤
- የተለያዩ ሆሄዶች ድምፆች በመከታተል ምክንያት የሚፈጠረውን የድምፅ መዋጥ ለይቶ ለተማሪዎች ማሳወቅ አለመቻል፤ እንዲሁም
- ተውሳክ ግስን ከቦታ፣ ከጊዜ ከሁኔታ አንፃር መግለፅ፣ መደብ፣ 1ኛ፣2ኛ፣3ኛ በአግባቡ መለየትና በተውላጠ ስም መግለፅ አለመቻል

ተግዳሮች ጎልተው የሚታዩባቸው መሆኑን የጥናቱ ግኝቶች ያረጋግጣሉ፡፡

ከዚህም ባሻገር የጥናቱ ግኝቶች እንዳመላከቱት በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፊት መምህራን መካከል የሚያስተምሩበትን የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል ለመጥራት፣ እንዲሁም የሚያስተምሩበትን ቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በትክክል በክፍል ውስጥ ለመተግበር የሚቸገሩ ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ቁጥር ቀላል ካለመሆኑም ባሻገር፣ የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንክን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ የሚቸገሩ ኢ-አፍ ፊት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ያሉባቸውን ከመማር ማስተማር ሂደት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ማቃለል ገቢራዊ ትኩረት የሚሻ ጉዳይ መሆኑን ጥናቱ ቃኝቷል፡፡

በሌላም በኩል አፍ ፊት ስላልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ ያላቸው ኢ-አፍ ፊት መምህራን ቁጥር በጣም ውሱን መሆኑና ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ

ተግዳሮት ሊፈጥር እንደሚችል የታመነ ነው። በቡሬ ወረዳ በተለይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚያስተምሩ በርካታ ኢ-አፍ ፊት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፣ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ የሌላቸው መሆኑን እስታቲስቲካዊ ትንተናው ያመላክተ ሲሆን ይህም በመማር ማስተማሩ ሂደት ጉልህ ተግዳሮት እንደሚፈጥር መገንዘብ ይቻላል።

በሌላ በኩል በቡሬ ወረዳ በሚገኙ በተለይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኢ-አፍ ፊት መምህራን አማርኛ ቋንቋን በሚያስተምሩባቸው መማሪያ ክፍሎች ውስጥ በመማር ማስተማር ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ ይረዳቸው ዘንድ የተለያዩ ስልቶችና ብልሃቶችን የመጠቀም ተነሳሽነት በጣም ውሱን መሆኑንና የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶች ግንዛቤና ልምድ እጥረት የሚታይባቸው መሆኑን ነው። ይህም በተለይ በክፍል ምልክታ ወቅት ከተገበኙት ናሙና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የተስተዋሉ የመማር ማስተማር ተግዳሮቶች ጋር በቀጥታ የሚገናዘብ ነው። ከዚህም ባሻገር ኢ-አፍ ፊት መምህራን አፍ ፊት ባልሆኑበት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር አውድ ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ለዋውጦ በመጠቀም ረገድ የሚያሳዩት ተነሳሽነትና ጥረት ገደቦች የሚታዩበት መሆኑን ፍተሻው ቃኝቷል።

በተለይ ጥናቱ አጽንኦት ባደረገበት የአንደኛ ደረጃ ሰባተኛ ክፍል የተዘጋጁት የ7ኛ ክፍል መማሪያ ማስተማሪያ መጻሕፍት ስለቃላት፣ ስዋሰውና ሌሎች ጥልቅ ግንዛቤ የሚጠይቁ ጉዳዮች ይዘው የቀረቡት ቁንጽል እውቀት በመሆኑ ኢ-አፍ ፊት መምህራን አንብበው በቂ ግንዛቤ በመጨበጥ ለማስተማር አልፎ አልፎ ገደብ ፈጣሪ ሁኔታዎች ጋር መጋፈጥ እንደሚያጋጥማቸው፣ በመማሪያ መጻሕፍት እጥረት የተነሳ አንድ መማሪያ መጽሐፍ ለአራትና አምስት ተማሪዎች በጋራ እንዲገለገሉበት ከሚሰጣቸው የትምህርት አይነቶች መካከል ከፍተኛ ችግር የሚታየው በአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ ስርጭት ተደራሽነት ማጣት መሆኑ በማስተማር መማሩ ሂደት ተግዳሮታዊ ማድረጉ እንዲሁም በቁጥር የሚበዙ ተማሪዎች ከወላጆቻቸው ስለ ማንበብና መጻፍ መሰረታዊ ክህሎች (literacy skills) ድጋፍ የማያገኙና በትግል የሚማሩ መሆናቸው፣ ስለ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት አስፈላጊነት በአፋን ኦሮሞ ተናጋሪ የገጠር ማህበረሰብ ዘንድ የተያዘው ማህበራዊ አመለካከት አሉታዊነት በተማሪዎቹ የመማር ፍላጎት ላይ ተጽእኖ ማድረሱ በመማር ማስተማሩ አውድ የተደቀኑ አበይት ተግዳሮቶች መሆናቸውን ፍተሻው ቃኝቷል።

የጥናቱ ውጤት እንዳመላከተው በርካታ ኢ-አፍ ፈት የቡሬ ወረዳ መምህራን በሚያስተምሩት የአማርኛ ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት እንደ አፍ ፈት አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ትምህርቱን ለማቅረብ በራስ መተማመንና ከዚህም የመነጨ የተነሳሽነት ጉድለት ተግዳሮት የሚያጋጥማቸው መሆኑን ፍተሻው አረጋግጧል። በሌላ በኩል በውስብስብ ፖለቲካዊ እሳቤ «የጨቋኝና ተጨቋኝ መደብ ፖለቲካዊ ትርክት፣ የቋንቋውን መዋቅራዊ ስርዓት በትክክለኛው ቦታና ጊዜ ለመጠቀም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የማስተማር ልምድ እጥረት፣ የመምህሩ መምሪያ በአንዳንድ የትምህርት አይነቶች ጨርሶ አለመኖር፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የታተሙ የማጣቀሻ መጽሀፍት ያለመኖር ችግሮች፣ የመምህራን የልምድ ልውውጥና እርስ በርስ የመማማሪያ መድረኮች አለመካፈልበትና ጠንካራ የቋንቋ ትምህርት አበረታች ተሞክሮዎችን ለማስፋፋት የሚደረግ ሙከራ፣ የተሃድሶ ስልጠና የመሳሰሉት አለመለመድ፣ በርክት ያሉ መምህራን ስለሚያስተምሩት ቋንቋ ባህላዊ እሴቶች ያላቸው ግንዛቤ ውሱንነት የተግዳሮት ምንጭ /መንስኤ/ መሆናቸውን ፍተሻው አረጋግጧል።

5.2 የመፍትሄ ሀሳቦች ጥቆማ

በጥናቱ ግኝቶች ላይ በመመርኮዝ አጥኚው የሚከተሉትን የመፍትሄ ሀሳቦች በማቅረብ ጥናቱን ለማጠቃለል ይወዳል።

የመማር ማስተማሩን ሂደት ውጤታማ ከማድረግ አንጻር ተለዋዋጭ የማስተማሪያ ስልቶችን በመጠቀም ረገድ የሚታይ የመማር ማስተማር ሂደት ተግዳሮት በቀጥታ የሚመነጨው ኢ-አፍ ፈት የአማርኛ ቋንቋ መምህራኑ ዘመኑ ከደረሰባቸው አዳዲስ የማስተማር ስልቶችና ብልሃቶች ጋር ለመተዋወቅ በራስ ተነሳሽነት ሊያደርጉ የሚገባቸውን ጥረት ውሱንነት፣ እንዲሁም የሌሎች የትምህርት ባለድርሻዎች እገዛና ድጋፍ ጉልህ ክፍተት የሚታይበት መሆኑን ነው። በዚህም መሰረት መምህራንን ከአዳዲስ የማስተማሪያ ስልቶችና ብልሃቶች ጋር ለማስተዋወቅ የሚረዱ፤

- ❖ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ በኩል ኢ-አፍፈት መምህራን ጠቃሚ ሙያዊ ብቃት የሚያዳብሩበትን ሁኔታ ለማመቻቸት እንዲረዱ ልሳነ-ክልኤ (ኦሮምኛ-አማርኛ መዝገበ-ቃላት) በስፋት የሚሰራጭበት ሁኔታ ቢመቻች፤
- ❖ ኢ-አፍ ፈት መምህራን በመማር ማስተማር ዙሪያ በየወቅቱ የሚወጡ ልምዶችን መረጃዎችን የሚያገኙበት ሁኔታ ቢመቻች፣ ራሳቸው መምህራንም ልምዶችን መረጃዎችን ለመጠቀም፣ የማስተማር ሙያቸውን በስልጠና እድሎች ለማሻሻል የበኩላቸውን ጥረትና ድርሻ ቢወጡ፤

- ❖ መምህራን ያሉበትን ነባራዊ ሁኔታ ከግምት ውስጥ በማስገባት በመማር ማስተማር ሂደት ጊዜ ለሚገጥማቸው ተግዳሮት አስቀድመው በበቂ ሁኔታ በማዘጋጀት ትምህርቱን ውጤታማና ማራኪ ማድረግ ቢችሉ፤
- ❖ በዞን ትምህርት ቤቅ በኩል ለኢ-አፍ ፈት መምህራን አቅም ግንባታ የሚሆኑ የተከታታይ ስልጠና፣ ሰሚናር እና ዎርክ-ሾፕ ሙያዊ ድጋፍ ቢሰጣቸው፤
- ❖ በቅድመ-ስራ ስልጠና ለኢ-አፍ ፈት መምህራን በኮሌጅ እና በዩኒቨርሲቲ ቆይታቸው ተገቢ የሆነ ሙያዊ ድጋፍ እና የማብቃት ስራ በትምህርት ሚኒስቴር በኩል በስራ ላይ እንዲውል ክትትል ቢደረግና በእያንዳንዱ የቋንቋ ክህልና ንኡስ ክህል ጥራቱን የጠበቀ ስልጠና ቢሰጣቸው መልካም ይሆናል፡፡

ዋቢ መጻሕፍት

መ.ሉ.ጌታ ቦጋለ (2004):: አማርኛ አፍ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች አማርኛን ከአንደኛ ክፍል መማር የጀመሩና የሚያስተምሩ መምህራን ያልታተመ::

ማረው ዓለሙ (2003) ዘመናዊ የአማርኛ ቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ :አልፋ አሳታሚ ድርጅት አዲስ አበባ፣ኢትዮጵያ

በጎሰው የሺዋስ:: (2010 ዓ.ም):: “የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፣ በስልጤ፣ በሀዲያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኳሪነት” ፤የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነ ፅሁፍና ፎክሎር ክፍለ ትምህርት፣ ድህረ ምረቃ ፕሮግራም ለሶስተኛ ዲግሪ ከፊል ማሟያነት የቀረበ ጥናታዊ ፅሁፍ፣አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ::

አማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ::(2006):: የመማር ማስተማር ሂደት አመራር ጎንደር ማተሚያ ድርጅት::

ኢብሳ ደበላ:: (2009):: አፋን ኦሮሞን በአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ትንተና:: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የቋንቋዎች ጥናት ተቋም የድህረ-ምረቃ መርሃ-ግብር:: አዲስ አበባ::

ትምህርት ሚኒስቴር::(1985):: የአማርኛ መማሪያ:: አዲስ አበባ፣ ት.መ.ማ.ማ.ድ::

Alemayehu Dogamo (2005). The Challenges of Mother Tongue Education: The Case of Wolayta. A Thesis Submitted to the School of Graduate Studies Addis Ababa University

Brown,J.D(1989) “languageprogram Evaluation :A synthesis of Existing possibilities” in R.K

Johanson (ED),The second language curriculum.(pp.222-243)
Cambridge university press

Borocich,Gary D.(1988).Effective Teaching Methods.NewYork:Merrill,an Im-print of Macmillan Publishing Company.

Brumfit,Christopher.(1989).communicative Methodology in Language Teaching: The Roles of fluency and Accuracy.Cambridge Universty press.

- Christ, D. (2003). *Language, identity and conflict*. London: Routledge.
- Graves, K. (1996) "A framework of course Development process" in I.C.
- Hill, J. (1986). *Using Literature in Language Teaching*. London: Macmillan Publishers L.t.d.
- Ibson, E. (1995). *The double Role of Fiction in Foreign language teaching Towards a creative Methodology*. Inselected Article from the English Teaching forum. Washington DC, USA: Thomas ed.
- Jeilan Aman Gobana (2013). *Challenges of Mother-Tongue Education in Primary Schools: The Case of Afan Oromo in the East Hararge Zone, Oromia Regional State, Ethiopia*. Submitted in accordance with the requirements for the degree of Doctor of Literature and Philosophy in the Subject African Languages at the University of South Africa.
- Richard (ED) *Teachers as course developers*. (pp.12-38) Cambridge: Cambridge university press.
- Lewis, Michael. (1990). *Practical Techniques for Language Teaching*. London : commercial colour press.
- Lodo, R. (1964) "language testing" new York: Mcgraw Hill. "language teaching— A scientific approach" new York: Mcgraw Hill.
- Harmer, Jermy. (1991). *The practice of English language Teaching*. London: long man .
- Millis, Dane. (1996). *The lexical syllabus: a New Approach to Language Teaching*. London: Collins E.L.T Oxford, R. (1990). *language learning strategies what every teacher should know*. new York bury house publishers
- Norrish, J. (1990). *Language Learners and their Errors*. Hong Kong: Modern English Publications.
- Nunan, David and Jack C. Richards. (1995). *Second Language Education*. Cambridge: University press.
- Rivers, Wilga (ed). (1990). *Interactive Language Teaching*. Cambridge university press.

- Ur, P. (1995). *Grammar Practice Activities: a practical Guide for Teachers*. Cambridge University Press.
- Vivian, Cook (2000) *Second Language Learning and Teaching*. London: member of the Hodder Headline Group
- Wallace, Michael. (1988). *Teaching Vocabulary*. London: Heinemann Educational Books.
- Wharton, G. (2000) "language learning strategy use of bilingual Foreign language learners in Singapore" *Journal of research in language studies*, university of Michigan black well publishers vol.1.50 no:3 pp 203-243
- Yalden, J. (1987) *Principle of course design for language teaching* Cambridge University Press.
- Matsuda, P. K. (2013). *Second language writing in the twentieth century: A situated historical perspective*. In B. Kroll (Ed.), *Exploring the dynamics of second language writing* (pp. 15-34). New York, NY: Cambridge University Press.
- Spack, A. (2011). *Broadening the perspective of task-based language teaching scholarship: The contribution of research in foreign language contexts. Task-Based Language Teaching in Foreign Language Contexts*. USA: John Benjamins Publishing
- Jiang, A. (2011). *Applying Task-based Language Learning Method for Teaching Vocabulary. Rural Development Education Personality*, Vol.15, 423-428.
- Phakiti, F. (1997). *Influence of writing self-efficacy beliefs on the writing performance of upper elementary students. Journal of Educational Research*, Vol.90, 353-360.
- Tsai, V. (2015). *Bilingual cognition and language teaching*, Draft of paper for Talk in Taiwan. Retrieved at May 13/2020, from [http://www. Net/world. Com/Vivian.c/writing/paper/bi log teaching](http://www.Net/world.Com/Vivian.c/writing/paper/bi%20log%20teaching).

አባሪ አንድ

በጅም ዩኒቨርሲቲ ሶሻል ሳይንስና ሂዩማኒቲስ ኮሌጅ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች እና ሥነ-ፅሁፍ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ለመምህራን የተዘጋጀ የፅሁፍ መጠይቅ

ውድ መምህራን

የዚህ የፅሁፍ መጠይቅ ዋናው አላማ ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች መፈተሽ ነው። የጥናቱን ዓላማ እውን ለማድረግ የተሻለ መረጃ ሊሰጡ እንደሚችሉ በመማመን ይህ የጽሁፍ መጠይቅ ቀርቦልዎታል። እባክዎ የጽሁፍ መጠይቁን በሚገባ በማንበብ ለእርስዎ ተጨባጭ ሁኔታ ትክክል የሆነውን በሳጥኑ አንጻር የ«ራይት» ምልክት በመስጠት ይመልሱ። ይህን የፅሁፍ መጠይቅ ለመሙላት ፍቃደኛ ስለሆኑ ከልብ አመሰግናለሁ።

ቁልፍ፣ 5 በጣም ከፍተኛ፣ 4 ከፍተኛ፣ 3 መካከለኛ፣ 2 ዝቅተኛ፣ 1 በጣም ዝቅተኛ

ተ. ቁ	የኢ-አፍ ፈት መምህራን ተግዳሮቶች	5	4	3	2	1
1	ቃላትን በሰዋሰዋዊ አገባባቸው የተነሳ የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ማሳየት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
2	የቅፅሎችን፣ የተውሳክ ግሶችን፣ የስሞችን ትክክለኛ ቦታና ተግባር አውቆ፣ ቃላት በአረፍተ ነገር ውስጥ የታወቀ ቦታ እንዳላቸው ማሳየት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
3	ተማሪዎች የሚማሩበትን ቋንቋ ሰዋሰዋዊ ህግጋትን ጠብቀው በአግባቡ እንዲጽፉና እንዲያነቡ፣ የመግባባት ችሎታቸውን እንዲያሳድጉ ማገዝ አለመቻል ያጋጥመኛል።					
4	በቋንቋ አጠቃቀም ሂደት የመሆን ግስን መቼ መቼ መጠቀም እንደሚችሉ ማሳየት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
5	ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ በሚገባ መግባባት እንዲቻላቸው እና ቋንቋውን በእውነተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች					

	ማመቻቸት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
6	የአንድን ሰዎች ትምህርት ይዘት ከሌሎች ሰዎች ይዘቶች ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ማሳየት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
7	የቋንቋውን ድምፆች ከአፈጣጠራቸው ሁኔታና ከሚፈጠሩበት የአንደበት ክፍል አኳያ ተናጠላዊ ባህርይ አለመለየት ያጋጥመኛል።					
8	ክሂሎችን በተናጠልና በውህደት ዘመናዊ በሆነ መንገድ ለማስተማር የሚያስችሉ እቅዶችን ማዘጋጀት አለመቻል ያጋጥመኛል።					
9	በቋንቋው ውስጥ ያሉትን የቃላት ድምጸት፣ ልዩ ልዩ ቅርፅ፣ ቅንጅታዊ ስርዓት፣ ፍቺ፣ ሰዎች ተግባር፣ ለመረዳት መቸገር ያጋጥመኛል።					
10	የአንድን ንግግር ክስተት፣ ምክንያትና ውጤት፣ ትንበያ፣ ትርጉማዊ ቃላት ከፋፍሎ መልእክቱን ከዳራዊ ቃላት እውቀት ጋር አገናዝቦ ለማቅረብ መቸገር ያጋጥመኛል።					
11	የተለያዩ ሆሄያት ድምፆች በመከታተል ምክንያት የሚፈጠረውን የድምፅ መዋጥ ለይቶ ለተማሪዎች ማሳወቅ አለመቻል ያጋጥመኛል።					
12	ተውሳክ ግስን ከቦታ፣ ከጊዜ ከሁኔታ አንፃር መግለፅ፣ መደብ፣ 1ኛ፣ 2ኛ፣ 3ኛ በአግባቡ መለየትና በተውላጠ ስም መግለፅ አለመቻል ያጋጥመኛል።					
13	ኢ-አፍ ፊት መምህራን አፍ ፊት ያልሆኑበትን ቋንቋ ቃላት እንደ አፍ መፍቻቸው ቃል ቃሉ የሚወስደውን የጊዜ ንበት፣ ቅላጫ ጠብቀው መጥራት ይችላሉ።					
14	ኢ-አፍ ፊት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቃላት ንበት እንደ አፍ መፍቻቸው በትክክል ያነባሉ።					
15	ኢ-አፍ ፊት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ መዋቅራዊ ስርዓት በትክክል በክፍል ውስጥ በትክክልኛው መንገድ መተግበር ይችላሉ።					
16	ኢ-አፍ ፊት መምህራን የሚያስተምሩበትን የቋንቋ ቅንጣቶች (ይዘቶች) ያለምንም እንክን ለተማሪዎቻቸው ማቅረብ ይችላሉ።					
17	ኢ-አፍ ፊት መምህራን አፍ ፊት ያልሆኑበትን ቋንቋ ባህላዊ ዳራ በቂ ግንዛቤ አላቸው።					
18	ኢ-አፍ ፊት መምህራን ስለሚያስተምሯቸው ተማሪዎች ቋንቋ ባህላዊ ልማድ፣ እሴት አኗኗር ተገቢ በሆነ መንገድ ለማስረዳት በቂ ግንዛቤ አላቸው።					
19	ኢ-አፍ ፊት መምህራን እንደ አፍ ፊቱ ተናጋሪ የሚያስተምሩትን ቋንቋ ያለምንም ተግዳሮት ትምህርቱን ማቅረብ ይችላሉ።					

20	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ይዘት ማቅረብ ይችላሉ።					
21	ኢ-አፍ ፈት መምህራን በክፍል ውስጥ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች ለመቀነስ የተለያዩ ስልቶችን ሲጠቀሙ ይታያል					
22	ኢ-አፍ ፈት መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውጤታማ የመማር ማስተማር ለመፍጠር የተለያዩ ስልቶችን ሲጠቀሙ ይታያል					

አባሪ ሁለት

ጅም ዩኒቨርሲቲ

የአማርኛ ቋንቋና ስነ-ፅሁፍ ትምህርት ክፍል

ኢ-አፍ ፊት መምህራን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን እንደሚመስሉ የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ሂደት እንዴት እየተካሄደ እንዳለ አጠቃላይ የመማር ማስተማሩ ሂደት በምን መልኩ ለተማሪዎች እየተሰጠ እና ዋነኞቹ ለ መማር ማስተማሩ ሂደት እንቅፋት የሆኑትን ለቅሞ ለማውጣት፣ የተደረገ ምልክታ ነው።

የክፍል ውስጥ ትምህርት ክንውን ምልክታ መከታተያ ቅፅ

የትምህርት ቤቱ ስም-----

ምልክታው የተካሄደበት የክፍል ደረጃ-----

ምልክታው የተደረገበት ቀን-----

ምልክታው የተደረገበት ክ/ጊዜ-----

ምልክታው የተደረገበት ሰዓት-----

በምልክታው ወቅት ይሰጥ የነበረው የትምህርት ርዕስ-----

አፍ ፊት ያልሆኑበትን የአማርኛ ቋንቋን ሲያስተምሩ የሚያጋጥሟቸው ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑና የክፍል ውስጥ የትምህርት አቀራረብን ምን እንደሚመስል ምልክታ የተደረገበት የመከታተያ ቅፅ ሲሆን ኢ-አፍ ፊት መምህራን የአማርኛ ቋንቋን በማስተማር ላይ እያሉ ምን ምን ነጥቦች ላይ ትኩረት እንደሚሰጡና ምን ዓይነት ተግዳሮቶች እንደሚገጥማቸው ክፍል ውስጥ በመግባት ለመከታተል የሚያስችል የመከታተያ ቅፅ ነው።

ተቁ	የምልከታው ነጥቦች	5	4	3	2	1
1	የተቆጣጣሪነት ሚና:- ምን? መቼ ? እንደሚተገብሩ ገደብ የመስጠት ሚና ነው።					
2	የተከታታይነት ሚና:- ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ ስራ ሲሰሩ መከታተል መስራት አለመስራታቸውን ማየት ያስፈልጋል።					
3	የማደራጀት ሚና:- ተማሪዎች ከሚሰሩት ነገር አንጻር በቡድን፣ በጥንድ፣ በግል ድርሻቸውን እንዲወጡ ያደርጋል።					
4	የአነቃቂነት ሚና:- ብዙውን ጊዜ ተማሪዎች የቡድን ስራ ተሰጥቷቸው ዝም ሊሉ ይችላሉ። መቀስቀስ፣ ማነቃቀት ወደ ስራው እንዲገቡ ማድረግ የመምህሩ ድርሻ ነው።					
5	የአሳታፊነት ሚና:- ተማሪዎች በቡድን ሲሰሩ የአንድ ቡድን አባል በመሆን በኃላፊነት መገፈስ የመሳተፍ ተግባር ይፈጽማሉ።					
6	የመረጃ ምንጭነት ሚና :- መምህሩ ተማሪዎቹ ሲፈልጉት ያልገባቸውን ነገር በመጠየቅ መምህሩ ያግኛል።					
7	የገምጋሚነት ሚና:- ተማሪዎቹ በሚሰሩት ስራ መጋቢ ምላሽ የመስጠት ሀላፊነት አለበት።					

አባሪ ሶስት

ለመምህራን የተዘጋጀ ቃለ መጠይቅ

በቅድሚያ ይህን ቃለ መጠይቅ ለመመለስ ፍቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ።

ይህ ቃለ መጠይቅ ለትምህርታዊ ጉዳይ ላይ ብቻ ይውላል። የሚሰጡት መረጃ ምስጢራዊነቱ የተጠበቀ ነው።

1. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ ሲያስተምሩ በግልጽ የገጠመዎት ተግዳሮት አለ? የገጠመዎት የመማር ማስተማር ተግዳሮት ካለ ቢጠቅሱልኝ?
2. አፍ ፈት ያልሆኑበትን ቋንቋ በክፍል ውስጥ ሲተገብሩ ካጋጥሙዎት ተግዳሮቶች መካከል ዋና ዋና የሚሏቸውን ቢገልጹልኝ?
3. ኢ- አፍ ፈት የሆኑ መምህራን አፍ ፈት ያልሆኑባቸውን ቋንቋ ሲያስተምሩ ለሚገጥማቸው ተግዳሮት መንስኤው ምንድነው ብለው ያስባሉ?

በጣም አመሰግናለሁ!